

**ZBORNİK SA 6. SAVJETOVANJA
O OBRADI I LIKVIDACIJI MEĐUNARODNIH
AUTOMOBILSKIH ŠTETA**

Lovran, svibanj 1998.

IZDAVAČ: HRVATSKI URED ZA OSIGURANJE
10000 ZAGREB, MARTIĆEVA 73

ZA IZDAVAČA: ANTE LUI

NAKLADA: 180 KOMADA

AUTORI:

- Nikola Babić
- dr. Viktorija Bradić
- dr. Ante Divić
- Davor Dorbolo
- Marina Jurišević
- Marijan Mihelčić
- Pavao Orehovec
- Zdravka Periša
- Anto Rajkovača
- Nikola Sokol
- Ana Živić

TEME 6. SAVJETOVANJA HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE

1. Informacija o kretanju međunarodnih šteta od automobilske odgovornosti u 1997. godini (Marijan Mihelčić)
2. Informacija o kretanju šteta od neosiguranih i nepoznatih motornih vozila u 1997. godini (Nikola Babić)
3. Trzajna ozljeda vratne kralježnice kod nas i u svijetu (dr. Viktorija Bradić)
4. Zapisnik o očevidu prometne nezgode (dr. Ante Divić)
5. Rješenje o prekršaju u slučaju kad je okrivljenik strani državljanin (Pavao Orehovec)
6. Način obrade i likvidacije šteta u Italiji (Marina Jurišević)
7. Naknada troškova vezanih uz prometnu nezgodu u Njemačkoj (Nikola Sokol)
8. Osiguranje od automobilske odgovornosti u BiH (Zdravka Periša)
9. Osiguranje od automobilske odgovornosti u SRJ (Ana Živić)
10. Utjecaj naknade dobivene od socijalnog osiguranja na direktno potraživanje oštećenika (Davor Dorbolo)
11. Otkrivanje i suzbijanje kaznenih djela teških krađa, prijevara, krivotvorenja i krijumčarenja motornih vozila (Anto Rajkovača)
12. Naknada štete u obliku novčane rente (Nikola Babić)

Marijan Mihelčić

**KRETANJE MEĐUNARODNIH ŠTETA OD
AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI U 1997. GODINI**

KRETANJE MEĐUNARODNIH ŠTETA OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI U 1997. GODINI

U tijeku 1997. godine, 12 društava za osiguranje rješavalo je štete s elementom inozemnosti. To su: Adria, Adriatic, Aurum, Croatia, Euroherc, Helios, Jadransko, Mediteran, Sava, Slavonija, Veritas i Zagreb.

Sva navedena društva za osiguranje rješavala su štete domaće i strane odgovornosti. Ukupno je u 1997. godini bilo prijavljeno 13.504 štete, a 9.677 šteta je preneseno iz rezerve 31. 12. 1996. godine, te je u 1997. bilo u obradi 23.181 šteta.

1. Domaća odgovornost

- štete koje su se dogodile u zemlji i inozemstvu, a nanesene su vozilu inozemne registracijske oznake ili stranoj fizičkoj ili pravnoj osobi

➤ Broj prijavljenih šteta i šteta u obradi u 1997. godini

Tijekom 1997. godine društvima za osiguranje u Republici Hrvatskoj prijavljeno je ukupno 6.847 šteta, a iz prethodne godine je preneseno 5.384 rezervirane štete, što čini ukupno 12.231 štetu u obradi u 1997. godini. Broj prijavljenih šteta i šteta u obradi po društvima vidljiv je iz tablice 1.

* Stručni suradnik za poslove zelene karte Hrvatskog ureda za osiguranje

Tablica 1.

Društvo	Broj šteta u rezervi 31. 12. 1996.	Broj šteta prijavljenih u 1997.	Ukupan broj šteta u obradi
ADRIA	125	181	306
ADRIATIC	180	254	434
AURUM	7	48	55
CROATIA	3.924	4.087	8.011
EUROHERC	198	629	827
HELIOS	-	94	94
JADRANSKO	69	195	264
MEDITERAN	217	448	665
SAVA	526	531	1.057
SLAVONIJA	82	156	238
VERITAS	-	-	-
ZAGREB	56	224	280
UKUPNO	5.384	6.847	12.231

Od navedenog ukupnog broja prijavljenih šteta najveći dio (3.755) dogodio se u Republici Hrvatskoj, a ostale (3.092) u drugim državama. Pregled nastalih šteta u Republici Hrvatskoj i inozemstvu po društvima vidljiv je iz tablice 2.

Tablica 2.

Društvo	Broj šteta nastalih u Hrvatskoj	Broj šteta nastalih u inozemstvu (strani obrađivač)							
		D	A	SLO	I	H	BiH	OSTALI	UKUPNO
ADRIA	75	13	8	22	51	10	2	-	181
ADRIATIC	137	11	13	26	46	9	6	6	254
AURUM	25	5	-	2	13	1	-	2	48
CROATIA	2.240	303	254	350	422	177	-	341	4.087
EUROHERC	360	63	34	47	94	12	-	19	629
HELIOS	68	4	4	6	8	1	-	3	94
JADRANSKO	150	7	4	2	6	2	23	1	195
MEDITERAN	264	19	15	30	45	10	27	38	448
SAVA	231	43	55	74	87	12	16	13	531
SLAVONIJA	63	32	21	12	3	7	6	12	156
VERITAS	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ZAGREB	142	9	19	13	14	10	16	1	224
UKUPNO	3.755	509	427	584	789	251	96	436	6.847

➤ **Broj i vrijednost isplaćenih šteta u 1997. godini**

Društva za osiguranje u Republici Hrvatskoj riješila su ukupno 6.336 šteta od čega isplatom 5.198.

Ukupno je isplaćeno 12.398.112 US\$ odnosno 78.108.105 kn (tečaj 31. 12. 1997. 1 US\$ = 6,3 kn). Iz navedenog proizlazi da je prosjek isplaćenih šteta 2.385 US\$ odnosno 15.025 kn.

Pregled broja isplaćenih, riješenih i neriješenih šteta po društvima vidljiv je iz tablice 3, a njihova vrijednost u tablici 4.

Tablica 3.

Društvo	Broj isplaćenih šteta	Broj otklonjenih šteta	Broj riješenih šteta	Broj neriješenih šteta s 31.12.1997.
ADRIA	202	6	208	98
ADRIATIC	236	21	257	177
AURUM	12	3	15	40
CROATIA	2.978	767	3.745	4.266
EUROHERC	438	122	560	267
HELIOS	41	12	53	41
JADRANSKO	146	54	200	64
MEDITERAN	342	48	390	275
SAVA	486	68	554	503
SLAVONIJA	174	15	189	49
VERITAS	-	-	-	-
ZAGREB	143	22	165	115
UKUPNO	5.198	1.138	6.336	5.895

Tablica 4.

Društvo	Broj isplaćenih šteta	Iznos isplaćenih šteta nastalih u inozemstvu u US\$	Iznos isplaćenih šteta nastalih u Hrvatskoj u US\$	Ukupno isplaćeni iznos u US\$	Prosječno isplaćena šteta u US\$
ADRIA	202	159.329	258.748	418.077	2.069
ADRIATIC	236	321.151	216.179	537.330	2.276
AURUM	12	-	9.694	9.694	807
CROATIA	2.978	-	-	7.922.280	2.660
EUROHERC	438	-	-	800.588	1.828
HELIOS	41	21.208	53.694	74.903	1.826
JADRANSKO	146	60.178	150.806	210.984	1.445
MEDITERAN	342	447.636	222.046	669.683	1.958
SAVA	486	649.723	381.934	1.031.657	2.122
SLAVONIJA	174	244.629	176.315	420.944	2.419
VERITAS	-	-	-	-	-
ZAGREB	143	136.039	165.933	301.972	2.112
UKUPNO	5.198			12.398.112	2.385

➤ **Štete u rezervi sa 31. 12. 1997. godine**

Društva za osiguranje rezervirala su sa 31. 12. 1997. ukupno 5.922 štete. Ukupna vrijednost rezerviranih šteta iznosi cca. 127.776.554 kn odnosno 20.266.637 US\$. Prosječna vrijednost rezervirane štete je 21.576 kn odnosno 3.422 US\$.

Pregled broja i iznosa rezerviranih šteta po društvima vidljiv je iz tablice 5.

Tablica 5.

Društvo	Broj neriješenih šteta 31.12.1997.	Rezervirani iznos u kn	Prosjek u kn	Rezervirani iznos u US\$	Prosječni iznos u US\$
ADRIA	98	1.310.172	13.369	201.875	2.059
ADRIATIC	177	2.531.776	14.304	401.671	2.269
AURUM	40	290.000	7.250	46.000	1.150
CROATIA	4.266	96.390.802	22.595	15.292.602	3.585
EUROHERC	314	7.912.800	25.200	1.256.000	4.000
HELIOS	41	363.875	8.875	57.729	1.408
JADRANSKO	64	1.248.989	19.515	198.155	3.096
MEDITERAN	275	5.347.254	19.444	848.353	3.045
SAVA	483	9.382.254	20.356	1.559.907	3.229
SLAVONIJA	49	577.000	11.775	91.542	1.868
VERITAS	-	-	-	-	-
ZAGREB	115	1.971.632	17.144	312.803	2.720
UKUPNO	5.922	127.776.554	21.576	20.266.637	3.422

2. Strana odgovornost

- štete prouzročene vozilima inozemne registracijske oznake u Republici Hrvatskoj

➤ **Broj prijavljenih šteta strane odgovornosti**

Društvima za osiguranje u Republici Hrvatskoj prijavljeno je ukupno 6.657 šteta, a iz prethodne godine je preneseno 4.293 rezervirane štete, što čini ukupno 10.950 šteta u obradi u 1997. godini.

Pregled prijavljenih šteta i šteta u obradi po društvima vidljiv je iz tablice 6.

Tablica 6.

Društvo	Broj šteta u rezervi 31.12.1996.	Broj prijavljenih šteta u 1997.	Ukupan broj šteta u obradi
ADRIA	71	97	168
ADRIATIC	25	103	128
AURUM	-	-	-
CROATIA	3.795	5.016	8.811
EUROHERC	25	250	275
HELIOS	-	6	6
JADRANSKO	22	153	175
MEDITERAN	66	549	615
SAVA	264	377	641
SLAVONIJA	-	25	25
VERITAS	-	2	2
ZAGREB	25	79	104
UKUPNO	4.293	6.657	10.950

➤ **Broj prijavljenih šteta u 1997. godini po zemljama štetnika**

U tablici 7. dat je pregled prijavljenih šteta u 1997. godini po društvima i po zemlji registracije vozila štetnika.

Tablica 7.

Društvo	D	A	SLO	I	H	BiH	OSTALI	UKUPNO
ADRIA	2	2	51	40	-	2	-	97
ADRIATIC	22	12	10	12	18	-	29	103
AURUM	-	-	-	-	-	-	-	-
CROATIA	1.477	639	240	697	131	-	1.832	5.016
EUROHERC	80	21	4	75	6	-	64	250
HELIOS	-	-	-	-	6	-	-	6
JADRANSKO	36	12	5	19	2	53	26	153
MEDITERAN	25	26	16	24	4	311	143	549
SAVA	2	3	352	13	-	3	4	377
SLAVONIJA	7	1	6	-	2	2	7	25
VERITAS	-	-	-	-	2	-	-	2
ZAGREB	60	3	6	2	4	-	4	79
UKUPNO	1.711	719	690	882	175	371	2.109	6.657

➤ **Broj isplaćenih, riješenih i neriješenih šteta u 1997. godini**

Društva za osiguranje su od ukupnog broja šteta u obradi (10.950) isplatom riješila 3.710 šteta (otkloni 1.452 štete), što je ukupno 5.162 riješene štete. Broj neriješenih šteta sa 31. 12. 1997. je 5.788.

Pregled isplaćenih riješenih i neriješenih šteta po društvima vidljiv je iz tablice 8.

Tablica 8.

Društvo	Broj isplaćenih šteta	Broj otklonjenih šteta	Broj riješenih šteta	Broj neriješenih šteta per 31.12.1997.
ADRIA	104	6	110	58
ADRIATIC	37	54	91	37
AURUM	-	-	-	-
CROATIA	2.779	998	3.777	5.034
EUROHERC	194	30	224	51
HELIOS	3	-	3	3
JADRANSKO	35	101	136	39
MEDITERAN	228	192	420	195
SAVA	277	52	329	312
SLAVONIJA	13	-	13	12
VERITAS	1	-	1	1
ZAGREB	39	19	58	46
UKUPNO	3.710	1.452	5.162	5.788

➤ **Naplata potraživanja po štetama strane odgovornosti**

Društva za osiguranje u Republici Hrvatskoj ukupno su potraživala za isplaćene štete strane odgovornosti u 1997. godini 12.768.730 US\$ (80.443.005 kn). Od tog iznosa naplaćeno je u 1997. godini 9.822.009 US\$, a ostalo je nenaplaćeno 1.254 fakture u iznosu od 2.964.721 US\$.

Cjelovit pregled naplaćenih potraživanja po štetama strane odgovornosti po društvima vidljiv je iz tablice 9.

Tablica 9.

Društvo	Broj isplaćenih odnosno fakturiranih šteta	Broj naplaćenih šteta	Broj nenaplaćenih šteta	Naplaćeni iznos u US\$	Nenaplaćeni iznos u US\$	Ukupno fakturirani iznos u US\$
ADRIA	104	19	85	28.718	168.203	196.921
ADRIATIC	42	39	3	94.832	5.488	100.320
AURUM	-	-	-	-	-	-
CROATIA	2.779	3.679	1.016	8.730.036	2.585.413	11.315.449
EUROHERC	194	125	69	160.625	88.680	249.305
HELIOS	3	1	2	2.055	1.392	3.448
JADRANSKO	35	22	13	18.662	11.515	30.177
MEDITERAN	228	212	16	293.568	18.930	312.498
SAVA	309	243	50	336.247	67.100	403.347
SLAVONIJA	13	13	-	21.491	-	21.491
VERITAS	1	1	-	699	-	699
ZAGREB	39	39	-	135.076	-	135.076
UKUPNO	3.747	4.393	1.254	9.822.009	2.946.721	12.768.730

Nikola Babić

**KRETANJE ŠTETA OD NEOSIGURANIH I NEPOZNATIH
MOTORNIH VOZILA U 1997. GODINI**

KRETANJE ŠTETA OD NEOSIGURANIH I NEPOZNATIH MOTORNIH VOZILA U 1997. GODINI

➤ **Kretanje brojnog stanja šteta***

Vrsta štete	Prijavljeno	Isplaćeno	Otklon i a/a	Ukupno riješeno	Neriješeni 31.12.97.	Stopa efikasnosti
1	2	3	4	5	6	7
NO	1513	832	232	1064	449	70.3
GO	9	6	2	8	1	88.9
NP	77	11	26	37	40	48.1
Ukupno	1599	849	260	1109	490	69.4

➤ **Kretanje brojnog stanja šteta po neosiguranom počinitelju**

Vrsta vozila	Prijavljeno	Isplaćene	Otklon i a/a	Neriješene 31.12.1997.	Struktura
osobno vozilo	958	545	151	262	63.05
teretna	102	50	17	35	6.74
traktori	226	116	34	76	15.14
motocikli	167	91	21	55	11.10
ostala	60	30	9	21	3.97
Ukupno	1513	832	232	449	100.00

* Pomoćnik direktora u Hrvatskom uredu za osiguranje

* Legenda:

NO - štete počinjene od neosiguranih motornih vozila

GO - štete počinjene od vozila inozemne registracijske oznake, a zaključili su Granično osiguranje

NP - štete počinjene od nepoznatih motornih vozila

➤ **Isplaćene štete u razdoblju od 28. 02. 1997. – 31. 12. 1997.**

Vrsta vozila	Broj	Iznos/kn	Prosjek/kn
osobna vozila – NO	545	4.628.775,11	8.493,16
teretna vozila – NO	50	687.860,53	13.757,21
traktori – NO	116	646.309,78	5.571,64
motocikli – NO	91	657.939,47	7.230,10
ostala vozila – NO	30	142.172,81	4.739,06
Ukupno NO	832	6.763.057,70	8.128,67
GO	6	39.758,83	6.626,47
NP	11	194.690,00	19.699,09
Sveukupno	849	6.997.506,53	8.242,05
Uslužna obrada	1079	288.525,65	267,40
Isplaćeno u 1997.	849	7.286.032,18	8.581,90

Prosječna isplaćena šteta iznosi 8.242,05 kuna (bez troška uslužne obrade). Na povećanje prosječne štete su utjecale ove štete s isplaćenim iznosima:

Broj štete	Isplaćeni iznos u kn
NO 0128/97	268.678,00
NO 0215/97	143.070,00
NO 0731/97	185.130,00
NO 0875/97	135.966,00
Ukupno	732.844,00

Od ukupnog broja šteta u pričuvi 31. 12. 1997. godine, 358 šteta s iznosom od 3.458.800,00 kuna odnosi se na pričuvi za štete na stvarima, a 132 štete s iznosom od 6.558.000,00 su u pričuvi za štete na osobama. Prosječna šteta u pričuvi za štete na stvarima iznosi 9.661,00 kuna, a prosječna šteta u pričuvi za štete na osobama iznosi 49.681,00 kuna.

➤ **Pričuva šteta na dan 31. 12. 1997.**

Vrsta vozila	Broj	Iznos/kn	Prosjeck/kn
osobna vozila – NO	262	4.427.100,00	16.897,33
teretna vozila – NO	35	1.581.700,00	45.191,43
traktori – NO	76	1.746.500,00	22.980,26
motocikli – NO	55	788.000,00	14.327,27
ostala vozila – NO	21	239.000,00	11.380,95
Ukupno NO	449	8.782.300,00	19.559,69
GO	1	1.000,00	1.000,00
NP	40	1.233.500,00	30.837,50
Sveukupno	490	10.016.800,00	20.442,45

➤ **Najviši iznosi šteta u pričuvi su:**

Broj štete	Iznos u pričuvi u kn
NP 0403/97	100.000,00
NO.0860/97	400.000,00
NO 0917/97	700.000,00
NO 0918/97	300.000,00
NO 1046/97	100.000,00
NO 1085/97	120.000,00
NO 1101/97	400.000,00
NO 1173/97	190.000,00
NO 1425/97	250.000,00
NO 1458/97	200.000,00
Ukupno	2.760.000,00

➤ **Zaključak**

Najčešći počinitelji štete po neosiguranom vozilu su vozači osobnih vozila 63,05%, kojih ima daleko najviše u prometu, zatim slijede vozači traktora 15,14%, motocikli sudjeluju s 11,10%.

Neregistrirana vozila bez registarske pločice u trenutku nastanka nezgode su sudjelovala sa 41% odnosno 653 vozila nisu imala registarsku pločicu.

Vozači neregistriranih vozila su u pravilu pod utjecajem alkohola (46%), često i s vrlo visokim koncentracijama alkohola u krvi do 4‰.

Veliki broj vozila je davno napušten ili otet, te se u njima voze maloljetnici i beskućnici, a bivši vlasnici koji nemaju službeni dokaz o otuđenju vozila ne smatraju sebe za odgovornog počinitelja štete.

Broj prometnih nesreća počinjenih od neosiguranih i nepoznatih motornih vozila najmanje je dvostruko veći od broja prijavljenih šteta u Hrvatskom uredu za osiguranje nastalih od dana stupanja na snagu Zakona o osiguranju 27. 02. 1997. pa do kraja tekuće godine (prijavljeno 1599 šteta).

Svakodnevno se sve veći broj vozača kreće neometano i nekažnjeno kolnicima Republike Hrvatske bez valjane registracije, bez plaćenog zakonski obveznog osiguranja, bez vozačkog ispita i vrlo često pod jakim utjecajem alkohola izazivajući svakodnevno prometne nezgode koje uništavaju materijalna dobra, oštećuju ljudsko zdravlje i vrlo često sa smrtnim posljedicama.

Stradaju svi: država, osiguravajuća društva te sudionici u prometu i njihove obitelji, a oštećenim osobama osiguranje naknađuje desetine milijuna kuna godišnje bez realne mogućnosti da se nesavjesne vlasnike ili vozače motornih vozila prisili na zakonsku obvezu plaćanja registracije i premije obveznog osiguranja.

Prim. dr. Viktorija Bradić

**TRZAJNA OZLJEDA VRATNE KRALJEŽNICE
KOD NAS I U SVIJETU**

Prim. dr. Viktorija Bradić*

TRZAJNA OZLJEDA VRATNE KRALJEŽNICE KOD NAS I U SVIJETU

Trzajna ozljeda vratne kralježnice, Whyplash, Cup de lapin, Peitschenschlag-Syndrom, Beschleunigungstrauma, Katapulttrauma, sve to u prijevodu nije dijagnoza ozljede, već mehanizam nastanka ozljede, uslijed akceleracijsko-deceleracijskog kretanja glave na vratu prigodom prometne nezgode. Taj mehanizam može, ali ne mora dovesti do ozljede vratne kralježnice.

Vratna kralježnica građena je od tvrdih i mekih struktura (kosti, mišića, ligamenata, krvnih žila, živaca), koje mogu biti u prometnoj nezgodi ozlijeđene, pojedinačno ili u kombinaciji. To je razlogom za nastanak različitih simptoma, koji čine različite kliničke slike ovisno o tome što i koliko je oštećeno.

Kliničkom slikom dominira bol u mišićima vrata, smanjena pokretljivost vrata, zbog grča mišića vrata i posljedične alordoze vratne kralježnice, glavobolja, vrtoglavica, dekoncentracija, mučnina i druge poteškoće, koje će ovisiti više o premorbidnom stanju ozlijeđenog, nego o ozljedi.

Ozljede mekih struktura je teško sa sigurnošću dijagnosticirati, ali isto tako i eliminirati iz dijagnoze, na što upućuje ovako nespecifična simptomatologija.

O strukturi koja je ozlijeđena ovisi klinička slika i težina ozljede, pa se ozljede razvrstavaju u stupnjeve, prema klasifikaciji koju kliničar odabere, a u osigurateljno medicinskom smislu je važna, jer služi u procjeni štete.

Zbog jednostavnosti prikazati ću klasifikaciju po Erdmanu.

* Šef Odjela za liječničko cenzorske poslove u Generalnoj direkciji Croatia osiguranja d.d.

Prvi stupanj je laka ozljeda, koju nije moguće dokazati objektivnim metodama. Radi se o istegnuću mišića vrata. Ove ozljede kratko traju - do 2 tjedna, prolaze spontano bez posljedica. Na njih otpada 70 - 80% od svih trzajnih ozljeda vratne kralježnice.

Drugi stupanj predstavlja problem u dijagnozi, i u terapiji, pa je jasno da su posljedice trajnog karaktera moguće. Na sreću, ove su ozljede (pucanje ligamenata vrata, mišićja vrata, krvnih žila i živaca) relativno rijetke. Javljaju se u 15 - 17% slučajeva.

Treći stupanj predstavljaju ozljede koštanih i hrskavičnih struktura, koje nerijetko prate i ozljede mekih struktura vrata. Liječenje je dugotrajnije (6 TJEDANA DO GODINU DANA), a POSLJEDICE su TRAJNOG KARAKTERA, i OČEKIVANE su. To su teške ozljede. Incidencija pojavljivanja je od 3 - 5%.

Iznesene podatke u stručnoj literaturi uvijek ne prati praksa, tako je to i u ovom segmentu, a na što ukazuju izvješća osiguratelja, kako kod nas, tako i u svijetu.

Prometna nezgoda, nalet automobila odostraga, frontalni sudar, bočni sudar, okružne automobilom, nisu sami po sebi dostatni da bismo mogli prihvatiti mehanizam nastanka ozljede, a pogotovo ne ozljedu vratne kralježnice, odnosno njenih struktura.

Glede toga, a u svezi s porastom trzajnih ozljeda vratne kralježnice u zemljama svijeta, velika se pozornost posvećuje čimbenicima koje prometni i sudsko medicinski stručnjaci smatraju odgovornim za nastanak, odnosno porast broja trzajnih ozljeda vrata.

Rijetko koja tema u medicinskom, osigurateljno-pravnom i tehničkom smislu, zaokuplja takovu pozornost stručnjaka, a u posljednje vrijeme i gospodarstvenika, koliko taj fenomen trzajne ozljede vratne kralježnice.

O tome se može zaista mnogo pričati i pisati, argumentirano, stručno medicinski, ali i kontradiktorno.

Ovo izlaganje biti će oskudnije s medicinskim informacijama, ali ću prikazati pojavnost, uzročnost, prevenciju i pristup problemu trzajnih ozljeda vrata, koji i kod nas zauzima važno mjesto u osiguranju od autoodgovornosti.

Prekomjerna incidencija, zanemarena ocjena uzročnopsljedične povezanosti, visoko ocijenjene posljedice od sudskih vještaka, visoka isplata po odluci suda, sve to implicira negativne gospodarske rezultate u osigurateljnim društvima kod nas i u svijetu.

Dakle, epidemija trzajnih ozljeda je prisutna u brojnim zemljama svijeta i zadaje velike glavobolje osigurateljima, koji se bave osiguranjem autoodgovornosti. (1)

➤ **Trzajna ozljeda vratne kralježnice - stanje u raznim zemljama**

Kritične zemlje

- Švicarska
- Njemačka
- Nizozemska
- Norveška
- Švedska
- Finska
- USA
- Kanada

Nekritične zemlje

- Austrija
- Belgija
- Danska
- Italija
- Francuska
- Španjolska
- Portugal
- Litva
- sve države Istočnog bloka
- Južna Amerika

U zemljama, u kojima je stanje glede trzajne ozljede vratne kralježnice kritično, dogovorene su i kreirane brojne preventivne aktivnosti koje bi spriječile nastanak takovih ozljeda. Osiguratelji prate događanja, iznalaze rješenja, kako bi neopravdanih isplata bilo manje.

1. Etiološki razlozi trzajnih ozljeda

Brojni su čimbenici, koje smatramo odgovornim za porast broja trzajnih ozljeda vrata.

Povećanje prometa automobilima, posebice u gradskom prometu, stavlja se na prvo mjesto odgovornosti.

Zato su sve veći zahtjevi za ergonomskim sjedalima u vozilu, sa dobrim naslonima, sa ispravno postavljenim štitnicima za glavu, koji se pokreću prema visini i pokretima čovjeka u sjedalu, za sigurnijim vozilom.

Uočeno je da su ozljede vratne kralježnice porasle upotrebom sigurnosnih pojaseva, ali su se smanjile ozljede glave koje su nerijetko završavale smrtonosno. Tako je teška tjelesna ozljeda ustupila mjesto u pravilu lakoj tjelesnoj ozljedi, ali za osiguratelje neobjektivno skupoj ozljedi.

Ozljede vratne kralježnice koje nastaju mehanizmom trzajne ozljede, učestalije se javljaju u gradskoj vožnji, koja zahtjeva često zaustavljanje, sporu vožnju, kružne tokove, manje i lakše automobile, pa Folksam, švedski osiguratelj, uočava 4 × veću incidenciju trzajnih ozljeda vratne kralježnice kod prometnih nesreća sa Opel Corsom ili Opel Vectrom, nego sa Volvom 850.

Dokazano je, da je za nastajanje trzajne ozljede prilikom sudara automobila potrebno određeno ubrzanje udarenog vozila, jer to ubrzanje izaziva kretanje tijela u prostoru koje je razlogom ozljeđivanja. Ovo pak ovisi o brzini kretanja automobila koji je naletio na prvi automobil, o čemu valja voditi računa pri ocjeni uzročnosti. (2)

➤ **Granične brzine za mogućnost nastanka ozljede**

	Rezultat testa	dovoljno sigurna granična vrijednost
Brzina udara (relativna, istih težina vozila)	27 km/sat	15 km/sat
Promjena brzine udarenog vozila	17 km/h	(11 km/h)

Kod ovih brojčanih vrijednosti uzeto je već u obzir da vozač može glavu držati i nešto nakrivljeno, kao kod pogleda u retrovizor. Unatoč toga, vrlo često se upravo ovi prigovori iznose.

Bez štitnika za glavu na sjedalu ove vrijednosti su niže za cca. 30%.

U Njemačkoj je dokazano da u sudaru, kod simuliranih prometnih nesreća, pri brzini od 27 km/h, ako se radi o isto teškim vozilima, ne dolazi do ozljede. Ova brzina izaziva promjenu brzine udarenog vozila 17 km/h. (2)

Univerzitetski prof. dr. Bernard Wielke i suradnici, koji su istraživali ovaj problem, da bi se postigla dovoljna sigurnost spuštaju vrijednosti brzina, na 17 km/h, za brzinu kretanja, koja će izazvati promjenu brzine udarenog vozila 11 km/h, tvrdeći da su to brzine kod kojih ne nastaju trzajne ozljede vratne kralježnice.

Ni jedan sudskomedicinski vještak u Austriji, Njemačkoj ili Švicarskoj, neće vještačiti osigurateljno medicinsku obvezu bez vještačenja prometnog vještaka, koji će se prvi očitovati na tehničke čimbenike, i uzročnu vezu.

Kod nas to ni u sudskim sporovima nije pravilo, a što bi bilo neophodno, jer isključena obaveza objektivnim biomehaničkim ili tehničkim razlozima, eliminira mogućnosti manipulacija u sudskomedicinskoj ocjeni.

Statistički podaci iz Austrije, objavljeni u časopisu "Zeitschrift für Verkehrsrecht", pokazuju da je ozljeda vratne kralježnice dijagnosticirana u 62% slučajeva, kod naletnog sudara, a samo u 12% kod frontalnog sudara. Kod frontalnih sudara daleko češća je ozljeda potres mozga.

Bočni sudari na vozača, a analogno i na suvozača, djeluju različito. (3)

➤ **Numerički pokazatelj trzajne ozljede vratne kralježnice prema položaju putnika**

Vozač	445
Prednje sjedalo	139
Stražnje lijevo sjedalo	4
Stražnje desno sjedalo	6
Drugo	15
Nepoznato	15
U k u p n o:	624

➤ **Numerički pokazatelji trzajne ozljede u odnosu na vrstu sudara - i pojavu trzajne ozljede**

Straga	473
Slijeva	46
Zdesna	16
Frontalni	83
Nepoznato	6
U k u p n o:	624

➤ **Numerički pokazatelji prema spolu**

Muškarci	265
Žene	357
Nepoznato	2
U k u p n o:	624

Udarac desno - kod vozača nema elemenata za razvoj trzajne ozljede, jer se tijelo slobodno izvija prema desno. Za suvozača situacija je drugačija, jer se suvozaču zbog udarca desno ispod njega izmiče sjedalo lijevo, odnosno suvozač će biti akceleriran u kabini u desno, te će zbog udara ramenom u prozor ili vrata, tijelo potom poletjeti na suprotnu stranu i glava udariti u staklo. Ovo kretanje tijela je vrlo nepovoljno i treba kod suvozača očekivati teške ozljede. Obrnuto je kod udarca u lijevu stranu automobila. O mjestu sjedenja u automobilu, ali i načinu sjedenja treba kod valorizacije nesreće voditi računa, jer to određuje vjerojatnost i težinu ozljede. Za vještačenje prometnog vještaka, koji će akceptirati sve eventualne čimbenike koji isključuju ili potvrđuju opravdanost zahtjeva ozlijeđenog, uvijek ima razloga, pa to strani osiguratelj ne propuštaju. (4)

Analize koje su obavljali liječnici cenzori Austrije, a prikazali ih u časopisu "Istraživanje i praksa vještačenja" daju različite podatke: (5)

Podaci nedvosmisleno ukazuju da nije svejedno na kojem mjestu čovjek sjedi u momentu ozljede, odnosno nije svejedno kako je došlo do prometne nezgode.

Žene su u trzajnim ozljedama u većem broju zastupljene, u odnosu na muškarce. I druga istraživanja, u Njemačkoj i Nizozemskoj naglašavaju taj problem.

Odnos muškarca i žene u prometu je u korist muškaraca 70 : 30, ali žene ipak dva puta češće ozlijede vratnu kralježnicu. Takav statistički podatak ne stoji kod ostalih ozljeda. Opravdanje za ove pokazatelje je sljedeće:

- žena je slabije koštane i mišićne građe
- žene u pravilu voze "drugo" vozilo
- previsoko je postavljen štitnik za glavu, koji je namijenjen muškarcu
- grčevit stav pri vožnji
- manja tolerancija za bol

Istraživanja švicarskih osigurateljnih kuća upućuju na rizična zanimanja u ozljeđivanju vratne kralježnice, što nije moguće objasniti predispozicijom za ozljedu, osim u slučaju taksista.

U Švicarskoj se najčešće ozljeđuju: (6)

- taksisti,
- medicinske sestre
- policajci
- odvjetnici.

2. Porast broja ozljeđenih u svijetu

Podaci skinuti s interneta upućuju da je u nekim zemljama pojava trzajne ozljede vratne kralježnice u znatnom porastu u odnosu na ostale ozljede. (7)

➤ **Pojavnost trzajne ozljede vratne kralježnice u % u raznim zemljama u odnosu na ostale ozljede**

1. Nizozemska	30%
2. Njemačka	80% - 90%
3. Švicarska	70%
4. Norveška	50%
5. Švedska	50%
6. USA / Kanada	65% - 80%
7. Francuska, Južna Europa i Južna Amerika	do 10%
8. Finska	0
9. Belgija	0
10. Litva	0
11. Danska	< 10%
12. Austrija	do 10%

Taj porast jednim je dijelom relativan, jer pada broj ostalih ozljeda u prometu, a zbog kvalitetnijih, sigurnijih automobila, koji mogu zaštititi ostale dijelove tijela bolje nego vratnu kralježnicu. Neki autori sigurnosne pojaseve smatraju direktno odgovornim za povećanje objektivno nastalih trzajnih ozljeda.

Osiguratelji u Švicarskoj ocjenjuju da je situacija dramatična, da od ukupnog broja ozlijeđenih 70 - 90% otpada na trzajnu ozljedu vratne kralježnice. U Njemačkoj se je broj trzajnih ozljeda povećao do 500.000 slučajeva godišnje, objavljuje njemačko liječničko društvo, što u nekim dijelovima Njemačke iznosi do 90% u odnosu na ukupan broj ozljeda u prometu.

Podaci njemačkih autora upućuju na isplatu 400 milijuna DEM za posljedice trzajne ozljede, od ukupno isplaćene 1 milijarde DEM za nastale štete. Švicarska i Njemačka naglašavaju isti problem, veliki porast broja šteta, koje gotovo sve pripadaju lakim ozljedama, a prate ih visoki odštetni zahtjevi temeljeni na sudskomedicinskim vještačenjima.

U Nizozemskoj i Norveškoj broj šteta raste, ali raste i isplata po šteti zbog trzajne ozljede vratne kralježnice. Za to se nalazi opravdanje u neprimjerenom stavu pravnika, koji su pojam uzročnosti postavili preširoko. Sudovi su prema ozlijeđenima blagonakloni, kao i liječnici, te su osiguratelji u izuzetno teškom položaju, kao i kod nas.

U SAD i Kanadi agresivni i usko specijalizirani odvjetnici opskrbljuju ozlijeđene raznim napucima, putem reklama, organiziranih klubova koji štite ozlijeđene na razne načine. (8)

➤ R e k l a m a

Prijevod reklame s Interneta:

"Danas i svaki dan pretrpi 30 do 300 ljudi ozljede vratne kralježnice u vidu trzajne ozljede. Pri tome u prosjeku 3 osobe postaju invalidi. Jedan od njih možeš postati i Ti, ako voziš auto, sjediš u njemu kao suputnik ili si učesnik u nekoj drugoj nezgodi. "Da li si ozlijeđen?" Nazovi nas brzo - jer za svaki mjesec dok si ozlijeđen može proći 10 mjeseci da opet ozdraviš".

Nakon toga slijedi poziv za donaciju i tel. broj. I na kraju navode se sve ostale usluge koje pruža takva zaklada.

U Švedskoj osiguratelji troše mnogo novaca na preventivne aktivnosti, jer postoje veliki interesi države zbog visokih isplata, glede gubitka radne sposobnosti, što upućuje na teške ozljede.

Institut za medicinska istraživanja pravnog fakulteta u Münchenu prati od 1978 do 1992. - 1630 ozlijeđenika, kod kojih je materijalna šteta bila mala, a zahtjev za nematerijalnom štetom veliki. Temeljem biomehaničkog vještačenja dolazi se do rezultata:

Broj ozlijeđenih:	1630
- uzročnopsljedična veza ne postoji:	84%
- uzročnopsljedična veza nevjerovatna:	10%
- uzročnopsljedična veza je dokazana:	4%

Ozljeda vratne kralježnice je ozljeda gdje dominiraju subjektivne teškoće koje se i inače mogu javiti, a koje se kasnije pripisuju posljedici trzajne ozljede. Moguće su i u brojnih drugih bolesti i stanja, a u nekoj životnoj dobi su takove poteškoće sasvim očekivana pojava (vrtoglavica, glavobolja, bol u vratu, šum u uhu, zaboravljivost, dekoncentracija).

Istraživanje, iako na malom uzorku, koje su učinili nizozemski liječnici cenzori, kada su promatrali 200 ispitanika kroz tri godine, koji su pretrpjeli trzajnu ozljedu vrata, i 200 ispitanika iste životne dobi, koji su uvjetno zdravi, pokazalo je da je odnos ranije spomenutih poteškoća u obje grupe gotovo isti - 53% : 50%. Takav podatak eliminira trzajnu ozljedu kao uzrok ovih trajnih posljedica.

Izvješća koja dolaze iz Istočnog bloka upućuju na nepostojanje trzajnih ozljeda kod njih, jer za takova osiguranja nema novaca.

Aktualna ekonomska situacija u pojedinim zemljama još više pojašnjava umjetno stvorenu situaciju glede trzajnih ozljeda. Ova se ozljeda javlja u zemljama visokog standarda, koje u pravilu imaju dobro razvijeno osiguranje, i tako su više eksponirane od drugih.

Brojni pokazatelji upućuju na to, da ozljeda vratne kralježnice ne bi smjela biti problem samo osiguranja, već bi to trebalo gledati u svjetlu društvenih događanja.

Svi osiguratelji, koji se ozbiljno bave osiguranjem autoodgovornosti uočavaju slabosti unutar vlastitih kuća, koje pridonose povećanim odštetnim zahtjevima, većem broju zahtjeva i većem broju sudskih sporova.

Nedostatak profesionalnog odnosa skupo se plaća te se naglašava potreba

- dobre edukacije djelatnika u osiguranju, kontrole profesionalnih i moralnih normi i dobrog nagrađivanja djelatnika u osiguranju.

3. Preventivne aktivnosti

Iz iznesenog jasno je da fenomen trzajne ozljede vratne kralježnice, naglašavaju osiguratelji, nije problem samo osiguranja. On predstavlja problem tehničkoj, medicinskoj i pravnoj znanosti. Upravo ta kompleksnost zahtijeva ispravnu ocjenu i nužno multidisciplinarni pristup ovom društvenom i sociološkom problemu.

Nadalje, prema shvaćanju osiguratelja, valja raditi na preventivnim aktivnosti u koje treba biti uključena država. Jedinstveni pristup osiguratelja u zemlji, ali i šire, je nužan, jer je vidljivo da se problemi jedne zemlje brzo šire na susjedne zemlje.

Isto tako, osiguratelji smatraju nužnim automobilsku industriju involvirati u preventivne aktivnosti, kako bi se stvorili što sigurniji uvjeti u prometu.

Iskustva u Nizozemskoj govore da postoji uska veza između pravnog sustava zemlje i ponašanja šteta. U zakonodavstvu valja definirati stupanj doprinosa u nastajanju štete i posljedice, definirati uzročnost, stvoriti prihvatljivu sudsku praksu za obje strane. (9)

Medicinskoj ocjeni posvećuje se posebna pozornost, zahtijeva se konsensus na internacionalnom planu, jedinstvena edukacija glede obrade i ocjene posljedica, kako bi se spriječila daljnja komercijalizacija trzajne ozljede vratne kralježnice.

Svi autori, bez obzira na struku, naglašavaju potrebu brze intervencije u šteti, što znači isplatu ili otklon, kako se ne bi ostavio prostor za "nečiste" zahtjeve.

Određene znanstvene aktivnosti dogovorno su pokrenute u zemljama sa kritičnim stanjem šteta još 1995. godine, kada je prihvaćena dorada "Quebec" klasifikacije za potrebe osiguranja.

Kakovo je stanje kod nas, glede trzajnih ozljeda vratne kralježnice?

U našoj zemlji, velikih osobitosti nema. Kratko rečeno, po broju šteta slični smo Njemačkoj, po visini isplate Švedskoj i Nizozemskoj.

Uvjeti u kojima živimo, ekonomska situacija u zemlji, te erozije morala osjetljivih profesija i pučanstva u cijelosti, pojašnjavaju, ali ne opravdavaju događanja glede trzajne ozljede vratne kralježnice.

Promjenom sudske prakse, pravilnim odabirom vještaka, zahtjevnijim stavom u odnosu na uzročnost, kontroliranom obradom ozlijeđenog sukladno kliničkoj slici, stvorili bi se preduvjeti za rješavanje šteta u mirnom postupku. Samo onda kada će se stvoriti uvjeti za ocjenu posljedice i isplatu štete bez sudskog spora, približit ćemo se realitetu.

Ovo je problem takovih razmjera, da ga osiguratelji sami nisu u mogućnosti riješiti, te da je nužna pomoć Ministarstva pravosuđa i Ministarstva zdravstva.

Valja napomenuti, da sastanak nedavno održan u Ministarstvu zdravstva na inicijativu osiguratelja nije bez rezultata.

Ministarstvo zdravstva, obratilo se zdravstvenim ustanovama sa upozorenjem. Angažiran je i upozoren HLZ i HLK na nepravilnosti rada liječnika u zdravstvenim ustanovama i sudskih vještaka.

HLK i HLZ obavljat će stručnu kontrolu po zahtjevu osiguratelja, a sukladno dogovoru s Ministarstvom zdravstva, svih šteta koje osiguratelji upute na ocjenu u Ministarstvo.

Na osigurateljima je da pokrenu aktivnost i u Ministarstvu pravosuđa, kako uspjeh ne bi izostao, kako bi se komercijalizacija ozljede eliminirala, a sudska praksa približila vrijednostima koje garantiraju zaštitu ozlijeđenog, ali i osiguratelja.

➤ **L i t e r a t u r a:**

1. Neue Züricher Zeitung, 1993.
prof. dr. Von Rita Engelhardt
2. Zeitschrift für Verkehrsrecht, Whiplash injury
Univ. prof. dr. Phill Bernhard Wielke
3. Peitschenschlag-Syndrom 1987.,
M. Danner
4. Whiplash Injury; Schweizer Rück
Anna Soederlind; Claudio Parizzi
5. Neurolog 445; Polemics of Whiplash Injury
J. MS. Pierce
6. Spine, 46; Quebec Task Force
W. O. Spitzer
7. Neurology of Trauma
R.W.Evans
8. Compensation of Pain Complaints, 1992.
Mendelson G.

Doc. dr. sc. Ante Divić

**ZAPISNIK O OČEVIDU (UVIĐAJU) PROMETNE NEZGODE
- TEMELJNI DOKUMENT KAZNENOG POSTUPKA**

ZAPISNIK O OČEVIDU (UVIĐAJU) PROMETNE NEZGODE - TEMELJNI DOKUMENT KAZNENOG POSTUPKA -

1. Uvodne napomene

Pod pojmom prometne nezgode prema Zakonu o sigurnosti prometa na cestama podrazumijeva se: "Prometna nezgoda je takav događaj na cesti u kojem je sudjelovalo najmanje jedno vozilo u pokretu i u kojem je najmanje jedna osoba poginula ili ozlijeđena ili je izazvana materijalna šteta."

Tijekom 1997. godine u Republici Hrvatskoj donijet je novi Zakon o kaznenom postupku i Kazneni zakon koji su stupili na snagu i primjenjuju se od 01. 01. 1998. godine. Tim propisima na novi način u Republici Hrvatskoj je uređeno kazneno zakonodavstvo, pa su tako na novi način sankcionirani i delikti iz prometa.

Kaznenim zakonom kao kaznena djela propisana su:

- u članku 272., kazneno djelo izazivanja prometne nesreće tj., tko kršenjem propisa o sigurnosti prometa ugrozi promet da izazove nesreću u kojoj je neka druga osoba teško tjelesno ozlijeđena ili je drugome prouzročena imovinska šteta velikih razmjera ili je prouzročena smrt jedne ili više osoba (prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda RH pod "imovinom velikih razmjera" smatra se šteta koja prelazi 300.000 kuna);
- člankom 273. propisano je kazneno djelo nepružanja pomoći osobi koja je teško tjelesno ozlijeđena u prometnoj nesreći;
- člankom 268. kazneno djelo uništenja ili oštećenja znakova opasnosti.

* Načelnik Odjela prometne policije Ministarstva unutarnjih poslova

Novim Kaznenim zakonom, za razliku od ranije važećeg Krivičnog zakona, za kaznena djela lake tjelesne ozljede počinitelj se više ne goni po službenoj dužnosti, nego privatnom tužbom. Stoga sada djelatnici tijela unutarnjih poslova pri obradi prometnih nezgoda s lakim tjelesnim ozljedama postupaju na način kao i sa prometnim nezgodama s materijalnom štetom do 300.000 kuna, tj. protiv počinitelja se podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

2. Očevid prometnih nezgoda kod kojih su počinjena kaznena djela

2.1. Osnovne naznake

Očevid je istražna ili procesna radnja s kriminalističkim sadržajem, koja se provodi kada je za utvrđivanje ili razjašnjavanje važnih činjenica u postupku potrebno neposredno opažanje (članak 244. – 246. Zakona o kaznenom postupku). Najbliža definicija očevida (uviđaja) prometne nezgode možda bi bila ova: "Očevid (uviđaj) ili opažanje prometne nezgode omogućava da se neposrednim zapažanjima utvrde i razjasne sve okolnosti i činjenice i da se pronađu, prikupe i fiksiraju svi dokazi o tome da li je izvršeno neko od kaznenih djela u prometu."

Po odredbama Zakona o kaznenom postupku očevid primarno provodi **sud**, a iznimno u hitnim slučajevima **tijelo unutarnjih poslova**. Međutim, a budući da je očevid hitna istražna radnja, zakonodavac je člankom 184. predvidio da redarstvene vlasti mogu i same obaviti očevid i odrediti potrebna vještačenja, osim obdukcije i ekshumacije tijela, ako postoji opasnost od odgode. Imajući u vidu brojnost prometnih nezgoda i ekipiranost odgovarajućih sudova, u praksi je ovaj izuzetak postao pravilo. O obavljenom očevidu sastavlja se **Zapisnik o očevidu**. Forma i način sastavljanja Zapisnika o očevidu propisana je odredbama članaka 74. do 76. Zakona o kaznenom postupku.

Očevide prometnih nezgoda u tijelu unutarnjih poslova obavlja ovlaštena službena osoba i kriminalistički tehničar (ekipa za očevid), a pronađeno stanje na licu mjesta prometne nezgode fiksira se Zapisnikom o očevidu, te tehničkim registracijskim sredstvima kao što su: fotografski aparat, filmske kamere, stereofotogrametrijski snimci, kao i grafičkim prikazima (skicama).

Što su uvidajni spisi: Ukratko, sve okolnosti i činjenice koje su utvrđene i razjašnjene, te dokazi koji su pronađeni i prikupljeni prilikom vršenja očevida (uviđaja) moraju se na određeni način fiksirati. To se čini formiranjem tzv. očevidnih (uviđajnih) spisa. Dakle, kod očevidnih spisa postoje osnovni spisi i spisi u svezi s očevidom. Osnovni spisi bili bi Zapisnik o očevidu (uviđaju), skica, fotodokumentacija i dr. Uz prijavu o kaznenom djelu pored osnovnih spisa prilažu se i druga pismena u svezi sa očevidom kao što su: službene bilješke koje se odnose na izjave očevidaca prometne nezgode i izjave sudionika nezgode, nalazi i mišljenja vještaka, izvješća o poduzetim mjerama i radnjama kad očevid obavlja istražni sudac, bolničke prijave i dr.

2.2. Sadržaj zapisnika o očevidu (uviđaju)

Zapisnik o očevidu (uviđaju) se u pravilu sastavlja i izrađuje neposredno nakon očevida, tj. nakon povratka očevidne ekipe u postaju, a kompletira se nakon pribavljenih nalaza vještačenja i bolničkih prijava. Razlog zašto se Zapisnik o očevidu (uviđaju) ne sastavlja odmah prilikom vršenja očevida prije svega je u tome što se očevid mora brzo obaviti i uspostaviti normalno odvijanje prometa.

Zapisnik o očevidu (uviđaju) sastoji se od četiri stranice. **Uvodni dio** Zapisnika sadrži naziv policijske uprave, broj i datum. Zatim slijede uvodne odredbe pozivajući se na zakonski osnov, sada članak 184. stavak 2. Zakona o kaznenom postupku. Slijedi datum i sat nastanka nezgode, konstatacija da je o nezgodi obaviješten i koji istražni sudac, imena i prezimena osoba ekipe za očevid i drugih eventualno angažiranih osoba (vještaci i sl.), tko je dao obavijest o nezgodi i kada, te imena osoba koje su osiguravale mjesto nezgode.

U opisni dio pod 1. "**Kratak opis nezgode i posljedice**" unosi se za sudionike samo ime i prezime, a za vozila vrsta i registarska pločica. Točno se navodi kojom cestom, kojim kolnikom, prometnom trakom ili ulicom i u kojem smjeru su se kretali sudionici, odnosno u kojem mjestu se dogodila prometna nezgoda. Za smjer kretanja uvijek treba koristiti strane svijeta (sjever, jug, istok, zapad, jugoistok...). Prijavljenima u opisu piše se ono što im se stavlja na teret, odnosno one odredbe Zakona o sigurnosti prometa na cestama koje su kršili, tj. poradi kojih je došlo do prometne nezgode. Točno se navodi kojim dijelom vozila je došlo do naleta, sudara i slično, na koji dio drugog vozila, pješaka itd.

Nakon sudara ili naleta često dolazi do zanašanja vozila i nastavljanja vožnje dalje, a to sve kako proizlazi iz tragova, oštećenja, izjava i slično treba precizno i točno opisati.

Nakon opisa djela, u novi odlomak iste rubrike pišu se posljedice. Ukoliko je osnov kaznene prijave imovinska šteta velikih razmjera, onda se piše visina štete, ali najčešće su to povrede oštećenih osoba. Povrede su kvalificirane kao smrtna ili teška tjelesna ozljeda. Najprije se navode povrede oštećenih osoba, a na kraju povrede prijavljenih. U Zapisnik o očevidu još se navodi zdravstvena ustanova u kojoj je ukazana liječnička pomoć, te da li je ozlijeđeni pušten ili zadržan u njoj. Za ozlijeđene se navodi i svojstvo u nezgodi, da li je pješak, putnik ili vozač i iz kojeg je vozila.

U opisni dio 2. **“Točno mjesto nezgode i točna ishodišta mjerenja”** unosi se početna točka mjerenja, te se upisuje naselje, cesta, općina i područni ured, kategorija, vrsta i osobine ceste, vrsta kolničkog zastora, stanje kolnika, širina kolnika, oprema ceste, stanje prometa, vremenske prilike i vidljivost. Isto tako u tu rubriku upisuje se vrijeme kada je očevid započeo.

U opisni dio 3. **“Osobe koje su u uzročnoj vezi s nezgodom (sudionici)”** unosi se ime i prezime, ime oca ili majke, JMBG odnosno datum rođenja za stranca, mjesto i općina rođenja, adresa stanovanja, zanimanje, naziv firme zaposlenja i adresa, vozačka dozvola ili osobna iskaznica i njihov broj i tijelo koje ih je izdalo. Nadalje, unosi se podatak u kojem svojstvu je sudjelovao u nezgodi (vozač, putnik, pješak), u kojem vozilu (vrsta i registarska oznaka), ako je putnik u vozilu na kojem sjedalu u vozilu je sjedio i da li je koristio sigurnosni pojas, odnosno ako je na vozilu sa dva kotača da li je koristio kacigu.

U opisni dio 4. **“Podaci o vozilima i oštećenim objektima, vlasništvo, opis oštećenja i visina štete”** upisuje se vrsta vozila, registarska pločica ili broj šasije ako je neregistrirano, marka i tip, godina proizvodnje, vlasništvo s adresom vlasnika, serijski broj prometne dozvole i tko ju je izdao, do kada vrijedi registracija, gdje je vozilo osigurano i broj police, odnosno zelene karte kod stranih vozila, stanju guma, a kod teretnih vozila nosivost i s čime je vozilo bilo opterećeno. Oštećenja na vozilu koja su vidljiva treba detaljno opisati, s konstatacijom da se nestručnom procjenom šteta cijeni na određeni iznos. U ovu rubriku isto tako treba upisati izjavu vozača da li je vozilo u trenutku nezgode po njegovoj ocjeni bilo ispravno ili neispravno.

U opisni dio 5. “**Opis mjesta nezgode, tragova, položaj vozila i nastradali**” navodi se podatak ako je mjesto nezgode do dolaska ekipe za očevid bilo izmijenjeno utoliko da su npr. ozlijeđeni prevezeni u zdravstvenu ustanovu, pomicana vozila i sl. Nadalje u ovoj rubrici mjerenjem se fiksiraju položaji vozila i stradalih osoba, tragovi kočenja, i drugi tragovi zatečeni na licu mjesta, koji naknadno trebaju stvarno odgovarati podacima u skici lica mjesta prometne nezgode.

U opisni dio 6. “**Očevici**” navode se podaci za svjedoke koji su se javili kao očevici prometne nezgode. Od očevidaca se uzima i upisuje ime i prezime, ime oca ili majke, JMBG ili datum rođenja za stranca, mjesto stanovanja i adresa, zanimanje, naziv firme i adresa zaposlenja.

U opisnom djelu 7. “**Poduzete mjere**” konstatiraju se poduzete mjere, da li je mjesto nezgode fotografirano, skicirano, da li su ozlijeđeni upućeni u bolnicu, da li je o smrti sudionika obaviještena rodbina, da li je uzimana krv i urin, kome i nalaz analize, da li su oduzete registarske pločice, upotrijebljen alkometar, oduzeta vozačka dozvola, vozilo uklonjeno s ceste i po kome, rađeno vještačenje, obavljani informativni razgovori, s kim i gdje, oduzeta putna isprava, te kome se Zapisnik o očevidu dostavlja.

Na kraju Zapisnika o očevidu unosi se datum i sat kada je uviđaj završen i potpis osoba koje su očevid obavile.

3. Očevid prometnih nezgoda kod kojih su počinjeni prekršaji

3.1. Opća napomena

Prema važećem Zakonu o prekršajima, prekršaj je definiran kao povreda javnog poretka utvrđena zakonom i drugim propisima za koje su predviđene prekršajne kazne i zaštitne mjere. Jednako tako, Zakonom o prekršajima (članak 83.) propisano je da se prekršajni postupak pokreće Zahtjevom za pokretanje prekršajnog postupka i propisani su svi elementi koje taj zahtjev treba sadržavati.

3.2. Sadržaj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka

Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka se sastoji od dvije stranice. Na prednjoj stranici gore lijevo nalazi se zaglavlje s nazivom policijske uprave, brojem i datumom. Desno slijedi naziv prekršajnog suda kojem se Zahtjev upućuje, a na sredini ispod toga slijedi zakonski osnov na temelju kojeg se podnosi Zahtjev, te na sredini naziv Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka. Ispod toga pod točkom A i B ispisane su rubrike za unošenje podataka o identitetu počinitelja prekršaja, a u nastavku rubrika za dan, sat i mjesto gdje se je prometna nezgoda dogodila. Između točaka A, B i C ostavljen je prazan prostor za činjenični opis djela prekršaja. Napominje se da činjenični opis djela prekršaja treba sadržavati sve podatke kao i opisni dio 1. "Kratak opis nezgode i posljedice" Zapisnika o očevidu.

Pod C se upisuje pravna kvalifikacija djela, tj. svi članci iz Zakona o sigurnosti prometa na cestama koji se prijavljenima stavljaju na teret.

Pod rubrikom D "Dokazi i podaci" upisuju se poduzete mjere (da li je netko alkotestiran, uzimana krv i urin s nalazom analize, stručni pregled, vještačenje vozila, da li je mjesto skicirano i fotografirano, te da li je vozilo isključeno iz prometa i oduzete registarske pločice), vremenske prilike, karakteristike ceste i stanje kolnika. Slijede podaci o sudionicima i vozačkim ispravama (ime i prezime, JMBG ili datum rođenja za stranca, vozačka dozvola, godina polaganja i izdavanja), podaci o putnicima, podaci o vozilima, oštećenjima na vozilima i objektima i visina štete. Nadalje slijedi opis tragova pronađenih na licu mjesta prometne nezgode i širina kolnika.

Sa rubrikom E upućuje se zahtev prekršajnom sudu za eventualno hitno provođenje prekršajnog postupka, navode se eventualni svjedoci i popisuju prilozi koji se dostavljaju sudu uz Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

Ispod toga lijevo ispisuju se imena i prezimena osoba iz ekipe koji su obavili očevid prometne nezgode i broj policijske značke tih osoba, a s desne strane Zahtjev potpisuje zapovjednik postaje.

4. Zaključna razmatranja

Polazeći od kriminalističke taktike kao znanosti o pravilnom i svrsishodnom postupanju u suzbijanju kriminaliteta i u istraživanju kriminalnih djela, djelatnici policije prilikom očevida prometnih nezgoda polaze od načela:

- zakonitosti – što znači da se ne smiju provoditi nikakve protupravne radnje;
- istine – što znači da je ekipa za očevid dužna istinito i potpuno utvrditi činjenično stanje i to kako činjenice koje idu na štetu, tako i one činjenice koje idu u korist osumnjičenika. U pravnoj praksi to se zove i načelo pravičnosti;
- objektivnosti – što znači da se ne smije biti pristran i unositi u svoj rad bilo što subjektivno;
- brzine – što znači da je mjere i radnje potrebno poduzeti što prije (odmah);
- temeljitosti i upornosti – ovo načelo je neprijatelj površnosti u radu;
- ekonomičnosti u postupanju – što znači da ne treba poduzimati nepotrebne mjere i radnje, a treba poštivati srazmjernost i ne izazivati nepotrebne troškove.

Nažalost, u našoj praksi često se događaju i propusti, kako u provođenju mjera i radnji od samog osiguranja mjesta prometne nezgode, prikupljanja potrebitih obavijesti u svezi nastanka prometne nezgode, tako i prilikom obavljanja očevida na licu mjesta.

Na licu mjesta prometne nezgode nakon nezgode ostaju važni tragovi: kotača, koji pokazuju pravac kretanja vozila, kočenja, zanošenja, tragovi otpalih materijala sa vozila (lak, zemlja, dijelovi i sl.), a često puta i tragovi žrtve prometne nezgode (krv, dijelovi odjeće i obuće i sl.). Djelatnik policije iz autoophodnje obično se prvi upućuje na lice mjesta prometne nezgode i najčešće kasnije i osigurava tijekom obavljanja očevida. Prilikom dolaska na mjesto nezgode, njegova je primarna zadaća osigurati da ne dođe do uništenja tragova ostalih na kolniku, a to znači da je potrebno odmah preusmjeriti promet da vozila ne uništavaju tragove i zabraniti pristup svim osobama, uključujući i sebe, kako ne bi dolazilo do izmjene stanja na mjestu nezgode.

Nadalje, zadaća djelatnika policije iz autoophodnje sastoji se u prikupljanju obavijesti od građana očevidaca o nastanku prometne nezgode. Nije rijedak slučaj da je na licu mjesta postojao očevidac prometne nezgode čiji iskaz je bitan za tijek i ishod procesa, ali zbog propusta djelatnika policije koji osigurava mjesto nezgode i koji se često ne angažira radi prikupljanja obavijesti o očevicima, očevidac napusti mjesto nezgode jer do dolaska ekipe za očevid prođe nekada i duže vrijeme. Bitno je da djelatnik policije koji vrši osiguranje lica mjesta prometne nezgode prikupi obavijesti od eventualnih očevidaca, odnosno iste zadrži na licu mjesta prometne nezgode do dolaska ekipe za uviđaj, ili makar od istih uzme osobne podatke kako bi se naknadno sa njima mogao obaviti obavijesni razgovor u svezi nezgode.

Česti su slučajevi da vođa ekipe i njegov tehničar tijekom obavljanja očevida prometne nezgode i prilikom naknadne obrade i pisanja predmeta čine određene propuste, a najčešće sljedeće:

1. U rubrici 1. “Kratak opis nezgode i posljedica” Zapisnika o očevidu, što odgovara činjeničnom opisu djela prekršaja u Zahtjevu za pokretanje prekršajnog postupka, kod upisivanja smjera kretanja sudionika prometne nezgode često se ne koriste termini strana svijeta, nego termini nazivi mjesta, lijevo, desno i slično, pa osoba koja čita zapisnik bez skice lica mjesta nezgode, ako ne pozna to područje, ne može znati kojim su se smjerom kretali sudionici prometne nezgode. Jednako tako u ovoj rubrici su česti propusti da se u opisu nezgode ne napiše pravilna kvalifikacija iz članka Zakona o sigurnosti prometa na cestama koji im se stavlja na teret.

Na primjer, kod prometne nezgode gdje se radi o oduzimanju prednosti prolaza, u opisu se mora naglasiti da vozač koji se kretao sporednom cestom i dolaskom do znaka “STOP – obavezno zaustavljanje” ili znaka “raskrižje s cestom s prednošću prolaza”, nije propustio vozila koja su se kretala po cesti s prednošću prolaza. Ukoliko se samo napiše da nije poštivao prometni znak, u prekršajnom postupku se vozača tada mora kazniti za nepoštivanje prometnog znaka, a ne za oduzimanje prednosti prolaza.

2. U rubrici pod 2. “Točno mjesto nezgode i točna ishodišta mjerenja” čest je slučaj da se za točku mjerenja uzmu objekti koji se u međuvremenu unište ili pomaknu (reklamni pano, stup prometnog znaka i slično), pa se u slučaju potrebe ne može izvršiti eventualna rekonstrukcija događaja prometne nezgode. Zato je potrebno kao ishodišnu točku mjerenja uvijek uzimati objekt koji je upisan u katastar objekata ili vodova.

3. U rubrici pod 3. "Osobe koje su u uzročnoj vezi s nezgodom (sudionici)" često se događa da se u Zapisnik o očevidu ne unesu svi putnici iz vozila koja su sudjelovala u nezgodi. Tim propustom osobe koje naknadno zatraže lječničku pomoć, ne mogu ostvariti svoja prava oštećenika iz nezgode i druga prava iz radnog odnosa i sl. Isti propusti se događaju i prilikom popunjavanja odgovarajuće rubrike Zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.
4. U rubrici pod 4. "Podaci o vozilima i oštećenim objektima..." Zapisnika o očevidu najčešći su propusti da se ne popišu oštećenja na određenim objektima (naročito ogradama i sl.), te da se ne unesu podaci o stanju i ispravnosti guma (debljina šare, dimenzije gume). Isto vrijedi i za odgovarajuću rubriku Zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.
5. U rubrici pod 5. "Opis mjesta nezgode, tragova, položaja vozila i nastradali" događa se da se mjere tragova, položaja vozila i nastradalih razlikuju u Zapisniku o očevidu i u Skici lica mjesta prometne nezgode. Podaci iz takve dokumentacije postaju bezvrijedni u tijeku procesuiranja kaznenog djela, te kasnije otežavaju rad pravosuđa kod utvrđivanja odgovornosti krivca za prometnu nezgodu.

U svezi očevida prometnih nezgoda Ministarstvo unutarnjih poslova provodi edukaciju svih djelatnika policijskih uprava koji rade na poslovima obavljanja očevida prometnih nezgoda. Ukazuje se na propuste i nedostatke kod osiguranja lica mjesta prometne nezgode i obavljanja pojedinih radnji očevida, posebice onih koji se odnose na tragove kao i na propuste vezane uz sudionike i očevice prometne nezgode.

Pavao Orehovec

**RJEŠENJE O PREKRŠAJU U SLUČAJU KADA JE
OKRIVLJENIK STRANI DRŽAVLJANIN**

**DONOŠENJE RJEŠENJA O PREKRŠAJU
U PREDMETIMA U KOJIMA SE POSTUPAK VODI PROTIV OKRIVLJENIKA
KOJI JE STRANI DRŽAVLJANIN**

Ovaj referat bavi se samo nekim od problema prvostupanjskog postupka u predmetima prekršaja u kojima je okrivljenik strani državljanin i to posebno pravima na tumača, branitelja, polaganje jamčevine i punomoćnika za primanje pismena.

Međutim, prije toga važno je istaknuti da su donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prekršajima, koji je donio Zastupnički dom Hrvatskog državnog Sabora dana 4. svibnja 1995. godine, a koji je stupio na snagu 27. svibnja iste godine, Prekršajni sudovi nedvojbeno postali dio sudbene vlasti kao posebni specijalizirani – sudovi za pravno područje prekršajnog kažnjavanja i izricanja drugih prekršajnih sankcija u okviru nadležnosti određenih zakonom.

Stoga, ove posljednje izmjene i dopune Zakona o prekršajima, uspostavljaju temeljnu i primarnu nadležnost sudbene vlasti za primjenu prekršajnog prava, te bez sumnje, značajno doprinose uspostavi pravne države u Hrvatskoj, jer se tako i u prekršajnom pravu ostvarila trodioba vlasti barem za jedan dio prekršajnog kažnjavanja.

Međutim, u ovom prikazu pokušati ćemo razmotriti i pojasniti tijek prekršajnog postupka od samog početka, odnosno od trenutka podnošenja zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka (dalje: zahtjev) i to samo u slučaju kada je postupak pokrenut protiv okrivljenika – stranca koji je kao vozač u prometu na cestama okrivljen zbog prometnog prekršaja, odnosno zbog uzrokovanja prometne nezgode na cestama Republike Hrvatske.

* Sudac Visokog prekršajnog suda

U prekršajnom sudovanju važeće je akuzatorsko (optužno) načelo, što znači da se prekršajni postupak može pokrenuti i voditi samo temeljem zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka (nastavno: zahtjev) podnesenog od strane mjerodavnog (nadležnog) tijela ili oštećenika, dok se u slučaju njihova odustanka od zahtjeva prekršajni postupak mora rješenjem obustaviti (tzv. deklaratorno rješenje).

Postoji mogućnost, kod prometne nezgode da zahtjev zbog istog djela podnese i policija i oštećenik, pa u takvom slučaju dolazi do konkurencije više zahtjeva, a ti su zahtjevi samostalni i ravnopravni. Kad se dogodi ovakva situacija tada je Prekršajni sud dužan spojiti predmete i provesti jedinstveni postupak, te donijeti jedno rješenje o prekršaju sukladno članku 35. Zakona o prekršajima.

U slučaju odustanka jednog od podnositelja zahtjeva (npr. oštećenika koji je u međuvremenu naplatio štetu), prekršajni postupak se ne može obustaviti već se dalje vodi, a jedino ako od gonjenja odustanu svi podnositelji zahtjeva tada se prekršajni postupak mora obustaviti temeljem odredbe članka 118. stavka 3. Zakona o prekršajima.

Nakon što je sudac prekršajnog suda zaprimio zahtjev u kojem je okrivljenik strani državljanin, te je utvrdio da je isti instruiran u smislu članka 83. Zakona o prekršajima, zakazuje žurno ročište za ispitivanje okrivljenika koje se u pravilu održava odmah – istoga dana – prema pravilima o žurnom postupanju suda u predmetima u kojima se postupak vodi protiv stranca.

U prekršajnim predmetima protiv okrivljenika koji je stranac, ispitivanje se uvijek provodi usmeno, iako Zakon o prekršajima predviđa i odstupanja od načela neposrednosti (članak 88. stavak 4. Zakona o prekršajima).

Međutim, kako se prema okrivljeniku – strancu uvijek provodi žurni postupak, to se okrivljenik usmeno ispituje kod mjesno nadležnog Prekršajnog suda, jer se ovdje radi o predmetu postupanja u kojem je okrivljeniku privremeno zadržana putovnica ili druga isprava kojom se dokazuje identitet (tzv. pasoški predmet), tako da se takvim predmetima daje prioritet u radu, a Prekršajni sudovi u velikim gradovima imaju dežurne suce koji sude izvan redovnog radnog vremena sve do 20 h, ali nikada duže jer se izbjegava tzv. noćno suđenje.

U skladu s odredbom članka 29. stavka 1. alineje 2. Ustava Republike Hrvatske sudac već "na prvom ispitivanju mora izvijestiti okrivljenika o razlozima optužbe i o dokazima koji ga terete", pa analogno tome i sudac Prekršajnog suda dužan je obavijestiti okrivljenika o osnovanosti sumnje da je ostvario obilježje djela prekršaja i predočiti mu sve dokaze koji ga terete.

Zakon o prekršajima u svojem članku 48. je za potrebe prekršajnog postupka ponovio odredbu iz članka 12. Ustava Republike Hrvatske prema kojoj je u Republici Hrvatskoj u službenoj uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, osim ako za uporabu u pojedinim područjima iz nadležnosti tijela za vođenje prekršajnog postupka nije zakonom uveden i drugi jezik ili pismo. To je slučaj u Prekršajnom sudu u Rovinju i Umagu gdje je Statutom Istarske Županije, a temeljem ovlasti iz članka 7. Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ("Narodne novine" broj 34/92), pored hrvatskog jezika u službenoj uporabi i talijanski jezik.

Budući, Zakon o prekršajima ne sadrži pobliže odredbe glede jezika, treba analogno primijeniti članak 7. stavak 2., 3. i 4. Zakona o kaznenom postupku, a koji se analogno primjenjuje u prekršajnom postupku. Sudac je stoga, okrivljeniku koji je stranac, dužan osigurati pravo na upotrebu svoga jezika, odnosno prije početka ispitivanja poučiti ga o pravu na prevođenje, time da se osoba koja zna hrvatski jezik može odreći tog prava, a što će se sve unijeti u zapisnik o ispitivanju okrivljenika prije početka ispitivanja okrivljenika.

Praksa Prekršajnih sudova je takva da po primitku predmeta u kojem je okrivljeni stranac, odmah pozivaju sudskog tumača koji vlada jezikom okrivljenika, a koji se u pravilu odaziva na telefonski poziv i dolazi u Sud, budući da za uslugu prevođenja prima određenu naknadu koju mu odobrava sudac odmah nakon završene rasprave.

Poteškoće se pojavljuju u slučaju da u sjedištu Prekršajnog suda nema sudskog tumača za pojedine strane jezike, kada se čeka da tumač stigne iz većeg grada, a što zna potrajati i više od jednog dana.

Dakle, u prekršajnom postupku prevođenje obavlja tumač i to u pravilu sudski tumač, a ukoliko takav nije dostupan sudu može se zaprisegnuti i osoba koja potpuno vlada odnosnim jezikom okrivljenika. Prije prevođenja sa hrvatskog jezika na strani jezik (kao i obrnuto) sudac je dužan tumača upozoriti da je davanje lažnog iskaza kazneno djelo.

Kako temeljno načelo svih kaznenih postupaka, a također i prekršajnog prava, načelo tražene istine, ne bi zbog neznanja ili neukosti okrivljenika da se sam brani bilo dovedeno u pitanje, Zakon o prekršajima u svojim odredbama omogućava okrivljeniku da u tijeku cijelog prekršajnog postupka može imati branitelja.

Tako se u članku 69. Zakona o prekršajima daje pravo okrivljeniku na branitelja, a što se u pravnoj teoriji naziva i pravo okrivljenika na formalnu obranu.

Pravo na formalnu obranu toliko je značajno da se o tome posebno izjašnjava i Ustav Republike Hrvatske u članku 29. st. 1. alineje 3. i 4..

Međutim, ovdje valja istaći, da u prekršajnom postupku sudac nije dužan upozoriti okrivljenika na njegovo pravo na branitelja, ali ako se okrivljeniku to pravo ne omogući, tada se može govoriti o povredi prava na obranu, međutim, na takvu povredu žalbeni sud ne pazi po službenoj dužnosti, niti je u tom pogledu propisima shodna primjena odredaba Zakona o kaznenom postupku.

Branitelj u prekršajnom postupku nema svojstva stranke i zato ne može imati sva prava koja isključivo pripadaju okrivljeniku, pa se tako npr. branitelj ne može odreći prava na žalbu, niti odustati od već izjavljene žalbe, jer su to prava koja pripadaju isključivo okrivljeniku.

Međutim, pravo na izjavljivanje žalbe protiv rješenja o prekršaju ipak pripada branitelju kao samostalno pravo, tako da može doći do situacije kada su izjavljene dvije žalbe, koje jedna drugu ne isključuje i žalbeni sud je dužan odlučiti o svakoj žalbi.

U slučaju da se okrivljenik izričito odrekao od prava na žalbu ili je odustao od žalbe (neovisno o tome je li odustao od svoje ili braniteljeve), branitelj tada ne može izjaviti svoju žalbu.

Ovdje pak valja istaći, da je okrivljenikovo odricanje od prava na žalbu, neopozivo.

Kada je branitelj dostavio punomoć u spis, on ima pravo biti nazočan ispitivanju okrivljenika, saslušanju svjedoka i vještaka, prisustvovati rekonstrukciji događaja i očevidu, razmotriti spise predmeta, postavljati pitanja osobama koje sudjeluju na raspravi, davati prijedloge, predlagati dokaze, uložiti žalbu, podnijeti molbu za povrat u prijašnje

stanje, zahtjev za ponavljanje prekršajnog postupka i zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćnog rješenja o prekršaju.

Iako Zakon o prekršajima nema odredbe o pozivanju branitelja i dostavljanju odluka branitelju, ipak njegovo nepozivanje na zakazana ročišta može dovesti do povrede prekršajnog postupka iz članka 367. st. 3. ZKP-a ukoliko je takav propust bio, ili je mogao biti, od utjecaja na pravilno i zakonito donošenje odluke Suda, a takva ocjena "in concreto" ovisi o činjeničnoj i pravnoj složenosti predmeta, kao i eventualnom mogućem doprinosu angažiranog branitelja u zaštiti prava i interesa okrivljenika u tijeku cijelog prekršajnog postupka, o čemu odlučuje drugostupanjski sud u žalbenom postupku.

Iz svega istaknutog proizlazi, da je prekršajni sud uvijek dužan zastati sa postupkom u slučaju kada je okrivljenik odlučio uzeti branitelja, kako bi omogućio da okrivljenik stupi u kontakt sa izabranim braniteljem. Nakon što okrivljenik uzme branitelja i pošto je branitelj u spisu predao punomoć, Sud odmah nastavlja prekršajni postupak.

Prema izričitoj odredbi članka 69. stavka 2. Zakona o prekršajima, okrivljenik ima pravo uzeti branitelja u bilo kojoj fazi postupka, dakle on to može učiniti u žalbenoj fazi, kao i u fazi podnošenja izvanrednih pravnih lijekova.

Okrivljenik u prekršajnom postupku ima pravo uskratiti iskaz i braniti se šutnjom, te može i lažno iskazivati ali za takvo ponašanje nije propisana nikakva sankcija, i ne može se niti uzeti kao otegotna okolnost.

Zakonom o prekršajima, uređen je takav postupnovpravni položaj okrivljenika da on ima pravo, ali ne i dužnost iznošenja obrane, odnosno davanja odgovora na pitanja.

Stoga, ukoliko se okrivljenik brani šutnjom, prekršajni sud je obvezan u potpunosti i točno utvrditi sve odlučne činjenice na kojima se zasniva primjena materijalnog prava, a također je dužan utvrditi činjenice kojima se utvrđuje krivnja i prekršajna odgovornost okrivljenika, kao i odgovarajuća primjena zapriječenih prekršajnih sankcija.

Nakon što je sudac od okrivljenika uzeo opće podatke sukladno stavku 2. članka 88. Zakona o prekršajima, a okrivljenik je pristao dati svoju obranu, sudac priopćuje okrivljeniku zašto ga se okrivljuje i poziva ga da kaže sve što je u vezi s predmetom zbog kojeg vodi postupak protiv okrivljenika.

Sve navedeno, sudski tumač prevodi sukcesivno sa hrvatskog na jezik okrivljenika, a njegovu obranu i odgovore na pitanja Suca prevodi sa stranog na hrvatski jezik, što se odmah unosi u zapisnik o ispitivanju okrivljenika.

Ukoliko je kazivanje okrivljenika šturo, nejasno ili nedovoljno, sudac će postaviti okrivljeniku dopunska i kontrolna pitanja kako bi ga usmjerio na predmet postupanja. Ako je pak okrivljenikovo priznanje na ispitivanju potpuno, uvjerljivo i okolnosno, te sukladno navodima zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, tada takvo priznanje predstavlja valjani dokaz krivnje okrivljenika zbog prekršaja koji mu se inkriminira i izvođenje drugih dokaza u postupku nije potrebno.

Nakon ispitivanja okrivljenika, sudac diktira njegov iskaz okrivljenika u zapisnik, sažeto i jasno, izostavljajući stvari koje se ne odnose na optuženje, odnosno, ne unosi doslovno iskaz u zapisnik već bilježi suštinu izjave okrivljenika na jasan način koji neće izazvati sumnju u vjerodostojnost iskaza.

Sudac, međutim, može odlučiti da se posebno važne izjave okrivljenika doslovno unose u zapisnik, a posebno se doslovno unose odgovori na tzv. dopunska i kontrolna pitanja koja su postavljena okrivljeniku u tijeku ispitivanja.

Izjavu okrivljenika sudac diktira zapisničaru u prvom licu jednine, a kako se u ovom slučaju saslušanje obavlja preko tumača potrebno je na početku označiti u zapisniku na kojem je jeziku saslušanje izvršeno i tko je bio tumač (članak 71. st. 2. ZP-a).

Prije potpisivanja zapisnik će se pročitati saslušanim osobama, a okrivljeniku strancu tumač će sadržaj zapisnika prevesti na njegov jezik, a što će na kraju teksta uvijek i označiti.

Zakon o prekršajima u članku 72. propisuje pravo saslušanih osoba da im se zapisnik pročita, odnosno strancu prevede na njegov jezik, a ova kontrola je značajna radi otklanjanja eventualne greške zapisničara, koja može izmijeniti smisao dane izjave. Stoga okrivljenik, kao i druga osoba ima pravo iznošenja primjedbi na zapisnik, jasno sve uz prijevod sudskog tumača.

Zapisnik o saslušanju okrivljenika potpisuje sudac, zapisničar i okrivljenik, dok zapisnik o saslušanju svjedoka i vještaka potpisuju i svjedoci, odnosno vještak.

Ukoliko je okrivljenik ili druga saslušana osoba odbila potpisati zapisnik, tada se to obvezno mora zabilježiti u zapisniku, kao i razloge odbijanja.

Glede mjera za osiguranje prisustva okrivljenika koji je strani državljanin, valja istaći, da Zakon o prekršajima ne pozna institut pritvora kao najsigurniju mjeru za osiguranje prisutnosti okrivljenika u postupku (za razliku od ZKP-a), već se okrivljenika može zadržati pod uvjetima navedenim u članku 85. Zakona o prekršajima.

Zadržavanje okrivljenika koji je stranac se temelji na odredbi stavka prvog navedenog članka, prema kojem prekršajni sud može okrivljenika zadržati do donošenja rješenja o prekršaju, "ako bi zbog odlaska iz zemlje izbjegao odgovornost za prekršaj". U ovom slučaju kada je okrivljenik stranac dovoljne su i indicije jer se osnovna sumnja ne mora temeljiti na postojanju podataka u obliku dokaza da će okrivljenik napustiti teritorij Republike Hrvatske, već je dovoljna u ovom slučaju i vjerojatnost.

Međutim, prvostupanjski prekršajni sudovi gotovo nikada ne koriste ovu mogućnost u postupku protiv okrivljenika – stranca u prekršajnom postupku zbog prekršaja iz područja sigurnosti prometa na cestama, jer je dovoljno osiguranje za njegovo prisustvo privremeno oduzimanje putovnice ili drugih identifikacijskih dokumenata, a što je policijska mjera prema njemu izvršena odmah na očevidu prometne nezgode.

Člankom 86. Zakona o prekršajima, propisan je institut jamstva (kaucije), koji pruža mogućnost strancu da prije završetka prekršajnog postupka napusti teritorij Republike Hrvatske, pa u tom slučaju u cijelosti otpada mjera osiguranja prisustva okrivljenika – stranca propisana u članku 85. stavku 1. Zakona o prekršajima, kao i privremeno zadržavanje putovnice i drugih dokumenata okrivljenika. Kako su okrivljenici stranci u našoj zemlji na odmoru ili na proputovanju, to je davanje jamstva najjednostavniji način da mu se vrate dokumenti, te da mogu oputovati.

Jamstvo se određuje nakon saslušanja okrivljenika i to uvijek na njegov prijedlog, a odluka se donosi u obliku posebnog rješenja.

Prekršajni sudovi primjenjuju institut jamstva u slučaju kada se radi o činjenično složenim predmetima, posebno kada ima više suokrivljenika koji nisu odmah dostupni sudu, a također i kada se ukaže nužnim saslušanje oštećenika kao svjedoka ili pak je potrebno provesti vještačenje predmeta.

Jamčevinu određuje sudac koji vodi postupak, a ista mora približno odgovarati svim mogućim novčanim izdacima okrivljenika. Jamčevina glasi na točno određeni iznos gotovog domaćeg novca, ali se može odrediti i u vrijednosnim papirima, dragocjenostima ili drugim vrijednim predmetima. Zbog jednostavnije naplate suci u pravilu prednost daju polaganju gotovog novca, jer iz iznosa jamčevine u gotovu domaćem novcu puno lakše i jednostavnije naplate novčanu kaznu i troškove postupka, kao i eventualnu naknadu određene štete, a što je sve detaljno propisano u stavku 5., 6. i 7. članka 86. Zakona o prekršajima.

U slučaju kada okrivljenik – stranac položi jamčevinu, a nema branitelja u postupku, sudac će zatražiti od okrivljenika da odredi svog punomoćnika ili punomoćnika za primanje pismena prema odredbama Zakona o kaznenom postupku.

Kada je okrivljenik – stranac, to je uvijek potrebno radi lakše dostave rješenja o prekršaju ili eventualno povrata položene jamčevine u slučaju kada je postupak protiv okrivljenika obustavljen, meritornom ili formalnom odlukom suda.

Budući da se ovdje radi o slučaju koji nije propisan u Zakonu o prekršajima, a niti u Zakonu o kaznenom postupku, primjenom članka 146. i članka 145. stavka 4. Zakona o parničnom postupku u svezi članka 154. Zakona o kaznenom postupku, sudac će zatražiti od okrivljenika – stranca da sam odredi takvog punomoćnika i odrediti će rok u kojem je istoga dužan postaviti, a ukoliko okrivljenik u danom roku ne postupi po nalogu suca, sud će to učiniti na trošak okrivljenika.

Troškovi postavljanja punomoćnika za primanje pismena naplatit će se iz položene jamčevine okrivljenika.

Zaključak

Mišljenja smo da je položaj okrivljenika – stranca, kao i njegov pravni interes, u prekršajnom pravu Republike Hrvatske, značajno i valjano zaštićen, sukladno odgovarajućim načelima Ustava Republike Hrvatske.

Kako se, upravo u ovo vrijeme, intenzivno radi na donošenju novog Zakona o prekršajima, za očekivati je da će u njegovim odredbama biti također osigurana prava okrivljenika – stranca shodno svim pravnim standardima koji su važeći na kraju dvadesetog stoljeća.

Marina Jurišević

NAČIN OBRADJE I LIKVIDACIJE ŠTETA U ITALIJI

**- S POSEBNIM OSVRTOM NA TEHNIKU I
KRITERIJE KOJIMA SE RUKOVODE
TALIJANSKI OBRAĐIVAČI ŠTETA**

NAČIN OBRADE I LIKVIDACIJE ŠTETA U ITALIJI S POSEBNIM OSVRTOM NA TEHNIKU I KRITERIJE KOJIMA SE RUKOVODE TALIJANSKI OBRADIVAČI ŠTETA

1. Uvod

Razmišljajući o temi ovog izlaganja, kao i toliko puta do sada u svojim nastojanjima da prilikom ovakvih susreta budem od koristi i eventualno potaknem diskusiju nisam se htjela baviti teorijom niti tumačenjima, već sam željela biti praktična i na neki način pomoći onim kolegama koji se rjeđe susreću s problemom obrade i likvidacije šteta koje su se dogodile u Italiji, ali kada se s takvim problemom ipak u praksi susretne i dobiju obračun talijanskog osiguratelja ili čak svog korespondenta, on im je u pravilu neshvatljivo visok i kao takav odmah postaje sumnjiv. Ako tome dodamo još i jezičnu barijeru problem nerjetko izgleda nerješiv.

Danas u Europi sve aktivnosti usmjerene su na stvaranje jedinstvene Europe, kako kroz stvaranje Europske unije, tako i kroz neprestana nastojanja da se i novonastale europske države što skorije vežu uz Zajednicu.

Ipak, izjednačavanje ne teče jednako ravnomjerno na svim područjima rada pa je upravo područje osiguranja odgovornosti, a naročito odštetno pravo još jako daleko od jedinstvenog odštetnog prava, što je za sada, nažalost, još samo idealni pojam.

Upravo zato postoje još uvijek velike razlike od zemlje do zemlje, kako u kriterijima, tako i u iznosima koji se isplaćuju.

Dugogodišnjim radom i praćenjem prakse u pojedinim zemljama jasno je vidljivo da je najskuplja šteta, šteta koja se dogodila u Italiji, naročito ako govorimo o povredama ili tzv. nematerijalnoj šteti.

* Šef odjela međunarodnih šteta u Croatia osiguranju d.d., Filijala Rijeka

Ono što nas osiguratelje najviše smeta, to je činjenica da se do takve štete relativno lako dolazi, što u praksi vrlo često znači da smo prisiljeni isplaćivati vrlo velike iznose na ime naknade nematerijalne štete, a pri tome smo svjesni da zapravo pravih posljedica nije niti bilo.

Našavši se nebrojeno puta u takvoj situaciji pokušali smo pronaći rješenje na razne načine: prisiliti korespondenta koji obrađuje štetu da se ponaša prema našim instrukcijama, ići u sporove, ići "do kraja", ali nažalost uvijek je ishod bio još daleko gori, kako zbog proteka vremena, tako i zbog troškova koji su nastali u nastojanjima da smanjimo štetu.

Čak i u onim sporovima koje smo uspjeli dovesti do kraja i dobiti, troškovi odvjetnika i dugogodišnjeg parničenja su višestruko premašivali visinu štete zbog koje smo išli u spor.

Pitanje je principa da li i dalje na tako skup način istjerivati pravo, pa to ostavljam svakom osiguratelju da za sebe iznađe najbolje rješenje, ali činjenica je da vrlo često upravo zbog velikih sredstava koja nam te štete odnose, često o šteti ne smijemo razmišljati pravno nego ekonomski: "Koliko će me to koštati?" a ne "Da li je to pravično?".

Kod manjih šteta, mišljenja sam da treba ekonomski gledati, što opet u praksi znači platiti, pa makar po našem mišljenju i nisu ispunjeni svi uvjeti (a sasvim smo sigurni da je talijanski korespondent u pravu kada kaže da ćemo spor možda i dobiti za kojih 4 - 5 godina ali troškovi će i po nekoliko puta premašiti iznos koji smo sada dužni platiti), ali to opet otvara novi problem: kako to objasniti osiguraniku?

Za postizanje boljih rezultata potrebno je:

1. imati određena znanja o praksi zemlje u kojoj se šteta dogodila
2. imati dobrog korespondenta s kojim treba njegovati odnos povjerenja a ne rivalstva
3. po mogućnosti znati jezik
4. aktivno sudjelovati u likvidaciji, a ne jednostavno poslati izjavu osiguranika i potvrditi osigurateljno pokriće a zatim se ne javljati do okončanja predmeta

U ovom kratkom informativnom pregledu pokušati ću prikazati u sasvim kratkim crtama neka saznanja i novosti u likvidaciji šteta u Italiji i zato ću se zadržati samo na točki 1. kako bih pokušala i drugima na zanimljiv i interesantan način prenijeti poneku informaciju o aktualnoj situaciji u rješavanju šteta po talijanskoj praksi.

2. Tehnika likvidacije

➤ Utvrđivanje odgovornosti za štetu

Zapisnik policije - kralj likvidacije

Nevjerojatno je bitno ono što stoji u Zapisniku policije, iako je to po mom mišljenju najslabija karika likvidacije. Naime, vrlo rijetko je temelj likvidacije izvorni zapisnik policije. U gotovo 90% slučajeva radi se o sažetku kojeg ispisuju ovlašteni djelatnici koji odlaze u policijske postaje i izrađuju sažetke temeljem zapisa policije. To su tzv. "ACCERTATORI".

Kada je jednom zapisano da je jedan od sudionika okrivljen, primjerice, za oduzimanje prednosti prolaza, a drugi zbog prevelike brzine, likvidator nema nikakve mogućnosti štetu riješiti temeljem 100% odgovornosti vozača koji je oduzeo pravo prednosti prolaza, makar bi sve činjenice i okolnosti zahtijevale upravo takvo rješenje. (Svakako treba napomenuti da se mahom radi o nedokazanim brzinama bez mjerenja tragova kočenja, bez skica i sl. Dovoljno je da sudionik izjavi policiji kako je ovaj drugi vozio pretjeranom brzinom).

Zapravo likvidatori su striktno vezani zapisnicima policije. Sve to bilo bi u redu kada bi ti zapisi bili dostojni poklonjene im važnosti, ali to nije tako. Pogotovo nije tako u segmentu koji nas interesira, a to su međunarodne štete. Stranom sudioniku prometne nezgode u potpunosti je ili vrlo ograničeno omogućeno izražavanje vlastitog mišljenja, viđenja i izjave o prometnoj nezgodi. Zato postoji

Europsko izvješće o nezgodi

o kojem nažalost naši ljudi još premalo znaju i olako potpisuju formular koji je vrlo često osnova za likvidaciju štete. Iako je korektno ispunjeno Europsko izvješće u Italiji, za razliku od drugih zemalja, redovito daje pravo "oštećenom" da ostvari naknadu štete, bez obzira na kasnije žalopojke osiguranika kako nisu znali što potpisju, kako je nastala neopisiva gužva koju su htjeli što prije okončati i slično.

U tom smislu potrebno je stalno raditi na edukaciji osiguranika.

Izjave svjedoka

Nisu tako često osnov rješavanja šteta, ali kada osiguratelji nisu u stanju dostaviti izjavu osiguranika, tada će oštećeni dostaviti izjave svjedoka i one će biti dostatne za plaćanje štete.

➤ Rokovi

Talijanski osiguratelji već dosta dugo žive u neprestanom strahu od institucije "GIUDICI DI PACE".

Naime, radi se o pokušaju da se oštećenom omogući što brža i efikasnija naknada štete bez dugotrajnog čekanja okončanja sporova.

Kada osiguratelj u obvezi ne ispuni istu u propisanom roku, oštećeni ne mora voditi dugotrajan spor, već postoji instanca koja se nalazi između likvidatora i sudova, a koja rješava sve predmete čija vrijednost ne prelazi 30.000.000,- ITL (približno 30.000,- DEM). Odmah je vidljivo da u tu kategoriju ulazi 80% šteta.

"GIUDICI DI PACE" ili kako bismo ih u prijevodu mogli nazvati "MIROVNI SUCI" u proteklih nekoliko godina donijeli su velike štete i gubitke osiguravajućim kućama svojim favoriziranjem odvjetnika oštećenih, a isto tako i svojim razmišljanjima kako je kasa osiguratelja vreća bez dna.

Likvidatori talijanskih osiguratelja (a naši korespondenti) moraju biti vrlo brzi i efikasni kako bi mogli spriječiti da predmet ode pred mirovnog suca, jer u protivnom odvjetnik oštećenog nema motiva ni razloga za bojazan:

- zna da će predmet biti relativno brzo riješen i da je prosjek za okončanje predmeta cca. 3 mjeseca,
- zahtjev za naknadu štete može biti čak i usmen (na zapisnik) i ne mora sadržavati dokaze niti citirane pravne propise, već samo opis činjenica,
- zna da će njegovi troškovi odvjetnika biti dosuđeni enormno visoko,
- zna da će sve biti okončano na dvije ili najviše tri brzo zakazane rasprave,
- zna da će naknada biti dosuđena po principu: "koliko tražiš, toliko dobiješ".

Oko ovog instituta mirovnih sudaca splela se mreža vještih i ekipiranih odvjetnika koji spretno koriste tromost velikih osigurateljnih kuća i praktički ostvaruju željene naknade koje nisu ni na čemu utemeljene niti pravične, koje osigurateljne kuće dovode do ruba propasti a njima omogućuju dobru zaradu*.

➤ **Sudovi**

Rad sudova u Italiji nije ništa bolji od rada naših sudova u ovom za naše sudstvo vrlo teškom trenutku.

Vjerujem da je naše sudstvo sada još uvijek brže i efikasnije od talijanskog, jer takvog formalizma i birokracije teško je moguće pronaći bilo gdje u Europi.

Nema nikakve ujednačenosti u radu sudova, pa je vrlo lako moguće da za istu naknadu štete (govorimo o povredama) u Imperii ili Genovi bude dosuđena tri do pet puta veća naknada nego, primjerice, pred sudom u Rimu.

Među likvidatorima i odvjetnicima poznata je činjenica da svaki sud koristi svoje tzv. TABELE za kalkulaciju nematerijalne štete.

* "IL PROCESSO DINANZI AL GIUDICE DI PACE", Infortunistica stradale broj 4 - 5 1995.

Početak 1998. godine pokrenuta je inicijativa za ujednačavanje prakse sudova i sada se na tome vrlo intenzivno radi.

Inicijativa je potekla od osiguratelja a poticaj su bile nedavno izrečene presude pred nekim sudovima. Samo ilustracije radi za smrt starice od 80 godina, djeci i ostalim imaojcima prava na naknadu štete dosuđen je iznos od vrtoglavih milijardu lira.

Rezultati se očekuju već u ovoj godini i prema informacijama kolega iz Italije sudovi će doista morati postupati ujednačeno.

3. Materijalna šteta

Postupanje talijanskih likvidatora u obradi materijalne štete dosta se razlikuje od načina na koji to rade naše domaće kuće.

Likvidatori imaju veće ovlasti i mogućnost nagađanja do određenog iznosa (uglavnom do oko 20.000.000 ITL (= cca. 20.000,- DEM).

Gotovo nikada neće ponuditi točno onaj iznos koji je na računu ili predračunu. Uvijek će taj iznos biti zaokružen ili na više (ukoliko oštećeni ima odvjetnika ili je proteklo dosta vremena od dana nastanka štete i sl.) ili na manje (ukoliko misli da na taj način može sklopiti nagodbu).

Ipak, češći su slučajevi da se zaokružuje na više, a malo računa vodi se o tome da li netko ima račun ili predračun, jer je stajalište uglavnom takovo da oštećeni ima pravo na punu štetu s porezom, bez obzira na to kako će on dobivenu naknadu utrošiti te bez obzira na to da li je on svoja sredstva uložio ili nije.

- Troškovi procjene koju bi stranka sama na svoju ruku poduzela nikada se ne vraćaju kroz naknadu štete.
- Iako talijansko zakonodavstvo poznaje i priznaje naknadu radi nekorištenja vozila za vrijeme trajanja popravka, ipak će taj vid štete rijetko biti priznat u mirnom postupku,

pogotovo ako oštećeni nema odvjetnika koji bi ga zastupao. U sferi nagodbe takav vid štete izuzetno, a i tada uz teškoće, priznati će se pravnoj ali ne i fizičkoj osobi.

- Troškovi zastupanja plaćaju se uvijek i bez iznimke
- Kod totalnih šteta karakteristično je da se ostaci ocjenjuju vrlo nisko, a oštećeni nemaju mogućnost prepuštanja vozila osiguratelju, već se moraju sami pobrinuti za ostatke vozila i obaviti tzv. "demolizione".

Radi se o dosta kompliciranom, zahtjevnom i birokratiziranom dugotrajnom postupku koji iziskuje dosta strpljenja i vremena, ali i troškova. Zato je uvijek uz totalnu štetu talijanski likvidator dužan oštećenom isplatiti i tzv. **FRAM**.

Koliko će biti ponuđeno za FRAM ovisi o kubikaži vozila, pa se taj vid naknade kreće od 500.000,- do 1.000.000,- ITL (500,- do 1.000,- DEM)

- Nakon svake prometne nezgode u kojoj je bilo ozbiljnije ozlijeđenih osoba uslijediti će nakon odštetnog zahtjeva za naknadu štete na vozilu i naknade štete za povrede i odštetni zahtjev institucija socijalnog osiguranja prema osiguratelju autoodgovornosti i to je relativno uobičajena praksa od koje se ne može pobjeći. No, ako te zahtjeve uspoređujemo sa njemačkim ili švicarskim zahtjevima, možemo konstatirati da su ovi dosta niži i ne zabrinjavaju toliko svojom visinom kao primjerice zahtjevi SUVE.

O tome bi se moglo puno toga iznijeti, ali ovu temu svojevremeno je obradio dr. Ćurković, pa materijale možete nabaviti i pročitati.

➤ **Sporazumi između osiguratelja autoodgovornosti**

Suvremeni promet sa sobom nosi mnoge prednosti ali i nedostatke. Prometnice kojima se krećemo suvremenije su i omogućavaju brže premještanje osoba i roba s mjesta na mjesto. Isto tako i automobilska industrija prati taj razvoj i stvara sve suvremenije i brže modele vozila. Ljudi su uvijek isti i samo su ljudi, njihove sposobnosti imaju granice, a upravljaju konjskim snagama pod stresom, u raznim vremenskim uvjetima, u raznim psihičkim stanjima, pod napetosti, pod presijom brzine, i statistike pokazuju da u posljednjih desetak godina ima daleko više teških prometnih nezgoda u kojima se kao sudionici i oštećenici pojavljuju na desetke pa i na stotine vozila.

Kako riješiti štetu u kojoj je oštećeno 300 vozila (1997. godina kraj Venecije) ili štetu sa 240 sudionika (1998. godina)? Tko će platiti štetu? Tko će obrađivati?

Sva ta pitanja dovela su do kreiranja mnogih sporazuma između osiguravajućih kuća, a cilj im je bio zajednički:

Omogućiti oštećenom da na što jednostavniji i brži način ostvari naknadu štete u mirnom postupku.

Radi kratkoće vremena spomenula bih samo nekoliko najvažnijih, uz napomenu da bismo i mi morali razmisliti o sličnim dogovorima kako oštećenici ne bi ispaštali zbog našeg neslaganja.

1. "L' ACCORDO PER LA RISOLUZIONE CON PROCEDURA ARBITRALE DI VERTENZE TRA ASSICURATORI NEI SINISTRI RC AUTO"

U svibnju mjesecu 1995. donijet je "Sporazum o arbitralnom rješavanju spornih pitanja među osigurateljima autoodgovornosti".

Namjera ovog sporazuma bila je pokušaj mirnog rješavanja nesuglasica između više osiguratelja oko jednog prometnog udesa, bez pribjegavanja vođenju spora.

Dakle, kada osiguratelji nisu mirnim putem mogli razriješiti sporno pitanje, o njemu je odlučivao arbitralni organ koji je bio sastavljen od vrhunskih stručnjaka u osiguranju.

U praksi to funkcionira na sljedeći način:

Kada jedan osiguratelj kojem se obratio oštećeni s odštetnim zahtjevom drži da se radi o odgovornosti drugog osiguratelja (a taj je član ili potpisnik ovog sporazuma) dužan je pokušati taj spor riješiti mirnim putem. Svakako mora odmah isplatiti štetu, a ako njegova nastojanja ne postignu željeni cilj, tada on traži od arbitraže da donese odluku o spornom pitanju.

Ukoliko osiguratelj bude direktno tužen od oštećenog, mora se suzdržati od uključivanja drugog osiguratelja u spor.

2. "TAMPONAMENTO MULTIPLO TERZI ESTRANEI"

Još 1993. godine sklopljen je sporazum među osigurateljima koji uređuje način rješavanja "VIŠESTRUKIH LANČANIH SUDARA".

Već u članu 1. rezimirana je bit postojanja ovog sporazuma. Taj član kaže:

"Ovaj sporazum ima za cilj ubrzanje likvidacije šteta koje su nastale kao posljedica višestrukih uzastopnih sudara s više od dva sudionika s motornim vozilima (višestruki i lančani sudari).

Svako osiguravajuće društvo koje je potpisnik ovog sporazuma odustaje od bilo kakve diskusije u pogledu odgovornosti za štetu svog osiguranika u odnosu na udarac u zadnji dio vozila koje je ispred njega."

Sporazum ima svega devet članova, ali u njima je uređena na jasan način cijela materija, od visine štete, preko prava na regres, pa do rokova koji se moraju poštovati.

Detalji ovog sporazuma toliko su precizno prikazani i potkrijepljeni primjerima, i kao takvi vrlo interesantni, pa bi mogli biti predmetom posebne teme za izlaganje.

3. "ACCORDI TRA ASSICURATORI PER LA GESTIONE DI SINISTRO CATASTROFALE"

Radi se o sporazumima između osiguratelja za obradu katastrofalnih prometnih nezgoda.

Ovaj Sporazum ima 10 članaka i sastavni je dio ovog izlaganja (kao prilog za one koji se služe talijanskim jezikom).

U članku 1. daje se definicija katastrofalnog sudara, pa se kaže da se katastrofalnom ima držati svaka ona prometna nezgoda u kojoj ima najmanje 40 sudionika s motornim vozilima.

Sporazum se primjenjuje kada je u prometnoj nezgodi sudjelovalo primjerice između 20 i 39 vozila, a krivnju se ne može sa sigurnošću pripisati samo jednom od njih.

U članku 3. razjašnjeno je da svaki osiguratelj, potpisnik ovog sporazuma plaća štete svom osiguraniku. Izuzeta su vozila stranih osiguratelja i vozila osigurana kod osiguratelja koji nisu potpisnici sporazuma.*

U daljnjim člancima uređene su sve ostale pojedinosti oko regresa, iznosa, plaćanja i slično.

Ne znamo još kako će se postupati bude li u takvim prometnim nezgodama i naših osiguranika. Sporazum je još toliko svjež da nemamo informacija o njegovim efektima.

Sporazum je stupio na snagu 1. prosinca 1997. i primjenjuje se za sve štete nastale počevši od tog dana.

4. "ACCORDO PLURALITA' DI DANNEGGIATI"

Sporazum koji je u primjeni također kod prometnih nezgoda s više sudionika, a koji je stupio na snagu 1. studenog 1996.

Ovaj sporazum ima za cilj olakšavanje naknade štete trećima koje ne snosi krivnju ili snose samo dio krivnje, a trpe štetu koja je nastala zbog kolizije dvaju ili više motornih vozila, i to u pogledu odabira osiguratelja koji je dužan štetu obraditi i isplatiti.

Karakteristične su dvije vrste takvih šteta koje trpe treće osobe:

- a) kada štetu trpe suvozači u vozilima koja su se sudarila, u tom slučaju štetu će rješavati osiguratelj vozača vozila u kojem se nalazio putnik,
- b) ostale slučajeve rješavati će osiguratelj vozila koje je prvo došlo u fizički kontakt s trećom osobom.

Ako nije niti to moguće utvrditi, tada će štetu rješavati osiguratelj onog vozila koje ima najmanji početni broj registarske pločice počevši s lijeve na desnu stranu i izuzimajući eventualna slova.

* U takvim slučajevima doći će u primjenu članak 2054. Codice civile i ostalima će biti isplaćena naknada od 50%.

Osnov smo iznijeli a sve ostale detalje ovog sporazuma razjasniti ćemo drugom prilikom jer bi bilo preopširno iako vrlo interesantno saznati sva rješenja.

Ovo su samo najkraće informacije o nekim sporazumima, a ima ih još dosta, ne samo među osigurateljima već i među izvođačima radova, ovlaštenim vještacima i tako dalje.

4. Nematerijalna šteta

U svim europskim zemljama pravni sustavi poznaju naknadu nematerijalne štete odnosno one štete koja nastaje kao posljedica oštećenja tijela i zdravlja kao i smrti. U talijanskom osigurateljnem riječniku najčešće se označavao kao "danno alla persona" (šteta na osobi) ili "danno fisico" (fizička šteta).

Kako smo već ranije naveli, Italija je jedna (ako ne i vodeća) od zemalja u kojoj se naknade za pretrpljene povrede penju do astronomskih visina i takve naknade s pravom zabrinjavaju osiguratelje, a tiču se i nas.

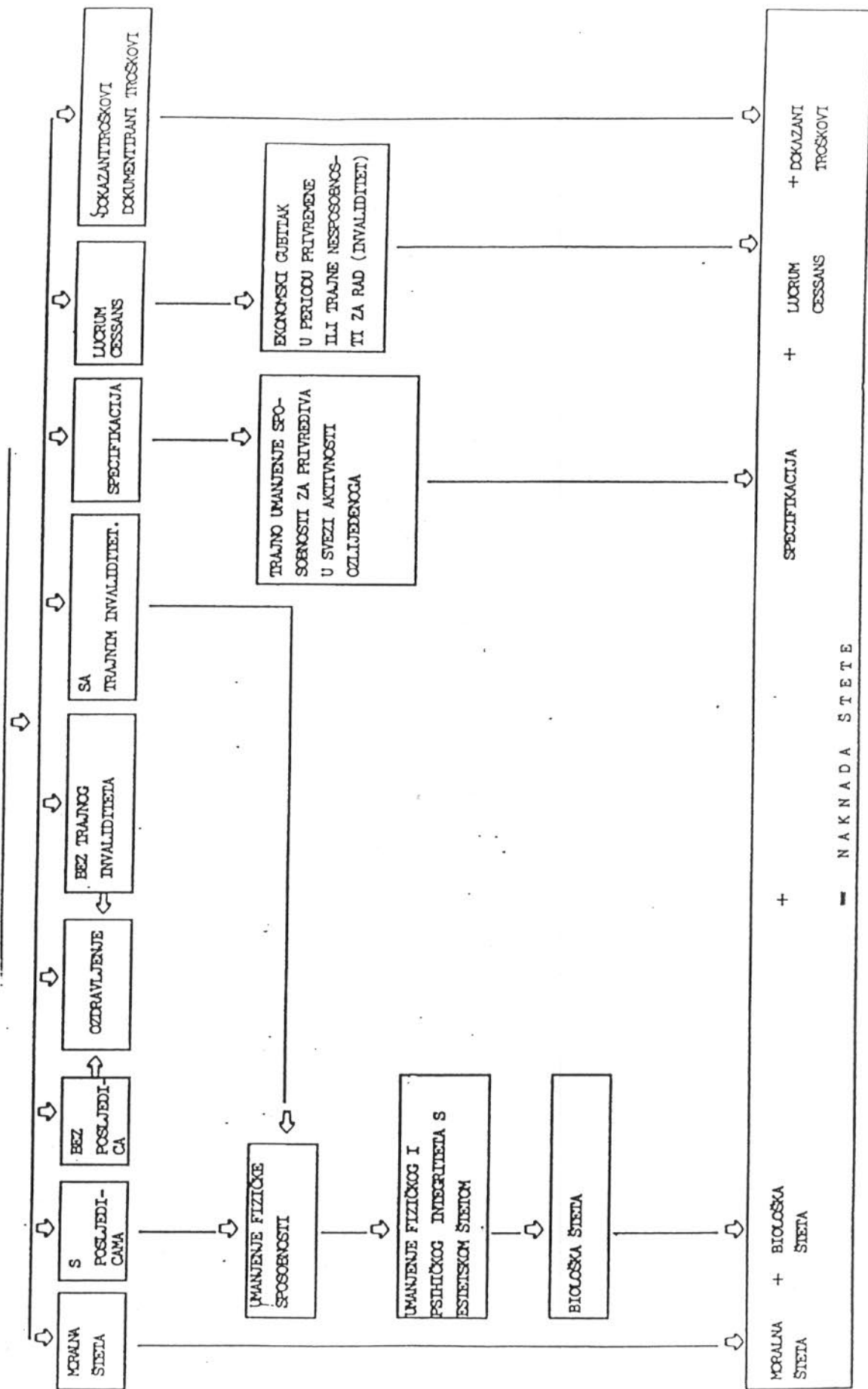
Italija ima karakterističan i vrlo poseban način obračunavanja i likvidacije nematerijalnih šteta, a on je mnogim našim osigurateljima nepoznat, nedokučiv, neshvatljiv i apsurdno visok.

Kako bismo mogli ući barem u dio tajne formule moramo poznavati vidove štete i što sve ulazi u obračun naknade štete.

Slijedi grafički prikaz iz kojeg će možda biti najlakše razaznati spomenute vidove štete i važne elemente.

IL DANNO FISICO

FIZIČKA ŠTETA

Shematski prikaz : Infortunistica stradale broj 1 - 2, siječanj / veljača 1998.

Danno biologico ili biološka šteta vid je štete koji se u Italiji ne primjenjuje dugo i novijeg je datuma. Povijest nastanka i početka primjene ovog vida štete bazira se na elementarnom pravu na zdravlje opisanom u članku 32. Ustava, i dok je ranija praksa priznavala naknadu samo onim osobama kod kojih je invaliditet uzrokovala na neki način nemogućnost privređivanja, nakon donošenja prvih presuda Ustavni sudova osamdesetih godina situacija se bitno izmijenila. Naknade šteta drastično su narasle.

Biološka šteta obuhvaća:

- privremenu nesposobnost za obavljanje aktivnosti (privremena biološka šteta) - I.T.T.
- trajna invalidnost (trajna biološka šteta) I.T.P.
- naruženje - danno estetico
- socijalna šteta i šteta u sferi seksualnosti

Pravo na naknadu biološke štete ima onaj kojemu je šteta prouzročena protupravnim djelovanjem i nije važno da li ta ozljeda utječe na sposobnost privređivanja ili ne.

Tehnika obračuna biološke štete matematička je i vrlo jednostavna. Prvo treba pogledati koliko je star subjekt i pročitati koeficijent koji mu pripada po starosnoj dobi. Taj koeficijent koji se čita iz tablice množi se s pripadajućim iznosom (također iz tablica) i dobiva se tzv. IP ili iznos naknade za trajnu posljedicu.

Liječnički nalazi uvijek su izrađeni na poseban način koji omogućava jednostavno izračunavanje daljnjih vidova štete kao primjerice ITT i ITP.

Iznosi koje dobivamo u konačnici zbrajaju se i iznenađujuće su veliki za naše pojmove, razlike po mjestima izračuna (vezano za nadležnost sudova) ogromne su.

Primjer: za 2% trajnog invaliditeta po tablicama mjesta Imperia ili Bassano del Grappa obračun doseže 20.000.000,- ITL (= 20.000 DEM), a za isti postotak po tablicama iz Milana redovna naknada kreće se oko 6 - 8.000.000,- ITL (6 - 8.000 DEM).

Danno morale ili moralna šteta ima sasvim nematerijalni značaj i obračunava se u postotku od biološke štete, a predstavlja zapravo naknadu za zabrinutost oko ishoda liječenja, pretrpljeni strah, bolove i slično. Skup je onih teško mjerljivih i teško dokazivih veličina i u strogoj je ovisnosti od biološke štete. Na nju oštećeni ima pravo ako počinjeno djelo ima karakter krivičnog djela.

Visina moralne štete strogo je vezana uz visinu biološke štete, ali od velikog je utjecaja i činjenica koje će tabele koristiti likvidator pri obračunu jer, kako smo već nekoliko puta skrenuli pažnju, razlike su drastične.

U praksi će se moralna šteta izračunati na sljedeći način:

Zbraja se iznos trajnog invaliditeta (IP) + iznos privremene nesposobnosti za rad (ITT) i iznos trajne nesposobnosti za rad.

Dobiveni zbroj osnov je za obračun moralne štete koja može biti 1/2, 1/3 ili 1/4 iznosa biološke štete.

Važno je također znati da li je subjekt zaposlen, te ako jest da li radi u državnoj službi (što praktički znači da ozlijeđeni nije izgubio ništa na zaradi, ali ćemo zasigurno dobiti zahtjev poslodavca koji u ovom slučaju trpi štetu jer za vrijeme bolovanja isplaćuje naknadu djelatniku), ili je pak subjekt obrtnik - poduzetnik i sl. pa se i taj vid štete mora uzeti u obzir i isplatiti, budući da gubitak zarade trpi on sam. Taj vid štete dokazuje se "MODULOM 740" što je zapravo neka vrsta godišnje porezne prijave.

Jedan ogledni primjer tablice za izračun nematerijalne štete, samo radi ilustracije, naći ćete u priložima. Radi se o tablicama suda mjesta Pordenone.

➤ **Primjeri iz prakse**

Kako se u ovom izlaganju nismo uopće dotakli pitanja naknade štete zbog smrti bliske osobe, dajem samo pregled novije sudske prakse*.

* Literatura : Infortunistica stradale, broj 1 i 2, siječanj i veljača 1998.

NAKNADA ŠTETE ZBOG SMRTI BLISKE OSOBE

<u>SRODSTVO</u>	<u>MINIMUM / MAKSIMUM</u>
- suprugu/supruzi u bračnoj zajednici	100 - 150 milijuna lira
- roditeljima poginulog	50 - 100 milijuna lira
- djetetu u trajnoj zajednici s roditeljem	50 - 100 milijuna lira
- djetetu koje nije u zajedničkom domaćinstvu	30 - 60 milijuna lira
- braći i sestrama u istom domaćinstvu	20 - 30 milijuna lira
- braći i sestrama koji nisu u istom domaćinstvu	15 - 20 milijuna lira

(Sud u Trevisu)

➤ **Zaključak**

Primjena navedenih i važećih matematičkih metoda često izaziva nepravdu i neosnovano bogaćenje "oštećenog", što se osobito učestalo događa kod tzv. "micropermanenti" ili malih invalidnosti.

Radi se zapravo o ozljedama koje ne ostavljaju nikakve posljedice u sferi radne sposobnosti, a ipak omogućuju znatne zarade primjenom apstraktnih matematičkih tablica.

Upravo te mikro-povrede predstavljaju najveći problem i odnose znatna sredstva jer ne postoji povreda koja bi bila toliko mala a da je vještak ocijeni s manje od 2 - 3%.

To u praksi znači da svaki sudionik u prometu koji doživi prometnu nezgodu i na vrijeme bude instruiran o mogućnostima brze i lake zarade na teret osiguratelja, jednostavnim javljanjem liječniku ili još bolje u državnu bolnicu, taj naum relativno lako i ostvaruje.

5. Prekršaji i kazne

➤ Dokumenti:

- isteklo osiguranje	1.000.000	do	4.000.000 ITL
- bez dokaza o osiguranju	30.000	do	120.000 ITL
- bez prometne dozvole	50.000	do	200.000 ITL
- bez vozačke dozvole	50.000	do	200.000 ITL
- istekla vozačka dozvola	200.000	do	800.000 ITL

➤ Parkiranje:

- na mjestu trajne zabrane	50.000	do	200.000 ITL
- na rezerviranim mjestima	50.000	do	200.000 ITL
- na pješačkom prijelazu	100.000	do	400.000 ITL
- pred kontejnerima za smeće	50.000	do	200.000 ITL

➤ Promet:

- na motociklu bez zaštitne kacige	50.000	do	200.000 ITL
- bez zimske opreme kada je propisana	100.000	do	400.000 ITL
- vožnja u pješačkoj zoni	50.000	do	200.000 ITL
- obilaženje zaustavljenog autobusa	100.000	do	400.000 ITL
- vožnja unatrag u zavoju	100.000	do	400.000 ITL
- bez trokuta	100.000	do	400.000 ITL
- bez sigurnosnog pojasa	50.000	do	200.000 ITL
- s mobilnim telefonom u ruci	50.000	do	200.000 ITL
- prekoračenje brzine u blizini škola	100.000	do	400.000 ITL

➤ **Prekršaji zbog kojih se odmah oduzima dozvola:**

- vožnja unatrag u zavojima i na opasnim mjestima
- vožnja unatrag na brzim cestama i auto putevima
- vožnja u pijanom stanju
- vožnja pod uticajem droge
- bijeg nakon prometne nezgode
- vožnja zaplijenjenog vozila
- uzrokovanje prometne nezgode s povrijeđenim osobama
- vožnja vozila koja ne odgovaraju kategoriji položenog ispita

Nikola Sokol

**NAKNADA TROŠKOVA VEZANIH UZ
PROMETNU NEZGODU U NJEMAČKOJ**

NAKNADA TROŠKOVA VEZANIH UZ PROMETNU NEZGODU U NJEMAČKOJ

Naknada štete vrši se prema načelu *lex loci delicti commissi* (pravo mjesta nastanka štete), što iziskuje poznavanje prava države u kojoj se nezgoda dogodila.

Prikazati ćemo u kratkim crtama kakva je zakonska podloga i osigurateljna praksa naknade troškova vezanih uz prometnu nezgodu u Njemačkoj.

1. Odgovornost

Odgovornost za štete iz upotrebe motornih vozila u Njemačkoj regulirana je Zakonom o cestovnom prometu (*Straßenverkehrsgesetz*).

Po tome Zakonu poduzetnik pogona (*Halter*) odgovara po načelu objektivne (kauzalne) odgovornosti, a vozač odgovara po načelu pretpostavljene krivnje.

Vozač, dakle, ne odgovara ako dokaže da do štete nije došlo zbog njegove krivnje.

Poduzetnik pogona mora i bez krivnje nadoknaditi svu materijalnu i nematerijalnu štetu nastalu iz uporabe motornog vozila. Njegova objektivna odgovornost ograničena je do određenih iznosa po štetnom događaju.

Poduzetnik pogona može se, međutim, osloboditi od odgovornosti za štetu ako dokaže da je ona posljedica neotklonjivog događaja.

* Direktor Odjela za međunarodne štete u Croatia osiguranju d.d.

Neotklonjivi događaj ne smije biti uzrok u konstrukciji, održavanju ili otkazivanju motornog vozila. Takav neotklonjivi događaj može biti npr. ponašanje oštećenoga ili treće osobe ili neke životinje.

Nema objektivne odgovornosti poduzetnika prema suputnicima, osim kod poslovnog prijevoza uz naknadu (autobus, taxi itd.).

Također nema objektivne odgovornosti za naknadu štete zbog pretrpljene boli.

Svi ti izuzeci su, međutim, pokriveni odgovornošću po propisima Građanskog zakonika, po načelu odgovornosti zbog krivnje.

Odgovornost zbog krivnje se reducira samo uz sukrovnju oštećenoga (članak 254. Građanskog zakonika).

2. Najčešći oblici naknade štete na vozilu

➤ Trošak popravka vozila

Nadoknađuje se novčani iznos potreban za popravak vozila.

Plaćanje štete na vozilu po računu popravka je najčešći oblik naknade štete na vozilu. Međutim, visina iznosa može biti određena i predračunom troškova popravka, kao i nalazom vještaka.

Prema njemačkoj osigurateljnoj i sudskoj praksi oštećenom pripada naknada štete po računu i po predračunu popravka u cijelosti, dakle ne odbija mu se porez na promet (Mehrwertsteuer), već se isti pribraja ukupnom iznosu troška popravka vozila.

Pravo na zahtjev naknade štete u cijelosti postoji i kada se vozilo uopće ne popravi, već ga oštećeni npr. proda oštećenog, kao i u slučaju kada vozilo popravi podnositelj zahtjeva vlastitim radom.

Oštećeni je dužan dokazati visinu štete koju trpi zbog oštećenja svog automobila.

Vrijedi nepisano pravilo da je za štete do 1.000 DM kao dokaz dovoljan predračun popravka radionice (Kostenvoranschlag), a za štete preko tog iznosa traži se nalaz vještaka.

Prema njemačkoj sudskoj i osigurateljnoj praksi smatra se da je popravak vozila opravdan i u slučaju kada troškovi popravka prelaze NABAVNU tržišnu vrijednost vozila i do 30%. Pravno uporište za takav stav nalazi se u odredbi građanskog zakona o obvezi oštećenog da uspostavi prijašnje stanje (naturalna restitucija).

U slučaju kada vještak utvrdi da popravak vozila nije opravdan i da postoji totalna šteta na vozilu, oštećeni nije obvezan preuzeti ostatke vozila, te ima pravo na naknadu punog iznosa nabavne tržišne vrijednosti vozila.

Kada se radi o potpuno novom automobilu koji nije prešao više od 1.000 km, u pravilu se ne odbija amortizacija, te se smatra da je tržišna vrijednost takvog vozila jednaka nabavnoj vrijednosti novog vozila.

➤ **Smanjenje tržišne vrijednosti vozila**

Prema njemačkoj sudskoj i osigurateljnoj praksi ovaj oblik štete priznaje se vlasniku oštećenog vozila u slučaju kada je šteta na vozilu znatnijeg opsega, te kada se radi o novijem vozilu ne starijem od 5 godina. Visinu smanjenja vrijednosti utvrđuje vještak. Nema jedinstvenih kriterija, već visinu smanjene vrijednosti vozila određuju, između ostalog, vrijednost vozila, opseg oštećenja i izvršeni popravilački radovi kao i tržišne prilike (npr. umanjena vrijednost iznosi 15% - 20% troškova popravka vozila, ili 30% troškova popravka ako je vozilo prešlo do 20.000 km).

➤ **Troškovi vještačenja**

U Njemačkoj osiguratelji uvijek priznaju trošak vještaka, osim kod tzv. bagatelnih šteta (štete do 1.000 DEM). Oštećeni ima pravo na izbor vještaka i bez konzultacije s osigurateljem. Osiguratelj od automobilske odgovornosti i tada uredno podmiruje pristojbe vještaka.

➤ **Troškovi najma drugog automobila**

Ako oštećeni ne može koristiti svoje vozilo za vrijeme trajanja popravka vozila ili kod totalne štete na vozilu do dana kupnje drugog vozila, ima pravo na naknadu troškova unajmljivanja automobila.

Pri tome je nebitno da li se unajmljeni auto koristi poslovno ili privatno. Oštećenome se tolerira najam drugog vozila cca. 2 - 3 tjedna. Naime, smatra se da je to dovoljno razdoblje za popravak i znatno oštećenog automobila.

Prevladava praksa da je oštećeni dužan snositi cca. 15% troškova najma automobila, zbog uštede troškova koje bi imao korištenjem svoga auta (gume, ulje itd).

➤ **Nekorištenje vozila**

Ako oštećeni ne može koristiti svoje vozilo za vrijeme trajanja popravka (ili do ponovne nabavke automobila u slučaju totalne štete), i ako ne unajmi drugi auto, u pravilu ima pravo na naknadu zbog nekorištenja vozila.

To pravo ima oštećeni bez obzira da li zbog nemogućnosti korištenja automobila trpi štetu ili ne.

Oštećeni može dobiti naknadu za svaki dan nekorištenja automobila. Naknada ovisi o tipu i vrsti automobila i kreće se od 30 do 150 DEM po danu.

Kao i u slučaju najma drugog vozila, oštećenom pripada naknada zbog nekorištenja vozila maksimalno 2 - 3 tjedna.

➤ **Trošak financiranja popravka ili nabavke drugog vozila**

Ako oštećeni nema vlastitih sredstava za npr: popravak ili nabavku novog vozila kod totalnih šteta, on može uzeti zajam i tako isfinancirati popravak ili nabavku drugog vozila.

Po njemačkom pravu štetnik odnosno osiguratelj dužan je oštećenom nadoknaditi i taj trošak financiranja, osim ako osiguratelj dokaže da mu oštećeni nije pružio priliku da sam isfinancira popravak odnosno nabavku novog vozila.

3. Naknada nematerijalne štete

Po "Zakonu o cestovnom prometu" Njemačke, zbog ozljeda ili smrti mogu postojati zahtjevi za naknadu štete i to:

troškovi liječenja, potpuna ili djelomična nesposobnost za privređivanje, povećanje životnih potreba, troškovi pogreba, zahtjev za izgubljeno uzdržavanje

"Zakon o cestovnom prometu", međutim, ne predviđa pravo na naknadu za pretrpljenu bol (Schmerzensgeld). Ako oštećeni želi ostvariti naknadu za pretrpljenu bol, mora dokazati štetnikovu krivnju.

➤ Troškovi liječenja

Ozlijeđeni ima pravo na naknadu stvarno nastalih troškova liječenja. U to ulaze i kozmetičke operacije.

Troškove posjete bližih rođaka bolnici također treba nadoknaditi štetnik odnosno njegov osiguratelj odgovornosti.

Ukoliko socijalni osiguratelj ili privatni zdravstveni osiguratelj plati troškove liječenja, osiguratelj štetnika od odgovornosti nadoknađuje te isplate.

➤ Troškovi tuđe pomoći i njege - povećane potrebe

U punom opsegu treba nadoknaditi troškove njege u slučaju potrebe za njegom, troškove za ortopedska pomagala, povećano trošenje odjeće, dijetu, troškove adaptacije stana za invalidnu osobu, sredstva za jačanje itd.

Troškove njege treba podmiriti i tada kada nisu ostvareni u pojedinom slučaju. Ovdje se, dakle, nadoknađuje fiktivna šteta.

Ukoliko nositelji socijalnog osiguranja izvrše plaćanje, prava prema štetniku i njegovom osiguratelju odgovornosti prelaze na izvršitelja plaćanja. Tada osiguratelj odgovornosti nadoknađuje te isplate.

➤ **Izgubljena zarada zaposlenih**

Ako ozlijeđeni zbog pretrpljene nezgode više ne može obavljati svoj posao, nastaje u pravilu šteta uslijed gubitka zarade, koju treba podmiriti štetnik odnosno njegov osiguratelj. Gubitak zarade nadoknađuje se konkretno, tj. prema stvarnoj radnoj nesposobnosti, i bruto, tj. uključujući poreze i socijalna davanja.

Ukoliko poslodavci ili nositelji socijalnog osiguranja izvrše plaćanje ozlijeđenome, na njih prelaze prava prema štetniku i njegovom osiguratelju odgovornosti. Osiguratelj odgovornosti nadoknađuje tu isplatu.

Reguliranje uslijeduje prema zakonu u obliku rente koja se - dinamično - orijentira prema dotičnom gubitku zarade. U praksi reguliranja ovi zahtjevi se uglavnom podmiruju kapitaliziranjem.

➤ **Izgubljena zarada nezaposlenih (domaćica)**

Ako je ozlijeđena osoba domaćica, te ona zbog razloga uvjetovanih nezgodom ne može više u punom opsegu voditi obiteljsko kućanstvo, ima pravo na naknadu štete zbog time nestalog doprinosa uzdržavanju obitelji. Ovdje se šteta konkretno utvrđuje, radi se o konkretnim posljedicama ozljeda i njihovom djelovanju na područje rada.

I u slučaju kada se nikoga ne zaposli i kada ovaj rad obavljaju članovi obitelji, ostaje pravo na ovu naknadu.

➤ **Odšteta za pretrpljenu bol (Schmerzensgeld)**

Ozlijeđeni ima pravo na Schmerzensgeld ukoliko dokaže štetnikovu krivnju.

Schmerzensgeld obuhvaća tjelesne i duševne boli, boli zbog unakaženja, i boli zbog povrede duševne i tjelesne cjelovitosti povezane sa gubljenjem životne radosti.

Odšteta za pretrpljenu bol mora biti primjerena ozljedama i njihovim posljedicama. Kriteriji za to su jačina i trajanje bolova, patnja, nagrđivanje izgleda i psihičke smetnje. U obzir se uzima i težina krivnje štetnika. Praksa u reguliranju orijentira se pri tome prema već izrečenim i objavljenim presudama u usporedivim slučajevima.

Odšteta za pretrpljenu bol utvrđuje se u pravilu jednokratnim novčanim iznosom. U rijetkim slučajevima (kod najtežih ozljeda) uz tada reducirani iznos glavnice dosuđuje se i mjesečna renta.

Odšteta za pretrpljenu bol proteže se u okviru od 200,- DEM do otprilike 350.000,- DEM.

Članovi obitelji poginulog nemaju zbog njegove smrti nikakvo pravo na odštetu za pretrpljenu bol.

➤ **Troškovi pogreba**

Nasljednici poginulog u nezgodi imaju pravo od štetnika i njegovog osiguratelja odgovornosti zahtijevati naknadu nastalih troškova pogreba. U to ulaze troškovi prevoženja, pogrebne svečanosti, oglasa, vijenaca, groba i nadgrobnog spomenika, kao i podvorbe pogrebnih gostiju.

Ne nadoknađuju se troškovi održavanja groba, i troškovi puta rođaka na pogreb.

➤ **Gubitak uzdržavanja u slučaju smrti zaposlenog uzdržavatelja**

U slučaju smrti osobe zakonski obvezne na uzdržavanje, uzdržavane osobe imaju pravo na naknadu štete zbog gubitka uzdržavanja.

Kod zahtjeva za uzdržavanjem odmjera vanje naknade štete određeno je uglavnom visinom neto prihoda poginulog, kao i njegovim ostalim izvorima prihoda.

Potreba za uzdržavanjem rodbine koja ima pravo na to (u pravilu bračni drug i djeca) u praksi se većinom utvrđuje prema paušalnim postocima. Npr. u postotku neto - prihoda

- za udovicu bez djece 50%
- za udovicu i jedno dijete 40% + 20%
- za udovicu i dvoje djece 35% + 15% + 15%

Ukoliko nositelji socijalnog osiguranja vrše plaćanja, na njih prelaze zahtjevi prema štetniku i njegovom osiguratelju odgovornosti.

Osiguratelj odgovornosti nadoknađuje tada ove isplate.

➤ **Gubitak uzdržavanja u slučaju smrti nezaposlene osobe (domaćice)**

Ako pogine supruga koja je bila domaćica, tada suprug i djeca imaju pravo na naknadu štete zbog gubitka uzdržavanja uslijed izostanka usluga uzdržavanja obitelji (rad u kućanstvu).

Visina zahtjeva ravna se prema radnom vremenu potrebnom za kućanstvo.

Ako se zaposli nekoga za nadomjestak, treba nadoknaditi te troškove.

I u slučaju kada se nikoga ne angažira treba platiti naknadu na temelju fiktivne štete. Visina odgovara troškovima usporedive radne snage nakon odbitka poreza i socijalnih davanja.

4. Naknada odvjetničkih i općih troškova

➤ **Odvjetnički troškovi**

U slučaju sudskog postupka zakonodavac je oštećenom zajamčio pravo na kvalificiranog punomoćnika, te mu je priznao pravo na naknadu zbog toga nastalih troškova.

I u izvansudskom postupku naknade koji se vodi u neposrednom odnosu osiguratelj - oštećeni, u Njemačkoj su odvjetnički troškovi sastavni dio štete, te se uvijek priznaju oštećenom.

Zanimljivo je da je rezultat takve prakse minimalan broj sudskih sporova u Njemačkoj (oko 1%).

➤ **Takozvani paušalni troškovi**

Oštećenome u pravilu nastanu troškovi uslijed toga što mora pronaći osiguratelja od odgovornosti štetnika i pisati mu, tu su zatim i telefonski troškovi sa mjesta nezgode (policiji, hitnoj pomoći, javljanje obitelji), poštarina itd.

Postoji, dakle, niz troškova vezanih uz prometnu nezgodu za koje se sigurno zna da ih je oštećeni imao, ali ih on ne može dokumentirati.

Oštećeni može zahtjevati paušalni iznos do 50 DEM za podmirenje takvih troškova.

Interesantan je podatak da su njemački osiguratelji 1994. godine za štete iz osiguranja automobilske odgovornosti isplatili 24 milijarde DEM.

Od toga iznosa samo 20% isplaćeno je s naslova šteta na osobama, dok je na štete na stvarima potrošeno 80% ukupnog iznosa.

Kod šteta na stvarima po iznosima koji se odobravaju za naknadu štete Njemačka zauzima vodeće mjesto u Europi. Jedan od razloga je i taj što su u Njemačkoj uobičajeni vidovi štete npr. naknada za umanjenu vrijednost vozila, naknada za nemogućnost korištenja vozila, troškovi vještaka, te paušalni iznosi, svi troškovi koji se u drugim europskim zemljama ili uopće ne priznaju ili se priznaju samo djelomično.

Tako je npr. 6% ukupno isplaćenih šteta (1,5 milijardi DEM) plaćeno na ime troškova rent a car, dok je za pretrpljene boli isplaćeno 1,2 milijarde DEM. (300 milijuna DEM manje).

Vještacima je isplaćeno 3,4% iznosa ukupno isplaćenih šteta. Prosječno se vještacima za procjenu plaća 10% štete (cca. 550 DEM).

Sudska praksa već dugo priznaje oštećenom da kod šteta iznad 1.000 DEM angažira vještaka. Vjerojatno je i to razlog što se vještacima isplaćuju tako veliki iznosi.

Udio troškova odvjetnika u ukupno isplaćenim štetama, je 2,9% (700 mil. DEM), dakle nešto manje od isplate vještacima.

Kod šteta na osobama u Njemačkoj članovi obitelji ne dobivaju naknadu za pretrpljenu duševnu bol zbog smrti bliskog srodnika, a isto tako nema prava na bolninu kod objektivne odgovornosti.

Da bi se eventualno proširilo pravo na naknadu štete na osobama vjerojatno bi trebalo i znatno smanjiti iznose koji se plaćaju za štete na stvarima.

Literatura:

- Deutsches Büro - Verkehrsunfall Schadenersatz im Vergleich (1997.)
- dr. Marijan Ćurković - Međunarodna karta osiguranja motornog vozila (1990.)
- dr. Marijan Ćurković - Naknada nekih specifičnih troškova vezanih uz prometnu nezgodu (IV. Savjetovanje HUI-a 1996. g.)
- Ante Lui - Naknada štete na vozilu i u vezi vozila - Sudska i osigurateljna praksa u susjednim zemljama (Seminar Croatia osiguranja 1988.)
- Susanne Geier - Razmišljanja o potrebi visine korekcije naknade šteta u Njemačkoj (1996.)

Zdravka Periša

**OSIGURANJE OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI
U BOSNI I HERCEGOVINI**

OSIGURANJE OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI U BiH

Uvod

Ustav Bosne i Hercegovine, utvrđen Aneksom 4. Općeg okvirnog sporazuma u **DAYTONU** 21. studenog 1995. godine, odobren od Republike Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, potpisan u Parizu, stupio je na snagu 14. prosinca 1995. godine.

Oficijelni naslov države je BOSNA I HERCEGOVINA, koja nastavlja pravni kontinuitet Republike BiH po međunarodnom pravu, s unutrašnjim ustrojem izmijenjenim ovim Ustavom, sa svojim sadašnjim međunarodno priznatim granicama.

Bosna i Hercegovina sastoji se od 2 entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, koji imaju svoje Ustave, a koji moraju biti u suglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine.

Utvrđen je kontinuitet pravnih propisa, koji ostaju na snazi u onoj mjeri u kojoj se ne kose sa Ustavom, sve dok nadležno vladino tijelo Bosne i Hercegovine ne odredi drugačije.

Osnovana je **Zajednička privremena komisija**, koja se sastoji od četiri predstavnika iz Federacije BiH, tri iz Republike Srpske i jednog iz Bosne i Hercegovine, a sjednicama predsjedava Visoki predstavnik ili osoba koju on odredi. Mandat Komisije je da raspravlja praktična pitanja vezana za provedbu Ustava Bosne i Hercegovine, Općeg okvirnog sporazuma i njegovih Aneksa i da daje preporuke i prijedloge (Aneks II t. 1 i 2).

Visoki predstavnik ima ovlasti prema Aneksu 10. Općeg okvirnog mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu i čl. XI. Banskog dokumenta, a u čijoj nadležnosti je i civilna provedba, te tumačenje spornih odredbi sporazuma.

* Direktor za međunarodne štete u Mediteran osiguranju d.d.

Ustav Federacije, utvrđen u okviru **Washingtonskih** sporazuma, kojeg je usvojila Ustavotvorna skupština Federacije BiH, objavljen u Sl. novinama F. BiH broj 1/94, stupio je na snagu 30. 03. 1994. godine, a do sada je doneseno 26 amandmana.

U Federaciji BiH, kao savjetodavno i političko tijelo, za bržu implementaciju mirovnih sporazuma, oformljen je **Forum Federacije** kojem kopredsjedavaju Visoki predstavnik ili osoba koju on odredi i američki ambasador.

1. Propisi o osiguranju i registraciji motornih vozila

1.1. Zakoni

- U Federaciji Bosne i Hercegovine na snazi je Zakon o osiguranju imovine i osoba ("Sl. novine Federacije BiH" broj 2/95 od 11. 02. 1995.), i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba (Sl. novine F. BiH broj 6/98 od 9. ožujka 1998. god)
- U Republici Srpskoj na snazi je Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (Sl. list SFRJ br. 17/90 i 82/90 i 30/96).

Stupanjem na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, Zakon o osiguranju imovine i osoba Republike BiH (Sl. list R.BiH broj 5/95 od 10. 02. 1995. godine) stavljen je izvan snage. Od 01. 09. 1996. godine na Forumu Federacije BiH, stavljena je izvan snage Uredba o osiguranju imovine i osoba (Nar. list HB broj 1/94, 11/94 i 20/94) koja je važila u Herceg-Bosni.

2. Ostali propisi

2.1. Zaključci Foruma Federacije BiH

Na **Forumu Federacije**, pored dogovora o prenošenju nadležnosti iz odblasti osiguranja na Federaciju, također je dogovoreno da se: **"5.5 Ovim prenosom neće uticati na međunarodne kompetencije države Bosne i Hercegovine iz oblasti osiguranja**

imovine i lica, niti na njena ovlaštenja da usvoji zakon i reguliše ovu oblast unutar svojih kompetencija definiranim Ustavom Bosne i Hercegovine”

2.2. Memorandum o razumijevanju

Kako nije donesen zakon na nivou države, niti propisi o registraciji motornih vozila, a u prometu su se gomilali problemi, posebno kod prelaska granica, državne i entitetskih, donesen je MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Vlade Entiteta, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, i utvrđen **Pravilnik o registraciji i registarskim tablicama motornih vozila u Bosni i Hercegovini i Uputstva za primjenu Pravilnika** (objavljen u Sl. glasniku BiH br. 3/98 od 10. 03. 1998. godine).

Utvrđena je **jedinstvena registracijska pločica** za sva motorna vozila u oba Entiteta, koja je bijele boje, obrubljena crnom crtom, sa registracijskom oznakom vozila koja se sastoji od **tri broja, jednog slova i tri broja**, crne boje.

Nove registracijske pločice u primjeni su od 1. veljače 1998. godine, a krajnji rok zamjene starih je 31. kolovoz 1998. godine (poslije 1. lipnja neće moći prijeći granicu BiH).

Ovim Memorandumom izvan snage stavljaju se sve odredbe zakona, propisa i uputstava koje su u suprotnosti sa ovim Memorandumom i njegovim aneksima. Strane će poduzeti odgovarajuće korake kako bi se odmah izvršile sve neophodne promjene u cilju izmjene i dopune postojećih zakona, propisa i administrativnih odluka.

Člankom 15. Pravilnika utvrđeno je:

- “1. u vezi sa registracijom i izdavanjem dozvola za motorna vozila potrebno je da postoji **neophodan zajednički minimum u obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti u entitetima**. Potrebno je da entiteti obezbjede da se ovakvo osiguranje **primjenjuje u cijeloj Bosni i Hercegovini**, u skladu sa članom 1.4 Ustava Bosne i Hercegovine.
2. **Entiteti osnivaju zajedničku agenciju sa predstavnicima iz oba entiteta za članstvo u Evropskom sistemu (Sistem zelenog kartona).**”

3. Biro osiguranja Bosne i Hercegovine

Biro osiguranja Bosne i Hercegovine sa sjedištem u Sarajevu (u daljem tekstu BIRO) registriran je u travnju 1994. godine. Osnivači BIRO-a su "Sarajevo osiguranje" d.d. Sarajevo, "Bosna osiguranje" d.d. Sarajevo i "Napredak osiguranje" d.d. Sarajevo.

U međuvremenu su postali članovi BIRO-a i sljedeća društva: "BH Osiguranje" d.d. Sarajevo, "Bosna Re" d.d. Sarajevo, "Camelija osiguranje" d.d. Bihać, "Croatia osiguranje" d.d. Ljubuški, "Euroherc osiguranje" d.d. Ljubuški, "Kamel osiguranje" d.d. Tešanj, "Lido osiguranje" d.d. Tuzla, "Mediteran osiguranje" d.d. Široki Brijeg.

"Aurum osiguranje BiH", d.d. Sarajevo podnijelo je molbu za ućlanjenje u BIRO.

Organ upravljanja je Upravni odbor kojeg čine predstavnici svih članova iz Federacije BiH.

BIRO osiguranja reintegriran je u punopravno članstvo Sustava zelene karte od 1. srpnja 1997. godine, odlukom Opće skupštine Savjeta ureda na 31. sjednici koja je odrţana 5. i 6. svibnja 1997. godine u Budimpešti.

Na sjednici je također zaključeno da će članovi Savjeta ureda bilateralno potpisivanje Londonskog sporazuma odgoditi do primitka potvrde Upravnog odbora da je Ured BiH podmirio sve svoje dugove, sklopio ugovor o reosiguranju u jednoj od zapadnoeuropskih zemalja sa reosigurateljem prihvaćenim od Upravnog odbora, te da se formalno obvezao naknaditi svim članovima Savjeta ureda sve štete prouzročene do 30. 06. 1997. godine motornim vozilima registriranim u BiH, kao dijelu bivše Jugoslavije, čak i u slučaju nepostojanja dokaza o osiguranju. U slučaju spora oko valjanosti zelene karte, Ured BiH se složio prihvatiti mišljenje Upravnog odbora.

Do ispunjenja navedenih obveza, odgođeno je i izdavanje zelenih karata od strane BIRO-a.

Prema informacijama iz BIRO-a, u fazi su isplate dugovanja, intezivan kontakt sa Predsjednikom Upravnog odbora koji prati izvršenje obveza, te aktivnosti oko konstituiranja zajedničkog BIRO-a, sukladno odredbama Memoranduma o razumijevanju.

Zbog nemogućnosti izdavanja zelenih karata od strane BIRO-a, neka društva iz oba Entiteta zaključila su ugovore sa svojim sestrinskim društvima iz Republike Hrvatske i SRJ koji ih opskrbljuju zelenim kartama. Za "Sarajevo osiguranje" d.d. Sarajevo zelene karte izdaje "Mediteran osiguranje" d.d. Zagreb, za "Euroherc osiguranje" d.d. Ljubuški "Euroherc osiguranje" d.d. Makarska, za "Croatia osiguranje" d.d. Mostar "Croatia osiguranje" d.d. Zagreb.

Za neka društva iz Republike Srpske zelene karte izdavao je Ured bivše Jugoslavije (priznaju ih Mađarska, Bugarska, Rumunjska, Grčka i Makedonija).

Ovaj sustav je funkcionirao do 1. travnja 1998. godine, kada je od glavnog tajnika Savjeta ureda upućena zabrana Hrvatskom uredu za osiguranje i Uredu bivše Jugoslavije, s obrazloženjem da je BIRO osiguranja BiH punopravni član Savjeta ureda i da se ovo kosi sa člankom 4. Londonskog sporazuma.

U međuvremenu Upravni odbor BIRO-a BiH tražio je povlačenje ove zabrane za izdavanje hrvatskih zelenih karata za vozila registrirana u Federaciji BiH.

Još uvijek je na snazi ugovor između Hrvatskog ureda za osiguranje i BIRO-a BiH o priznavanju registracijske pločice za vozila iz Federacije BiH (registracijske pločice iz Bošnjačkog dijela Federacije sa "ljljlanima" i četiri broja i registracijske pločice sa hrvatskim grbom i tri broja).

Budući da su trenutno u primjeni i registracijske pločice Federacije i jedinstvene pločice države BiH, Hrvatski ured priznaje kao valjano pokrće registracijsku pločicu Federacije BiH i ova vozila mogu nesmetano prelaziti hrvatsku granicu, dok vozila sa jedinstvenom registracijskom pločicom (tri broja, slovo, tri broja), moraju imati ili zelenu kartu ili zaključiti granično osiguranje.

Prema nezvaničnim informacijama, osnovan je i Biro Republike Srpske, u listopadu 1997. godine, sa sjedištem na Palama, koje je premješteno u Banja Luku.

U Republici Srpskoj trenutno djeluju sljedeća društva: "Bobar osiguranje" d.d. Bijeljina, "Jahorina osiguranje" d.d. Pale, "Kosig osiguranje" d.d. Banja Luka, "Krajina Kopaonik" d.d. Banja Luka, "Krajina osiguranje" d.d. Banja Luka.

Očekuje se konačno rješenje ovih pitanja na narednoj sjednici Opće skupštine Savjeta ureda.

4. Ured za nadzor

Prema odredbama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije BiH osnovan je Ured za nadzor društava za osiguranje u Federaciji (u daljem tekstu Ured za nadzor), koji izdaje odobrenja za rad društvu za osiguranje, nadzire zakonitost poslovanja društava, te obavlja i druge poslove određene ZOO.

5. Obvezna osiguranja u Federaciji BiH

Prema važećim odredbama Zakona o osiguranju imovine i osoba (u daljem tekstu ZOO), obvezno se osiguravaju

- putnici u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja,
- vlasnici, odnosno korisnici motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama,
- vlasnici, odnosno korisnici zrakoplova od odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama i
- vlasnici, odnosno korisnici brodica na motorni pogon od odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama.

Pri BIRO-u je osnovan **Fond za naknadu šteta** preko koga se obavljaju poslovi međusobnog izravnivanja šteta nastalih od neosiguranih vozila koja prevoze putnike u javnom prometu, neosiguranih i nepoznatih motornih vozila od odgovornosti, neosiguranih i nepoznatih zrakoplova i brodica, te šteta od vozila inozemne registracije (članak 72., stavak 3., članak 82., 83., 86., 89., 94. i 95. ZOO).

Sredstva izdvajaju članovi koji se bave obveznim osiguranjima razmjerno premiji ostvarenoj u određenoj vrsti osiguranja u prethodnoj godini.

U slučaju da članovi BIRO-a ne izvršavaju obveze prema Fondu te obveze financiranja BIRO-a, Ured za nadzor će, na prijedlog BIRO-a, povući društvu za osiguranje dozvolu izdanu za obavljanje poslova osiguranja.

6. Osiguranje od automobilske odgovornosti

Člankom 67. ZOO predviđeno je da društva za osiguranje članovi BIRO-a koji se bave obveznim osiguranjima, uz prethodno pribavljenu suglasnost Ureda za nadzor, donose **zajedničke uvjete** i premijski sustav sa **jedinstvenim osnovicama** dijela premije za naknadu štete. Zajedničke uvjete i premijski sustav objavljuje BIRO osiguranja. Još uvijek nije utvrđen zajednički premijski sustav, tako da postoje velike razlike u cijeni premije u Federaciji BiH.

6.1. Teritorijalna valjanost osiguranja

Prema uvjetima od autoodgovornosti, teritorijalna valjanost osiguranja proteže se na Bosnu i Hercegovinu i zemlje članice Sustava zelene karte, ukoliko nije drugačije ugovoreno.

Društva, u pravilu, drugačije ne ugovaraju teritorijalnu valjanost, pa se u praksi pojavljuju problemi kod ostvarivanja regresa u slučajevima gdje strani uredi ne priznaju valjanost osiguranja. Štete se u posjećenoj zemlji plaćaju po osnovi neosiguranog stranog vozila, ukoliko nije zaključeno granično osiguranje. U ovom slučaju regres treba rješavati po uvjetima koji daju pokriće svom osiguraniku u sustavu zelene karte, iako neka društva ovo odbijaju i upućuju na regres od vlasnika vozila.

Hrvatski ured je priznao valjanost osiguranja od automobilske odgovornosti i na teritoriji BiH (okružnica broj 68/93 od 05. 04. 1993. godine):

“Teritorijalna valjanost osiguranja od AO koja zaključuju društva za osiguranje – članovi Hrvatskog ureda za osiguranje u smislu čl. 6. Uvjeta za osiguranje od AO proteže se i na područja Republika Bosne i Hercegovine i Makedonije, a isključuje se područje tzv. SR Jugoslavije (Republike Srbije i Crne Gore)”.

6.2. Pojam treće osobe

Prema odredbama ZOO nema pravo na naknadu štete

- **vozač** vozila, te njegovi pravni sljednici glede štete zbog smrti ili tjelesne ozljede vozača
- **vlasnik**, suvlasnik, odnosno korisnik vozila u slučaju **štete na stvarima**.

6.3. Svote osiguranja

Visinu osigurane svote, po jednom štetnom događaju, utvrđuje Vlada Federacije BiH na prijedlog Ureda za nadzor.

Prema Odluci Vlade (Sl. novine F. BiH broj 7/95) osigurane svote iznose:

1. za autobuse i teretna vozila
 - 550.000 DEM za štete na osobama
 - 330.000 DEM za štete na stvarima
2. za ostala motorna vozila uključujući i nepoznata vozila
 - 275.000 DEM za štete na osobama
 - 165.000 DEM za štete na stvarima

Ukoliko je šteta nastala u zemljama Sustava zelene karte, a osigurana svota je veća od svote u BiH, naknađuje se šteta prema propisima zemlje u kojoj je šteta nastala (članak 81. ZOO).

Prema odluci Vlade RS (Službeni glasnik RS br. 15 od 11. 07. 1994.) u Republici Srpskoj svote osiguranja iznose:

- 10.000 YUD za štete na stvarima
- 20.000 YUD za štete na osobama

U vrijeme donošenja ove odluke tečaj YUD u odnosu na DEM je iznosio 1 : 1, a danas, nakon izvršene devalvacije tečaj iznosi 1 : 6.

6.4. Stvarna šteta pravnih osoba zdravstvenog i mirovinskog osiguranja

Pravne osobe koje obavljaju poslove zdravstvenog, invalidskog ili mirovinskog osiguranja imaju pravo na naknadu štete i to u visini troškova liječenja i drugih nužnih troškova koji su učinjeni sukladno propisima o zdravstvenom osiguranju, odnosno razmjerni iznos doprinosa za invalidsko i mirovinsko osiguranje.

Razmjerni iznos doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje određuje se u kapitaliziranom iznosu prema preostalom vremenu **radnog staža** i godina života fizičke osobe potrebnih za stjecanje prava na starosnu mirovinu.

6.5. Štete od neosiguranih i nepoznatih vozila

Štete od **neosiguranih** vozila rješavaju društva koja se bave osiguranjem od automobilske odgovornosti.

Pravne osobe također imaju pravo na naknadu štete.

Stranci imaju pravo na naknadu štete po principu reciprociteta.

Iz odgovornosti **nepoznatih** motornih vozila naknađuju se štete nastale uslijed smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja, a pasivno legitimirano je društvo koje se bavi osiguranjem od automobilske odgovornosti.

Za strance se primjenjuje princip reciprociteta.

Pri BIRO-u osiguranja, putem **Fonda za naknadu šteta**, vrši se međusobni obračun svih isplaćenih šteta od neosiguranih i nepoznatih vozila, a prema srazmjernom učešću u premiji autoodgovornosti ostvarenoj u prethodnoj godini.

Društva iz Federacije BiH, članovi BIRO-a, zaključila su **Sporazum** o postupku obrade i likvidacije šteta prouzrokovanih od strane neosiguranih vozila.

Odrekli su se prava na refundaciju naknade štete iz Fonda ukoliko je šteta pričinjena oštećeniku koji je osiguranik društva.

Iz Fonda se refundiraju štete društvima koje su plaćene po osnovi odgovornosti **nepoznatih** motornih vozila i oštećenicima koji nisu osiguranici člana BIRO-a, tj. ako su **oba učesnika neosigurana**.

6.6. Granično osiguranje

Granična osiguranja po ZOO u nadležnosti su društava koja obavljaju obvezna osiguranja od automobilske odgovornosti u Federaciji BiH.

6.7. Štete od vozila inozemne registracije

Vozila koja sa inozemnom registracijom ulaze na teritorij Federacije moraju imati valjanu međunarodnu ispravu o osiguranju koja vrijedi za teritorij Federacije. Međunarodnom ispravom smatra se onaj dokument čiju valjanost priznaje Biro za osiguranje, a što istovremeno uključuje i garantiranje BIRO-a za obveze utemeljene tim ispravama, a do iznosa osigurane svote koja važi u Federaciji.

BIRO priznaje registracijsku pločicu Republike Hrvatske, temeljem dvostranog Ugovora o priznavanju registracijskih pločica Republike Hrvatske i registracijskih pločica Federacije BiH, iz siječnja 1996. godine.

Vjerojatno će doći do izmjene ovog Ugovora s obzirom na uvođenje jedinstvene registracijske pločice za Bosnu i Hercegovinu, pa je u tom pravcu BIRO predložio izmjenu Ugovora, a kao valjan dokaz za osiguranje koje važi za Republiku Hrvatsku, predložio je uvođenje **bijele karte**, odnosno nekog drugog dokumenta kojeg će izdavati BIRO za sva vozila registrirana u BiH.

Pasivno legitimiran za naknadu štete od vozila inozemne registracije je BIRO, pod uvjetom da priznaje ispravu o osiguranju koja važi za teritorij Federacije BiH. Obradu i isplatu ovih šteta BIRO može povjeriti svojim članovima ili specijaliziranim organizacijama za obradu navedenih šteta, koji su dužni odštetni zahtjev obraditi i likvidirati u skladu s međunarodnim sporazumima o osiguranju motornih vozila.

ZOO nije predvidio obvezno obraćanje BIRO-u prije utuženja.

6.8. Europsko izvješće

Vlasnici motornih vozila dužni su, na zahtjev ovlaštene osobe MUP-a, dati na uvid važeću policu osiguranja, kao i Europsko izvješće o nezgodi.

Sudionici prometne nezgode popunjavanju i međusobno razmjenjuju Europsko izvješće o nezgodi koje se može koristiti kao odštetni zahtjev i prijava štete iz automobilske odgovornosti.

6.9. Prijelazne odredbe

Društva su dužna uskladiti svoje poslovanje s odredbama Zakona o izmjenama i dopunama ZOO u roku od 12 mjeseci od dana njegova stupanja na snagu.

Društva koja imaju privremeno odobrenje za obavljanje poslova osiguranja dobiveno od Federalnog ministra financija nastavljaju sa radom, uz uvjet da od Ureda za nadzor zatraže dozvolu za obavljanje poslova osiguranja u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

7. Odredbe ZOO, drugi propisi i stavovi bitni za naknadu štete iz osiguranja

7.1.

Veoma bitna odredba, utvrđena člankom 37. Zakona o izmjenama i dopunama ZOO, odnosi se na kamate, po kojoj **“na iznos naknade štete (glavnica) određen izvršnim ispravama (sudske presude i sudska poravnanja) i vansudskim poravnanjima iz osiguranja, ne obračunavaju se kamate za čitav period rata, odnosno neposredne ratne opasnosti u Bosni i Hercegovini”**.

U cilju pravilne primjene ove odredbe navode se točni datumi proglašenja i ukidanja ratne opasnosti i ratnog stanja:

- / 1. Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti donesena i stupila na snagu 08. 04. 1992. godine (Sl. list R. BiH broj 1/92 od 09. 04. 1992. godine).
- 2. Odluka o prestanku primjene Odluke o proglašenju neposredne ratne opasnosti na teritoriji F. BiH donesena i stupila na snagu 23. 12. 1996. godine (Sl. novine F. BiH br. 25/96 od 23. 12. 1996. godine).
- 3. Odluka o proglašenju ratnog stanja na teritoriji BiH donesena i stupila na snagu 20. 06. 1992. godine (Sl. list R. BiH broj 7/92 od 20. 06. 1992. godine).
- 4. Odluka o ukidanju ratnog stanja na teritoriji R. BiH donesena i stupila na snagu 22. 12. 1995. godine (Sl. list R. BiH broj 50/95 od 28. 12. 1995. godine) /

7.2

Za određivanje stope i metode obračuna zatezne kamate na tražbine koje ne potječu iz ugovora u privredi, zbog manjkavosti Zakona o visini stope zatezne kamate koji je propustio utvrditi zateznu kamatu na ove tražbine, **Vrhovni sud Federacije BiH**, na sjednici građansko-upravnog odjela održanoj dana 25. lipnja 1997. godine donio je

Zaključak

- I. Vjerovnicima tražbina koje ne potječu iz ugovora u privredi, a glase na BH dinare ili kune, pripada zatezna kamata i nakon stupanja na snagu Zakone o visini stope zatezne kamate (Sl. novine F.BiH br. 18/96) dana 01. 10. 1996. godine, po stopi i metodu obračuna reguliranim dotadašnjim propisima (po eskontnoj stopi NB BiH uvećanoj za 20% za tražbine u BHD, a po stopi od 22% godišnje za tražbine u kunama).

- II. Vjerovnicima tražbina koje glase na DEM ili drugu inozemnu konvertibilnu valutu, kao i vjerovnicima tražbina koje glase na BH dinare ili kune, ali je ugovoreno ispunjenje po kursu strane valute (valutna klauzula), ukoliko je mjerodavno domaće pravo, zatezna kamata obračunava se po stopi i metodu obračuna kao i na tražbine u domaćoj valuti i to za tražbine od dužnika sa područja na kome je pretežito domaće plaćevno sredstvo BH dinar, od 01. 04. 1996. godine, a za tražbine od dužnika sa područja na kome je pretežito domaće plaćevno sredstvo kuna od 30. 05. 1994. godine. Do tada, zatezna kamata na ove tražbine obračunava se po stopi koju na štedne ulog po viđenju odnosno inozemne valute plaćaju komercijalne banke u prebivalištu, odnosno sjedištu vjerovnika. Na tražbine iz ove točke koje potječu iz ugovora u privredi od 01. 10. 1996. godine vjerovnici imaju pravo na zateznu kamatu po propisima Zakona o visini stope zatezne kamate.

(Zaključak objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda Federacije BiH br. 1/97)

7.3.

Zakon o pretvaranju kapitala društava osiguranja i reosiguranja u Republici Bosni i Hercegovini (Sl. list R. BiH broj 2 od 25. siječnja 1996. godine, stupio na snagu 26. 01. 1996. godine) članak 9., uveo je **moratorij na izvršenje pravomoćnih sudskih presuda** donesenih po osnovu naknade štete nastale do 6. travnja 1992. godine po osnovi obveznog osiguranja.

Izvršenje presude, ukoliko se prije ne postigne poravnanje, počinje istekom roka od tri godine od dana prestanka ratnog stanja i vrši se sukcesivno zavisno od datuma pravomoćnosti presude.

Mjerodavna tijela i strane određene Daytonskim i Washingtonskim mirovnim sporazumima i ustavima BiH i Entiteta, kao što je vidljivo, postigli su veliki pomak u oblasti osiguranja i registracije motornih vozila.

Sporazumjeli su se o nadležnosti, pa se u narednom periodu, a vjerojatno do naredne sjednice Opće skupštine Savjeta ureda, očekuje osnivanje Nacionalnog ureda za cijelu državu, te unošenje u entitetske zakone o osiguranju i registraciji neophodnog zajedničkog minimuma u obveznim osiguranjima od automobilske odgovornosti, a kako bi se provele odredbe Ustava BiH o slobodi kretanja osoba, roba, usluga i kapitala po cijeloj Bosni i Hercegovini.

Ana Živić

**RAD OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA
U SR JUGOSLAVIJI**

Ana Živić*

RAD OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U SR JUGOSLAVIJI

Uvod

Raspadom SFR Jugoslavije raspao se je i osigurateljni sustav u toj zemlji.

Savjet sigurnosti Organizacije Ujedinjenih Nacija uveo je SR Jugoslaviji sankcije s danom 01. 06. 1992. godine, i to s ocjenom da je kriva za rat na prostorima bivše Jugoslavije.

Kao posljedica uvedenih sankcija, gospodarstvo odnosno proizvodnja SR Jugoslavije je prepolovljena, a njen oporavak na nivo iz 1990. godine očekuje se u najoptimističkim prognozama tek 2007. godine.

Uvođenjem sankcija istovremeno je došlo, kao što znamo, i do prekida svih odnosa stranih osiguranja i reosiguranja s osiguranjima i reosiguranjima u SR Jugoslaviji, tako da je sva imovina koja je osigurana putem reosiguranja ostala nezaštićena.

Osiromašene pravne i fizičke osobe prišle su selekciji rizika, tako da su pojedini rizici samo djelomično ili nikako osiguravani, kao npr. osiguranje života, osiguranje imovine građana, osiguranje kredita izuzimajući osiguranje autoodgovornosti.

Upravo zbog navedene selekcije, struktura portfelja osiguranja znatno se je promijenila u korist pojedinih vrsta odnosno grupa osiguranja u odnosu na raniji period.

Ukupna bruto premija u 1996. godini (za 1997. godinu se podaci još obrađuju) iznosila je za cijelu SR Jugoslaviju 2.065.729.000,-- dinara (u tome periodu odnos dinar - kuna bio je 1 : 1), što po službenom tečaju iznosi cca. 610.000.000 DEM, a struktura portfelja je sljedeća:

* Vlasnica agencije ACROOS

1. CIVIL	10,4 %
2. ŽIVOTINJE	2,1 %
3. USJEVI I PLODOVI	4,8 %
4. INDUSTRIJA	38,8 %
5. TRANSPORT	4,2 %
6. KREDIT	0,2 %
7. MOTORNA VOZILA - KASKO	11,4 %
8. MOTORNA VOZILA - AUTOODGOVORNOST	20,1 %
9. JUG. ŽELJEZNICE	0,8 %
10. OSTALE RAZNE VRSTE	0,4 %
11. NEZGODA	6,3 %
12. ŽIVOT	0,5 %

U odnosu na raniji period, u strukturi portfelja znatno je povećano učešće obveznih osiguranja.

Da bi zaštitila imovinu u periodu sankcija, a koja je i u ranijem periodu bila reosigurana kod inozemnih reosiguratelja, SR Jugoslavija je 1992. godine donijela Zakon o načinu pokrivanja nepokrivenih viškova rizika, koji su reosigurani kod inozemnih reosiguratelja, po kojem su reosigurani svi rizici, koji su do 1992. godine, odnosno do uvođenja sankcija reosiguravani kod inozemnih reosigurateljskih kompanija.

Po zakonu su osiguratelji bili dužni utvrditi vlastiti samopridržaj, a višak rizika ponuditi putem suosiguranja drugim organizacijama u zemlji.

Cjelokupni jugoslavenski višak rizika evidentiran je na poseban način, koji je vodila specijalizirana reosigurateljska organizacija „DUNAV“ Re.

U vrijeme sankcija „organizacije za osiguranje“ naglo su se množile jer je za njihovo osnivanje u jednom periodu megainflacije u 1993. godini bilo potrebno manje od 1.000 DEM.

Osiguranjem su se počeli baviti vrlo nestručni kadrovi, nastala je nelojalna konkurencija putem cijena u plaćanju vrlo visokih provizija za pribavu osiguranja. Troškovi obrade osiguranja od automobilske odgovornosti motornih i priključnih vozila za štetu počinjenu trećim osobama, koji su u bivšoj SFR Jugoslaviji iznosili maksimalno 0,5 - 3%, sada u ožujku 1998. godine iznose više od 50% na bruto premiju osiguranja. Naime, pored provizije koja se kreće i više od 20%, plaćaju se i tehnički pregledi koji iznose preko 30% bruto premije osiguranja, koja je, usput rečeno sa 60% popusta, manja od 100 DEM.

Kaotično tržište osiguranja, kao i potpuna odsutnost zaštite osiguranika i trećih osoba, prisilili su državu da sredinom 1996. godini donese novi "Zakon o osiguranju imovine i lica" u kojem je, pored ostalog, utvrđen izuzetno visok početni fond sigurnosti dioničkog osiguravajućeg društva, koji ne može biti manji od dinarske protuvrijednosti po tečaju na dan podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za rad i to u US\$:

1. za poslove osiguranja života	200.000
2. za poslove zdravstveno-mirovinskog osiguranja	400.000
3. za poslove obveznih osiguranja	400.000
4. za poslove ostalih imovinskih osiguranja i nezgode	800.000
5. za poslove osiguranja depozita građana	1.200.000
6. za poslove reosiguranja depozita građana	1.200.000
7. za ostale poslove osiguranja	1.200.000

Za bavljenje svim poslovima osiguranja i reosiguranja potrebno je osigurati početni fond sigurnosti u visini dinarske protuvrijednosti od 5.400.000 US\$.

Rok za dokapitalizaciju i preregistraciju je bio 06. 07. 1997. godine.

Prije primjene ovog zakona u SR Jugoslaviji je bilo registrirano 61 osiguravajuće društvo koje se je bavilo različitim poslovima osiguranja.

Nakon obveze usklađivanja sa Zakonom preregistrirana su i dobila dozvolu za rad 32 osiguravajuća društva, popis istih prilažem ovom referatu.

OBVEZNO OSIGURANJE

Po Zakonu o osiguranju imovine i lica, usvojenom u lipnju 1996. godine, a koji se primjenjuje od 01. 01. 1997. godine, obvezno se osiguravaju:

1. Putnici u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja
2. Vlasnici odnosno korisnici motornih i priključnih vozila od odgovornosti za štetu počinjenu trećoj osobi
3. Vlasnici odnosno korisnici zrakoplova od odgovornosti za štetu nanesenu trećoj osobi
4. Depoziti građana kod banaka i drugih financijskih organizacija

Ovo je minimum obveznih osiguranja, jer u članku 1. Zakona stoji da je osiguranje imovine i osoba dobrovoljno.

1. Osiguranje putnika

Vlasnici, odnosno korisnici prijevoznih sredstava koja služe za prijevoz putnika u javnom prometu dužni su zaključiti ugovor o osiguranju putnika od posljedica nesretnog slučaja.

Putnicima se smatraju sve osobe koje se radi putovanja nalaze u prijevoznom sredstvu određenom za obavljanje javnog prijevoza, bez obzira na to da li su kupile kartu za prijevoz, imaju pravo na besplatnu kartu, kao i osobe koje se nalaze u krugu stanice, pristaništa, luke, zračne luke ili u neposrednoj blizini prijevoznog sredstva, osim osoba kojima je radno mjesto na prijevoznom sredstvu.

Osigurani iznos na koji mora biti ugovoreno obvezno osiguranje po jednom putniku u javnom prometu ne može biti niži od sljedeće dinarske protuvrijednosti:

1. za slučaj smrti putnika	6.000 US\$
2. za slučaj trajnog gubitka opće radne sposobnosti putnika	12.000 US\$
3. za slučaj prolazne nesposobnosti za rad, na ime naknade
za gubitak zarade i stvarnih troškova liječenja	3.000 US\$

Dinarska protuvrijednost obračunava se na dan zaključenja ugovora o osiguranju.

2. Osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornog vozila

Obvezno se osiguravaju motorna i priključna vozila za prijevoz osoba i stvari te za vuču, kao i radna vozila koja podliježu obvezi registracije po propisima o cestovnom prometu.

Registracija motornog vozila, produženje registracije i izdavanje probnih tablica može se izvršiti tek kada se nadležnom tijelu za registraciju podnese dokaz o sklopljenom ugovoru o osiguranju od automobilske odgovornosti.

Obvezi osiguranja automobilske odgovornosti ne podliježu: traktori, ako ne podliježu obvezi registracije, zatim motokultivatori, radni strojevi te mopedi.

Nije utvrđeno obvezno osiguranje i za vlasnike motornih plovila, i to u pogledu rizika odgovornosti za štetu koju uporabom plovila mogu počinuti trećim osobama, iz razloga što ovaj rizik još uvijek ne predstavlja takvu društvenu opasnost da bi ga trebalo obuhvatiti obveznim osiguranjem.

Najniži osigurani iznos na koji se može ugovoriti osiguranje od automobilske odgovornosti je:

1. za autobuse i teretna vozila	200.000 US\$
2. za ostala motorna vozila	100.000 US\$

Ako osigurani iznos nije dovoljan da se naknade sve štete prouzročene istim štetnim događajem, prvenstveno se nadoknađuju štete osobama, ako je ukupna naknada veća i ima više osoba, prava oštećenih se srazmjerno smanjuju.

Pravo na naknadu štete n e m a j u: vlasnici odnosno korisnici vozila kojim je pričinjena šteta, vozač motornog vozila koji je odgovoran za štetu, kao niti suputnik u ukradenom vozilu.

Domaće i strane pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove zdravstvenog, invalidskog i mirovinskog osiguranja ne mogu prema društvu za osiguranje postavljati regresne zahtjeve po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti za štete koje uporabom motornog vozila pričine trećim osobama uslijed smrti, tjelesne povrede, narušavanja zdravlja, za isplaćene naknade svojim osiguranicima.

INOZEMNE ŠTETE

Zakonom je utvrđeno da je društvo za osiguranje, kod kojeg je vlasnik odnosno korisnik vozila osiguran od automobilske odgovornosti, dužno štetu koja je uporabom vozila prouzročena u inozemstvu naknaditi trećoj osobi do visine određene propisima o obveznom osiguranju države u kojoj je šteta nastala.

Naime, ako osiguranik namjerava putovati vozilom u inozemstvo, on mora imati dokaz da uživa osigurateljno pokriće od rizika automobilske odgovornosti koje važi za zemlju u koju putuje, tj. da posjeduje ZELENU KARTU, jer će u protivnom morati na ulazu u posječenu zemlju zaključiti granično osiguranje automobilske odgovornosti. Isto to vrijedi za strana vozila pri ulasku na teritorij SR Jugoslavije.

Kontrolu da li su vozila inozemne registarske oznake koja ulaze na teritorij SR Jugoslavije obuhvaćena obveznim osiguranjem, vrše organi unutrašnjih poslova SR Jugoslavije.

Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije jamči da će inozemno društvo za osiguranje koje je izdalo valjanu ispravu automobilske odgovornosti, a koja vrijedi za teritorij SR Jugoslavije, refundirati domaćem društvu za osiguranje isplaćeni iznos štete.

Uvođenjem sankcija od strane Savjeta sigurnosti OUN, sve zemlje zapadne Europe otkazale su, međutim, LONDONSKI SPORAZUM, osim nekih susjednih zemalja, tako da granično osiguranje plaćaju svi vozači koji sa stranom registarskom oznakom ulaze u SR Jugoslaviju, osim vozača s registarskom oznakom nekih susjednih zemalja.

Suspenzija sankcija u studenom 1995. godine i njihovo ukidanje od 01. 10. 1996. godine omogućilo je Jugoslaviji da na bilateralnoj osnovi reaktivira LONDONSKE SPORAZUME s pojedinim zemljama. O kojim se zemljama radi, nemamo točne podatke.

Osoba kojoj je pričinjena šteta uporabom vozila inozemne registarske oznake, a za koje postoji valjana međunarodna isprava ili dokaz o postojanju osiguranja od auto-odgovornosti, podnosi odštetni zahtjev jednom od društava za osiguranje koje obavlja osiguranje od automobilske odgovornosti.

Ako društvo za osiguranje kojem je podnesen odštetni zahtjev u roku od 60 dana od dana prijema odštetnog zahtjeva, prilažući svu potrebnu dokumentaciju, ne isplati naknadu

štete, oštećena osoba ima pravo odštetni zahtjev podnijeti Udruženju osiguravajućih organizacija Jugoslavije.

Ako Udruženje ne isplati naknadu štete u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva, a priložena je sva potrebna dokumentacija, oštećena osoba može podnijeti tužbu protiv Udruženja i društva za osiguranje.

Štetu prouzročenu uporabom vozila strane registarske oznake čiji se vlasnik osigurao kod domaćeg društva za osiguranje nadoknaditi će to društvo prema odredbama Zakona koje vrijede za osiguranje vlasnika odnosno korisnika vozila jugoslavenske registarske oznake.

Za obradu pričinjenih šteta uporabom vozila inozemne registracije Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije izdalo je dozvolu sljedećim društvima za osiguranje:

1. Kompanija "DUNAV OSIGURANJE" AD, Beograd, Makedonska 4
2. DDOR "NOVI SAD" Novi Sad, Bulevar M. Pupina 8
3. "STANKOM OSIGURANJE" a.d., Beograd, T. Jovanovića 11
4. "STARI GRAD", Kovin, JNA br. 18
5. "BEOBANKA OSIGURANJE" a.d. , Beograd, Sremska 1

Do ožujka 1998. godine ovo su jedine organizacije za osiguranje koje imaju ovlaštenje da obrađuju štete koje su počinila vozila s inozemnom registarskom oznakom.

Šteta, koja je prouzročena uporabom vozila inozemne registracije čiji se vlasnik nije osigurao od automobilske odgovornosti, nadoknađuje se iz garancijskog fonda.

GARANCIJSKI FOND

Garancijski fond čine sredstva koja se stvaraju doprinosom društava za osiguranje radi ekonomske zaštite putnika i trećih oštećenih osoba.

Sredstva garancijskog fonda koriste se za naknadu štete:

1. prouzročene uporabom motornog vozila, odnosno zrakoplova, za koje nije bio zaključen ugovor o obveznom osiguranju;
2. zbog smrti, zadobivenih tjelesnih povreda ili narušavanja zdravlja prouzročenih uporabom nepoznatog motornog vozila;
3. prouzročene uporabom motornog vozila, odnosno zrakoplova, za koje je zaključen ugovor o obveznom osiguranju s društvom za osiguranje nad kojim je otvoren stečajni postupak.

Sredstva Garancijskog fonda se formiraju izdvajanjem iz premije obveznih osiguranja i sredstava ostvarenih od regresnih zahtjeva prema osobama koje nisu zaključile ugovor o obveznom osiguranju.

Raspolaganje sredstvima Garancijskog fonda vrši Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije.

Šteta prouzročena uporabom motornog vozila čiji vlasnik nije zaključio ugovor o obveznom osiguranju, a bio je u obvezi to učiniti prema Zakonu o obveznom osiguranju, nadoknađuje se u istom obimu i prema istim uvjetima kao da je bio zaključen ugovor o obveznom osiguranju.

Regresni zahtjev ostvaruje se od vlasnika motornog vozila koji nije zaključio ugovor o obveznom osiguranju i to nakon isplate naknade štete, za isplaćeni iznos štete, kamate i troškove.

Šteta zbog smrti, tjelesnih ozljeda ili narušavanja zdravlja prouzročena uporabom nepoznatog motornog vozila nadoknađuje se do visine iznosa do kojeg je Zakonom ograničena obveza društva za osiguranje za štete počinjene korištenjem osobnih motornih vozila.

Ukoliko se pronađe vozilo kojim je nanesena šteta, Udruženje ima pravo regresa od društva kod kojega je sklopljeno osiguranje od automobilske odgovornosti, i to isplaćenog iznosa štete, kamate i nastalih troškova.

Strani državljani imaju pravo na naknadu štete samo pod uvjetom reciprociteta.

P r i l o g:

Osim popisa društava za osiguranje kojima je Savezno ministarstvo za financije izdalo dozvolu za rad - obavljanje poslova obveznog osiguranja automobilske odgovornost i dr., prilažem i najnovije interne okružnice Kompanije "DUNAV OSIGURANJE" AD iz Beograda te Akcionarskog društva za osiguranje i reosiguranje "DDOR NOVI SAD" iz Novog Sada koje se koriste za vansudsku nagodbu. Napominjem da je krajem 1997. godine odnos YUD i DEM bio 1 : 3,3 a sada je, nakon nedavne devalvacije dinara, 1 : 6.

Prema informaciji dobivenoj od voditelja Odjela međunarodnih šteta ovih društava, u slučaju utuženja visina novčane naknade za nematerijalnu štetu uglavnom je znatno veća od one koju će ponuditi samo društvo za osiguranje. Sudska praksa je dosta neujednačena i razlikuje se od grada do grada, pa čak i na istom sudu od sudnice do sudnice.

SAVEZNO MINISTARSTVO ZA FINACIJE

2. listopada 1997.

S P I S A K

društava za osiguranje kojima je Savezno ministarstvo za financije izdalo dozvolu za rad - obavljanje poslova obveznog osiguranja (auto-odgovornost i dr.)

1. AD za osiguranje "STARI GRAD"	Kovin	JNA 18
2. "Beobanka osiguranje" AD	Beograd	Sremska 1
3. AD za osiguranje "DRINI"	Prizren	Stefana Tukića-
4. Kompanija "DUNAV OSIGURANJE" AD	Beograd	Makedonska 4
5. AD "KOLOS OSIGURANJE"	Beograd	Bulevar Lenjina 10 s/l
6. AD za osiguranje "KOSMET"	Priština	Goleška 7
7. AD za osiguranje i reosiguranje "DDOR NOVI SAD"	Novi Sad	Bul. Mihaila Puškina 8
8. AD za osiguranje "STANKOM OSIGURANJE"	Beograd	Toše Jovanovića 11
9. AD za osiguranje "AUTO NENA"	Beograd	III Bulevar
10. AD za osiguranje "SIM OSIGURANJE"	Beograd	Đure Đakovića 83/VI
11. AD za osiguranje "PLAVA TAČKA"	Beograd	J. Gagarina 153 a/II
12. AD za osiguranje "SRBOS"	Beograd	Bože Jankovića
13. AD za osiguranje "TAKOVO"	Kragujevac	Kragujev. oktobra 98
14. AD za osiguranje "KOPAONIK"	Beograd	7. Jul 18
15. "DINARA OSIGURANJE" AD	Beograd	Birčaninova 37
16. AD "PRIZMA OSIGURANJE"	Topola	Bul. Vožda Karađorđa
17. AD za osiguranje "LOVČEN"	Podgorica	Novaka Milošev 6/II
18. AD "ŠUMADIJA OSIGURANJE"	Beograd	Terazije 3/V
19. AD za osiguranje "OPLENAC OSIGURANJE"	Topola	Bul. V. Karađorđa 10
20. AD za osiguranje "EKOS"	Beograd	Makedonska 4/I
21. AD "NIŠKO OSIGURANJE"	Niš	Balkanska 2a
22. AD za osiguranje "MORAVA"	Beograd	General Zdanova 60
23. AD "BALKAN OSIGURANJE"	Zemun	Gradski park 2
24. AD za osiguranje "OMEGA"	Novi Sad	Dimitrija Tucovića 1
25. AD "SOMBOR OSIGURANJE"	Sombor	Citaonička 17
26. AD "STRELA OSIGURANJE"	Valjevo	Hajduk Veljkova
27. AD za osiguranje "MOND COMPANY"	Novi Pazar	Jezero L/33
28. AD za osiguranje "OMNIA"	Valjevo	Žikice Jovanovića 2
29. AD za osiguranje "SAVA"	Beograd	Miloša Svilara
30. AD za osiguranje "PANONIJA"	Novi Sad	Danila Kiša 44
31. MAD "JAHORINA OSIGURANJE"	Beograd	Njegoševa 4
32. AD "AGROOSIGURANJE"	Beograd	

Davor Dorbolo

**UTJECAJ NAKNADE DOBIVENE OD SOCIJALNOG
OSIGURANJA NA DIREKTNO POTRAŽIVANJE
OŠTEĆENIKA**

Davor Dorbolo*

**URAČUNAVANJE NAKNADA SOCIJALNIH OSIGURANJA
AUSTRIJE, NJEMAČKE I ŠVICARSKE
PRILIKOM REGULIRANJA DIREKTNIH ODŠTETNIH ZAHTJEVA
INOZEMNIH GRAĐANA I NAŠIH RADNIKA NA RADU U INOZEMSTVU**

Svrha ovog referata je informiranje djelatnika koji rade na obradi međunarodnih šteta o propisima socijalnog osiguranja Austrije, Njemačke i Švicarske odnosno, o naknadama tih socijalnih osiguranja koje treba uzeti u obzir prilikom rješavanja zahtjeva građana tih država ali i naših radnika na radu u inozemstvu.

Naknade socijalnih osiguranja navedenih država u većem dijelu, a ponekad u potpunosti namiruju niz vidova šteta, i to posebno kada se radi o nezgodi na radu. Osim dva osnovna sistema socijalnog osiguranja, zdravstveno i mirovinsko-invalidsko koji su prilično slični našim sistemima, postoji i zakonsko osiguranje nezgode na radu u sve tri navedene države kojima se također naknađuje niz vidova štete, a pojedine naknade mirovinskog osiguranja mogu se kumulirati sa naknadama osiguranja nezgoda na radu, pa stoga u takvim slučajevima treba obratiti posebnu pažnju ne samo kod regresa socijalnih osiguranja, već i kod zahtjeva oštećenih fizičkih osoba.

Zakonsko osiguranje nezgode na radu je dodatna zaštita zaposlenih osoba, ali ono obuhvaća i mnogo širi krug građana jer u tu vrstu osiguranja uključeni su zemljoradnici, djeca u dječjim vrtićima, školska djeca, studenti itd. Obzirom da ovo osiguranje ne pokriva samo štetne događaje nezgoda na radu, odlaska i dolaska na posao, već je za nas posebno interesantno da obuhvaća i nezgode koje su nastale prilikom putovanja na godišnji odmor odnosno povratak u domovinu.

Primjenjujući ove propise u praksi prilikom reguliranja zahtjeva, što jeste osnovna svrha ovog referata, moći ćete pravilno regulirati zahtjeve i što je vrlo važno, izbjeći mogućnost dvostrukih plaćanja.

* AVUS, Graz

Već niz godina postoji jedinstvena sudska praksa da je oštećenik dužan najprije ostvariti sva prava iz socijalnog osiguranja, pa tek ako time nije u cijelosti podmirena šteta može se razlika tražiti od osobe odgovorne za štetu. Ako oštećenik ne želi ostvariti svoje pravo prema socijalnom osiguranju, sud je dužan kao o prethodnom pitanju odlučiti o tome na koji novčani iznos oštećenik ima pravo s naslova primanja iz socijalnog osiguranja, te za taj iznos umanjiti naknadu štete. Prema zaključku sa sastanka sudaca predstavnika građanskih odjela vrhovnih sudova održanog 26. i 27. studenoga 1985., primanja na osnovu zdravstvenog, mirovinskog i invalidskog osiguranja obračunavaju se u odgovarajuće vrste štete, tako da se šteta koju trpi osigurana osoba sastoji od razlike između ukupne štete i onoga što oštećenik prima po jednoj ili više navedenih osnova. To mišljenje potvrđeno je nizom presuda koje su objavljene u knjizi Ivica Crnića i Ante Ilića "Osiguranje i naknada štete u saobraćaju", 1987. godine u Zagrebu, koje dajemo u prilogu.

Obzirom da se radi o naknadama po više osnova, radi lakšeg objašnjenja podijelili smo moguće naknade u sedam sljedećih grupa:

1. troškovi liječenja
2. naknade za vrijeme bolovanja
3. tuđa pomoć
4. tjelesno oštećenje
5. invalidske mirovine fizičkih osoba
6. mirovina nasljednika fizičkih osoba
7. posmrtna pomoć

Za svaku grupu mi ćemo dati samo najkraća objašnjenja citirajući zakonske propise, ali u prilogu ćete naći sve zakonske propise iz zdravstvenih, mirovinsko-invalidskih osiguranja i osiguranja nezgode na radu koji se odnose na ovu materiju.

Već ranije u dva referata obrađeni su regresni zahtjevi njemačkog socijalnog osiguranja (Bilten br. 3) i regresni zahtjevi austrijskog socijalnog osiguranja (Bilten br. 4) u kojima smo dali pregled najosnovnijih propisa i naknada socijalnog osiguranja, pa stoga upućujemo i na navedene Biltene u kojima su nešto detaljnije razrađene naknade njemačkog i austrijskog socijalnog osiguranja, jer u ovom pregledu mi ćemo ih samo ponoviti u najkraćim crtama, a tek nešto više objašnjenja bit će dato za naknadu švicarskih osiguranja, posebno kod osiguranja nezgode.

1. Naknade zdravstvenog osiguranja (bolesničke blagajne)

Naknade troškova liječenja su toliko sveobuhvatne tako da praktično pokrivaju sve moguće troškove liječenja, pa kada se jave oštećene fizičke osobe sa zahtjevima za naknadu troškova liječenja, obavezno treba zatražiti potvrdu zdravstvenog osiguranja o naknadama koje su vršene, jer budući da su te naknade toliko obuhvatne, teško je naći primjera u praksi da nisu u cijelosti pokriveni troškovi liječenja. Izuzetak mogu biti teže ozljede zubiju, ali i u tim slučajevima vrlo rijetko trošak liječenja neće u cijelosti biti pokriven zdravstvenim osiguranjem. Ostali troškovi medikamenti, konzultacije liječnika, bolnički troškovi itd., u potpunosti su nadoknađeni od strane zdravstvenog osiguranja. Naknada za medikamente, kao i liječničke preglede, vrlo često se daje u paušalnom iznosu, ali u pravilu ti iznosi u potpunosti pokrivaju stvarne troškove.

2. Naknada za vrijeme bolovanja

Prema zakonskim odredbama u početnoj fazi naknade za vrijeme bolovanja dužni su plaćati poslodavci u trajanju od šest tjedana od nastupa bolesti odnosno od ozljeđivanja i za to razdoblje gotovo u potpunosti pokriven je gubitak zarade, tako da uvijek u slučajevima kada se postavlja zahtjev za izgubljenu zaradu treba zatražiti odgovarajuću potvrdu poslodavca o naknadi koja je plaćana za vrijeme bolovanja. U slučaju dužeg liječenja po isteku šest tjedana u obavezu stupa zdravstveno osiguranje, koje vrši plaćanje naknade osobnog dohotka za vrijeme bolovanja.

U Austriji su moguće tri vrste različitih naknada ovisno o načinu liječenja, kućno ili bolničko liječenje, i o obiteljskom statusu osiguranika.

1. **Krankengeld** je naknada za vrijeme bolovanja koja se daje kada osiguranik nije liječen u bolnici
2. **Taggeld** je naknada koju prima osiguranik umjesto *Krankengelda* za vrijeme boravka u bolnici, liječilištu ili nekoj drugoj medicinskoj ustanovi, i iznosi 50% *Krankengelda*.
3. **Familiengeld** je naknada koju prima obitelj osiguranika za vrijeme njegovog boravka u bolnici, liječilištu i sl., i isplaćuje se kao neka vrsta dodatka obitelji.

U Njemačkoj u obavezu također po isteku šest tjedana stupa zdravstveno osiguranje, ali postoji mogućnost da zdravstveno osiguranje preuzima obavezu poslodavca i pod određenim uvjetima isplaćuje naknadu izgubljene zarade od prvog dana bolovanja. Visina Krankengelda iznosi između **70 i 90%** redovne zarade u smislu članka 47. zdravstvenog osiguranja Njemačke, ali kako se obračunava prema kalendarskim danima, a ne samo prema radnim danima, to naknada koju daje zdravstveno osiguranje gotovo u potpunosti pokriva gubitak zarade. Gotovo identična naknada daje se i prema zdravstvenom osiguranju Švicarske.

Kod slučaja nezgode na poslu situacija je nešto drugačija, jer tad u obavezu stupa zakonsko osiguranje nezgode u Njemačkoj i Austriji već od prvog dana nezgode, a u Švicarskoj od trećeg dana nastupa nezgode.

Vrijeme plaćanja naknade osobnog dohotka u sve tri zemlje je ograničeno i po isteku tog roka, ukoliko liječenje nije dovršeno i medicinski je ustanovljeno da osiguranik nije sposoban za obavljanje prijašnjeg posla, upućuje se na prekvalifikaciju, doškolovanje i sl., i za to vrijeme osiguranik prima naknadu, ali se više ne zove Krankengeld ili Taggeld odnosno u Njemačkoj Verletztengeld, već se naknada naziva **Übergangsgeld**.

Možda će upotreba različitih naziva za te vrste naknade stvoriti izvjesnu zabunu, ali odlučujuće jest da zdravstveno osiguranje odnosno osiguranje nezgode na poslu naknađuje gotovo u potpunosti gubitak zarade, tako da kod direktnih potraživanja oštećenih fizičkih osoba gotovo da i nema gubitka zarade.

Moramo napomenuti da prilikom boravka u bolnici u pravilu se isplaćuje nešto niža naknada jer se smatra da osiguranik ima potpunu opskrbu u bolnici, pa se npr. u Švicarskoj odbija 20 Franaka dnevno, u Austriji je to regulirano sa Taggeld i Familiengeld, dok u Njemačkoj visina naknade ovisi o mnogo faktora, što je vidljivo iz priloženog zakonskog teksta.

3. Tuđa pomoć

Naknada tuđe pomoći u Hrvatskoj jedan je od najčešćih vidova odštete jer praktično kod svake, pa i najmanje tjelesne ozljede sudska praksa dosuđuje naknadu. U zemljama

zapadne Evrope tuđa pomoć dosuđuje se ipak znatno rjeđe odnosno, samo u slučajevima težih ozljeda kada je oštećenik zaista upućen na tuđu pomoć. Liječnički kriteriji ocjene tuđe pomoći neusporedivo su strožiji od kriterija naših liječnika. Mogućnost naknade tuđe pomoći također je predviđena zakonima o zdravstvenom osiguranju i osiguranju nezgode na poslu.

Saveznim zakonom o socijalnom osiguranju Austrije od 01. 07. 1993. uvedena je naknada za tuđu pomoć podijeljena u sedam stupnjeva ovisno o težini tjelesnih ozljeda.

I.	stupanj - tuđa pomoć je potrebna preko 50 sati mjesečno iznosi	ATS	2.563,00
II.	stupanj - preko 75 sati	ATS	3.588,00
III.	stupanj - preko 120 sati	ATS	5.535,00
IV.	stupanj - preko 180 sati	ATS	8.303,00
V.	stupanj - preko 180 sati, ali i posebna njega	ATS	11.270,00
VI.	stupanj - preko 180 sati, ali sa potrebom stalnog nadzora	ATS	15.375,00
VII.	stupanj - preko 180 sati, uz uvjet da se radi o nepokretnoj osobi	ATS	20.500,00

Dakle, u slučajevima težih ozljeda postoji mogućnost da je zdravstveno osiguranje vršilo naknadu tuđe pomoći, pa bi u takvim slučajevima trebalo izvršiti provjeru moguće naknade od strane socijalnog osiguranja.

U Švicarskoj i u Njemačkoj također je moguća naknada tuđe pomoći i to kod oba osiguranja, time da liječnici ili liječničke komisije određuju obim tuđe pomoći. U Njemačkoj se tuđa pomoć nadoknađuje uz određene pretpostavke, imajući u vidu obiteljske prilike.

4. Naknada za tjelesno oštećenje

Hrvatski zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju predviđa u glavi 4. novčanu naknadu za tjelesno oštećenje u slučaju nezgode na radu ili profesionalne bolesti naknada se stječe ako to oštećenje iznosi najmanje **30%** odnosno, najmanje **50%** ako je tjelesno oštećenje prouzročeno bolešću ili povredom izvan rada. Slične odredbe postoje i u zakonima Austrije, Njemačke i Švicarske i obzirom da su iznosi znatno veći od naknada u Hrvatskoj, treba iskoristiti mogućnost računanja tih naknada prilikom odmjeravanja naknade za duševne boli zbog smanjene životne aktivnosti. Sudska praksa je u tom

pogledu jedinstvena, postoji niz sudskih riješidbi, neke Vam navodimo u prilogu, pa stoga treba svakako prilikom odmjeravanja naknade ispitati da li je oštećena osoba stekla zakonsko pravo za ostvarivanje naknade za tjelesno oštećenje u zemlji svojeg prebivališta.

Posebno interesantna je naknada za tjelesno oštećenje u Švicarskoj tzv. **Integritätsentschädigung** predviđen člankom 24. i 25. Saveznog zakona o osiguranju nezgode odnosno, člankom 36. Uredbe o osiguranju nezgode. Odštete koje se mogu ostvariti temeljem navedenih odredbi mogu biti vrlo visoke, tako da mogu gotovo u potpunosti isključiti ne samo naknadu za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti, već i nematerijalnu štetu u cijelosti. Pravo na Integritätsentschädigung stječe se već sa invalidnošću od **5%**. U osamnaest tabela predviđeni su postoci za određene ozljede, tako da su praktično time obuhvaćena sva moguća oštećenja ljudskog tijela.

Naknada se vrši jednokratnom isplatom, i to na taj način da se sa postotkom utvrđene invalidnosti pomnoži godišnja bruto zarada ozlijeđene osobe. Skrećemo Vam pažnju da prema propisima švicarskog invalidskog osiguranja i zakonskog osiguranja nezgode (**SUVA**) osnov za obračun je bruto, a ne neto zarada osiguranika.

U Austriji u slučaju nezgode na poslu ukoliko invalidnost iznosi najmanje **20%** oštećeni stječe osnov za Versehrtenrente tj., rentu za tjelesno oštećenje u smislu članka 212. ASVG. Visina rente ovisi o postotku invalidnosti i može iznositi kod pune invalidnosti maksimalno **66,66%** osnovice za izračunavanje mirovine. Ovu naknadu, za razliku od švicarske Integritätsentschädigung, možete uračunati kod dva vida naknade. Ukoliko oštećeni i dalje radi, a prima Versehrtenrente, tada se ta renta može uračunati kod naknade za duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti, a ukoliko zbog ozljede oštećeni više nije u mogućnosti obavljati posao već je umirovljen, tada Versehrtenrente zajedno sa invalidskom mirovinom treba uzeti u obzir prilikom obračuna gubitka zarade. Napominjemo da je Versehrtenrente moguća samo kod nezgode na poslu.

Ukoliko osiguranik nema invalidnost veću od **20%** postoji mogućnost da se renta riješi jednokratnom naknadom (**Abfindung**) koja se također može uračunati prilikom davanja naknade za nematerijalnu štetu.

U Njemačkoj je također predviđena renta ukoliko invalidnost iznosi najmanje **20%**, pa se može uračunati identično kao i kod austrijske naknade.

5. Invalidske mirovine

U sve tri zemlje oštećene osobe, koje zbog zadobivenih ozljeda više ne mogu obavljati prijašnji posao stječu pravo na invalidsku mirovinu. Obzirom da je taj dio gotovo identično reguliran kao i odredbe našeg Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju smatramo da ne bi trebalo posebno objašnjavati. Trebalo bi jedino skrenuti pažnju da se invaliditet jednom naziva **Arbeitsunfähigkeit**, a drugi puta **Berufsunfähigkeit**, ovisno o osiguraniku na kojeg se to odnosi. Naime, Arbeitsunfähigkeit se koristi u odnosu na radnu nesposobnost nekvalificiranih radnika koji više ne mogu obavljati nikakav fizički posao, dok se termin Berufsunfähigkeit koristi kod određivanja nesposobnosti za obavljanje određenog stručnog posla kvalificiranih radnika, koji su taj posao obavljali prije nastupa invalidnosti.

Međutim, svakako treba posebno upozoriti da u slučaju nezgode na poslu osiguranik ima pravo i na posebnu rentu odnosno, invalidsku mirovinu, što je već dijelom objašnjeno i u točki 4., pa u tom slučaju oštećeni može dobivati dvije invalidske mirovine. Jednu po osnovnom Zakonu o mirovinskom osiguranju, a drugu po posebnom osiguranju u slučaju nezgode na poslu. Ponekad kada se radi o težim ozljedama i velikom postotku invalidnosti obe mirovine zbrojene mogu doseći visinu osobnog dohotka koji je prije ostvarivao oštećeni, a ponekad mogu biti i više, tako da oštećeni nema nikakav gubitak zarade.

U takvim slučajevima osim direktnog potraživanja možete očekivati i regresna potraživanja oba osiguravatelja, čiji zahtjevi zbrojeni mogu biti viši od zarade koju je ostvarivao oštećeni, pa stoga treba obratiti posebnu pažnju prilikom obračuna takvih potraživanja.

6. Porodične mirovine

U slučaju smrti osiguranika udovica i djeca u sva tri pravna sistema pod određenim uvjetima imaju pravo na porodičnu mirovinu. Uvjeti su godine života i trajanje bračne zajednice, a kod djece mirovina se daje do 18-te godine života odnosno, u slučaju daljnjeg školovanja isto se mora dokazati ne samo potvrdom o pohađanju škole ili

fakulteta, već i dokazom o položenim ispitima. U Austriji se taj propis primjenjuje od 01. 01. 1994. Dječja mirovina isplaćuje se **do 25-te** godine života, iznimno **do 27** godine života.

U slučaju kada nisu ispunjeni uvjeti za mirovinu jednokratnom isplatom (**Abfindung**) isplaćuje se šesterostruki iznos osnove za mirovinu. Visina porodične mirovine za udovicu iznosi **60%** mirovine osiguranika, a djeca imaju pravo do 40% visine mirovine udovice. Postoji mogućnost i zaštitnog dodatka za djecu koja imaju vrlo malu mirovinu.

U slučaju nezgode na poslu udovica i djeca, ukoliko ispunjavanju uvjete, stječu pravo i na dodatnu mirovinu po osnovu osiguranja nezgode na poslu. U pojedinim slučajevima postoji mogućnost da zbrojene obe mirovine budu više nego što su iznosila redovna davanja pokojnog osiguranika obitelji, pa to svakako treba uračunati prilikom obračuna.

Način obračuna gubitka uzdržavanja u zemljama zapadne Evrope dosta se razlikuje od obračuna u Hrvatskoj, jer mi u pravilu moguću zaradu dijelimo sa brojem članova obitelji, tako da svaki dobiva jednaki postotak, dok u zemljama zapadne Evrope koristi se sistem obračuna tzv. **Deckungsfond**. Taj način obračuna koristi se ne samo kod gubitka obiteljskog uzdržavanja, već i kod obračuna regresa mirovinskih osiguranja.

Radi boljeg objašnjenja dajemo sljedeći primjer:

zarada pokojnog	ATS 200.000,00
zarada supruge	<u>ATS 100.000,00</u>
ukupna obiteljska zarada	ATS 300.000,00
stalni troškovi - Fixkosten	<u>ATS 60.000,00</u>
	ATS 240.000,00
udio dvoje djece 20%	ATS 48.000,00

a kako je udio pokojnog iznosio 2/3 zarade, to bi naknada izgubljenog uzdržavanja za djecu iznosila

ATS 32.000,00

što znači da samo do tog iznosa se može regresirati mirovinsko osiguranje.

Međutim, kad se obračunava izgubljeno uzdržavanje djece i udovice Fixkosten treba dodati uzdržavanju, tako da bi naknada za djecu iznosila **32.000,00 + 60.000,00** Fixkosten odnosno **ATS 92.000,00** godišnje.

Fixkosten su stalni troškovi domaćinstva - stanarina, električna, komunalije, grijanje, osiguranje itd., i u obračunu taj dio prvo treba odbiti da bi se dobio iznos za uzdržavanje, koji je ujedno i Deckungsfond za regres mirovinskog osiguranja.

7. Posmrtna pomoć

U sva tri Zakona o zdravstvenom osiguranju predviđena je naknada posmrtno pomoći. Ona u Austriji sada iznosi **6.000,00 ATS**, u Njemačkoj **2.100,00 DEM**, a u slučaju smrti člana obitelji **1.050,00 DEM**. U Švicarskoj se također daje naknada u određenom postotku od zarade.

Međutim, u slučaju nezgode na poslu u Njemačkoj se nadoknađuju troškovi prijevoza lijeka, a daje se i naknada u vidu posmrtno pomoći u visini **1/7 zarade**. U Švicarskoj se također nadoknađuju troškovi pogreba odnosno prijevoza lijeka i daje se naknada pogrebnih troškova u visini sedam najviših dnevnica pokojnog. U slučaju smrti u inozemstvu nadoknađuju se troškovi prijevoza lijeka, ali najviše do **1/5 godišnje zarade** pokojnog.

Kao što je vidljivo, radi se o relativno visokim iznosima, pa u svakom slučaju treba zatražiti odgovarajuće potvrde zdravstvenog osiguranja odnosno osiguranja nezgode na poslu, jer naknade koje oni daju mogu gotovo u potpunosti pokriti troškove pogreba, izuzev nadgrobno spomenika.

Propisi o socijalnom osiguranju u Austriji, Švicarskoj i Njemačkoj su vrlo opsežni i složeni i nemoguće je u jednom kratkom referatu dati detaljniji prikaz sva tri pravna sistema, jer osim šest osnovnih Zakona zdravstvenog i mirovinsko-invalidskog osiguranja, te tri Zakona o osiguranju nezgode na poslu, postoji još i niz statuta socijalnih osiguranja, koji ponekad pružaju i opsežniju naknadu od one koja je predviđena zakonom. U posebnom prilogu mi smo dali izvode najvažnijih zakonskih odredbi koje se odnose na ovo područje, kako biste se istima mogli poslužiti u svakodnevnom radu, a moći će se koristiti i u slučajevima sudskih sporova.

Nikola Babić

NAKNADA ŠTETE U OBLIKU NOVČANE RENTE

NAKNADA ŠTETE U OBLIKU NOVČANE RENTE

1. Pojam rente

U tradicionalnom značenju renta označava dohodak od vlasništva nad zemljom. U širem značenju renta je cijena bilo kojeg faktora čija je ponuda fiksna.

Renta je svaki regularno dobiveni prihod od kapitala, imetka ili zemljišta koji od svojih vlasnika ne zahtijeva nikakve poduzetničke djelatnosti (Klaić).

Novčana naknada štete koja se plaća oštećenom obročno u unaprijed utvrđenim iznosima naziva se renta (čl. 188. ZOO-a).

Prema odredbi čl. 185. ZOO-a, šteta se može popraviti uspostavom prijašnjeg stanja i/ili novčanom naknadom.

Za ovako definirani pojam rente ili novčane naknade štete karakteristično je da:

- renta ili iznos novčane naknade (u svojoj ukupnosti), koji se plaća obročno u unaprijed utvrđenim iznosima, nije poznat u vrijeme donošenja odluke o zahtjevu oštećenika,
- iznos novčane naknade se dosuđuje pod clausulom rebus sic stantibus (članak 196. ZOO-a).

Prema odredbi članka 188 ZOO-a novčana naknada štete može se isplatiti jednokratno, a iznos se određuje prema visini rente i vjerojatnom trajanju oštećenikova života, uz odbitak odgovarajućih kamata.

* Pomoćnik direktora u Hrvatskom uredu za osiguranje

Odbitna ili diskontna kamata se uzima u obzir jer osiguravajuće društvo vrši plaćanje unaprijed, te se više ne može koristiti tim svojim sredstvima, a oštećena osoba prima naknadu prije dospelosti pojedinog obroka rente i ona se može koristiti novcem ranije nego što bi mogla da rentu prima mjesečno unaprijed.

2. Pravo oštećenog na naknadu štete u obliku novčane rente

Člankom 188. ZOO-a regulirano je kada se može potraživati novčana renta, a to je u slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja.

Slijedom navedene odredbe članak 194. i 195. ZOO-a propisuje koji oblici rente se mogu tražiti, a to su:

- zbog gubitka uzdržavanja odnosno pomaganja kao posljedice smrti osobe koja je davala uzdržavanje
- zbog izgubljene zarade
- zbog toga što su mogućnosti daljnjeg razvoja i unapređenja oštećenika uništene ili smanjene
- zbog trajnog povećanja potreba oštećenika. To je oblik naknade štete koji se u praksi naziva "potreba za tuđom njegom i pomoći". U praksi se još ponegdje dosuđuje kao trajno povećanje potreba, osim tuđe pomoći i njege, i pojačana specijalna ishrana te trajni troškovi rehabilitacije ili ortopedskih pomagala ubuduće.

ZOO izričito ne propisuje određivanje rente u slučajevima naknade nematerijalne štete. U pravilu naknada nematerijalne štete (zbog smanjene životne aktivnosti i slično) dosuđuje se u jednokratnom novčanom iznosu, ali može na zahtjev oštećenika biti dosuđena i u obliku novčane rente, ako takav oblik naknade prema okolnostima danog slučaja predstavlja odgovarajuću satisfakciju. U članku 203 ZOO-a kaže da će sud dosuditi naknadu i za buduću nematerijalnu štetu ako je izvjesno da će trajati i u budućnosti (sudska praksa dosuđuje jedan iznos kako ne bi došlo do zbrke u presudama i izvršenju istih).

Pri odlučivanju o naknadi štete za duševne boli zbog smanjene životne aktivnosti potrebno je visinu naknade umanjiti za priznatu invalidninu s naslova tjelesnog oštećenja.

Naknada koju oštećenik prima po osnovi tjelesnog oštećenja prema propisima mirovinskog i invalidskog osiguranja jest naknada iz kategorije štete radi smanjene životne aktivnosti. Sud je dužan utvrditi da li oštećenik tu naknadu ostvaruje, pa u slučaju pozitivnog utvrđenja, kapitalizirat će taj iznos i uračunati ga u iznos naknade štete zbog smanjenja životne aktivnosti.

3. Pravo na primanje rente

Trajanje rente određuje se doživotno ili za određeno vrijeme a što ovisi o dužini trajanja posljedica koje oštećenik trpi, to jest trajanje rente ovisi o osobi koja rentu prima. Temeljem navedenog postoje dvije osnovne vrste rente:

- doživotne osobne rente,
- privremene ili temporalne rente.

Jedna i druga renta može se isplaćivati na početku ili na kraju određenog vremenskog razdoblja, te ih dijelimo na prenumerando i postnumerando rente. U praksi nema razlike između jedne i druge rente, osim što je postnumerando renta kraća. Sud će u pravilu dosuditi prenumerando rentu to jest rentu koja se plaća oštećeniku unaprijed mjesečno.

Temeljem odredbi ZOO-a čl. 188, korisnik rente (oštećenik) ima pravo zahtijevati potrebno osiguranje za isplatu rente, osim ako to prema okolnostima slučaja ne bi bilo opravdano. Pod izrazom "potrebno osiguranje" moglo bi se podrazumijevati bilo koji način davanja osiguranja u pravnom prometu: hipoteku, stavljanje vrijednosnih papira ili dragocjenosti u depozit kod suda i slično. U praksi mi nije poznat institut osiguranja rente, tim više što su rente isplaćivala osiguravajuća društva s dugogodišnjom tradicijom. Sada kada posluje više osiguravajućih društava i dalje je sigurnost isplate rente zagantirana (odredbe Zakona o osiguranju).

4. Izmjena iznosa dosuđene rente

Na zahtjev oštećenika sud može za ubuduće povećati rentu, a može je na zahtjev štetnika smanjiti ili ukinuti, ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao na umu pri donošenju prijašnje odluke (čl. 196. ZOO-a).

Ovu zakonsku odredbu potrebno je pojedinačno analizirati i ocjenjivati za svaki rentni slučaj.

Oštećenik može tražiti povećanje rente:

- ukoliko je došlo do povećanja plaća (ako je renta utvrđena po osnovu tuđe pomoći i njege ili u slučaju povećanja potreba).

Osiguravatelj može tražiti smanjenje ili ukidanje rente:

- kada je oštećenik počeo ostvarivati određene prihode u određenim iznosima,
- kada oštećenik ostvaruje prihode koje bi ostvarivao da nije bilo štetnog događaja.

Ovi oblici povećanja odnosno smanjenja rente prema sudskoj praksi ne mogu se tražiti retroaktivno.

Kada oštećenik nema pravo potraživati od osiguravatelja povećanu rentu, a došlo je do povećanja plaća, tj. povećala se razlika između potencijalne plaće i mirovine koju je ostvario oštećenik? Pa, ako po jednom štetnom događaju sve dosadašnje isplate i kapitalizirana renta čine svotu pokrića osiguravatelja. Ako pak novoutvrđena renta zajedno s dosadašnjim isplatama i njen kapitalizirani iznos dijelomično premašuje svotu osiguranja, smatram potrebnim proporcionalno umanjiti tu novu rentu.

5. Kapitalizacija rente

Naknada štete u obliku novčane rente isplaćuje se u pravilu mjesečno unaprijed. Međutim, oštećenik ima pravo zahtijevati kapitalizaciju rente, to jest ima pravo tražiti da

mu se umjesto isplata početkom svakog mjeseca izvrši isplata odjednom jedne ukupne svote novca ili kapitalizira mjesečna renta. Pravo zahtijevati kapitalizaciju rente pripada samo oštećeniku. Renta se ne smije kapitalizirati po zahtjevu odgovorne osobe.

Temeljem odredbi ZOO-a čl. 188 st. 4 i 5 sud može kapitalizirati rentu:

- ako dužnik ne daje osiguranje koje sud odredi, vjerovnik ima pravo zahtijevati da mu se umjesto rente isplati jedna ukupna svota čija se visina određuje prema visini rente i vjerojatnom trajanju vjerovnikova života, uz odbitak odgovarajućih kamata,
- iz ozbiljnih razloga vjerovnik može i u drugim slučajevima zahtijevati odmah ili kasnije da mu se umjesto rente isplati jedna ukupna svota.

Vrlo rijetko se događa da sud izvrši i kapitalizaciju dosuđene rente. U praksi se sporazumno između osiguravatelja i oštećenoga vrši kapitalizacija mjesečne rente na način što su i osiguravajuće društvo i oštećenik suglasni s isplatom jedne određene svote novca. Kod obračuna kapitalizacije mjesečne rente osiguravajuća društva se služe Tablicama.

Pitanjem izrade Tablica mortaliteta za izračun složenih aktuarskih brojeva, ljudi su se već dugo bavili. Prve takve tablice konstruirao je engleski astronom Hallay godine 1693. Poslije su se tim pitanjem bavila najviše osiguravajuća društva, koja su izdavala tablice na osnovu svojih vlastitih iskustava: *Anker, Assicurazioni Generali i Jadransko osiguravajuće društvo*. Kod izrada tablica navedenih društava nisu korišteni podaci o smrtnosti čitavog pučanstva, već su te tablice konstruirane na osnovi njihovih vlastitih iskustava smrtnosti osiguranika.

Bez obzira na nastanak pojedinih tablica, one nam daju sliku umiranja ljudi (iako oni ne umiru točno tako), ipak nam daju toliko dobar materijal da možemo na osnovi tih tablica vršiti razne izračune i donositi zaključke.

U Republici Hrvatskoj najnovije Tablice aktuarske matematike objavljene su u Narodnim novinama broj 31, 6. ožujka 1998. godine.

Tablice aktuarske matematike izrađene su prema tablicama financijske matematike i prema tablicama mortaliteta ženskog i muškog stanovništva RH za razdoblje 1989. -1991. godine.

Karakteristični ulazni podaci za izračunavanje kamatnih brojeva u tim tablicama su:

Životna dob - godina	Vjerojatno trajanje života	
	žene	muškarci
0	79.83	72.65
20	59.05	52.48
30	49.08	42.73
40	39.18	33.03
50	29.45	23.76
60	20.07	15.72

Drugi parametar za utvrđivanje kapitalizirane rente su diskontne odbitne kamate.

U praksi osiguravajućih društava dugo je korištena diskontna kamatna stopa od 7,5% koja je služila podjednako kod izračuna pričuve šteta kao i kod isplate kapitaliziranih iznosa rente.

To su bile tablice pomoćnih brojeva za izračunavanje sadašnjih vrijednosti renti objavljene 1979. godine. Za izračunavanje komutativnih (pomoćnih) brojeva uzet je diskontirani kamatni postotak od 5%, 6% i 7,5%. Zbog sažetog i jednostavnog uvodnog naputka Tablicama su se služili svi naši osiguravatelji, sve dok 1993. godine nisu izdane Tablice aktuarske matematike.

Novе Tablice aktuarske matematike od 6. ožujka 1998. godine (N.N. br. 31) izrađene su uz diskontiranu kamatnu stopu od 0.125%, 1%, 2%, 3%, 4% i 5%, što bi značilo da je potražnja za gotovim novcem vrlo mala. Da to nije tako, evo jednog pregleda pasivnih kamatnih stopa poslovnih banka u Republici Hrvatskoj.

Pasivne kamatne stope poslovnih banaka

Mjesec prosinac godine	Kamatna stopa		
	na kunske štedne i oročene depozite	na štedne i oročene depozite s valutnom klauzulom	na devizne štedne i oročene depozite
1994.	9.65	6.95	-
1995.	13.65	12.69	6.83
1996.	10.19	9.46	7.77
1997.	9.10	7.63	6.36

Izvor: Bilten Udruženja banaka br. 24, veljača 1998.

Utjecaj diskontnih kamatnih stopa na visinu kapitalizirane rente prikazan je u sljedećoj tablici, i to i za ženske i muške osobe starosne dobi od 40 godina, koje primaju doživotnu mjesečnu rentu u iznosu od 1.000,00 kuna

Kapitalizacija mjesečne rente od 1.000,00 kuna za osobe starosne dobi od 40 godina

Diskontna kamatna stopa	KAPITALIZIRANA RENTA	
	žene	muškarci
0.125%	437.233	367.546
1%	369.492	316.586
2%	309.753	270.625
3%	263.800	234.456
4%	227.912	205.600
5%	199.472	182.278

Osnovno je pravilo da oštećenik dobiva veći iznos kapitalizirane rente kada je ista obračunata uz manju diskontnu kamatnu stopu i obrnuto. Stoga osiguravajuća društva trebaju izraditi određeni stav kada će se i u kojem postotku diskontna stopa koristiti za kapitalizaciju renti.

U Njemačkoj gdje banke ne daju tako visoke kamate na štednju koriste se tablice za kapitalizaciju rentnih šteta uz diskontnu kamatnu stopu od 5%, 5,5%, 6% i 7%.

Ako osiguravajuće društvo isplati rentu uz malu diskontnu kamatnu stopu, oštećenom se otvara mogućnost da oročavanjem dobivenih sredstava ostvaruje extra rentu.

Sljedeći bitni moment za osiguravajuće društvo je donošenje ispravne odluke da li nakon pravomoćne presude suda ponuditi oštećeniku i kapitaliziranu rentu ili postupiti u skladu s dispozitivom presude. Ako je sud dosudio mjesečnu rentu, s osnova izgubljene zarade, tada nam za donošenje ispravne odluke može poslužiti sljedeća tablica.

Pregled kretanja prosječnih plaća i isplaćenih mirovina u Republici Hrvatskoj

Mjesec prosinac - godina	Prosječna mjesečna plaća	Prosječna isplaćena mirovina sa zaštitnim dodatkom	Razlika	% učešća mirovine u plaći
1	2	3	4	5
1992.	74.4	46.0	28.4	61.83
1993.	1,073.2	618.4	454.8	57.62
1994.	1,646.0	757.8	888.2	46.04
1995.	1,883.0	897.3	985.7	47.65
1996.	2,217.0	987.1	1,229.9	44.52
1997.	2,544.0	1,146.3	1,397.7	45.06

Izvor: Državni zavod za statistiku Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja RH, 1998. g.

Ista ili slična situacija je i kod dosuđene rente s osnova pružanja tuđe pomoći i njege.

Porastom standarda, cijene rada i usluge se povećavaju, a time su izračuni rente veći. Zato ne preporučujem osiguravajućim društvima nikakvo čekanje i odgodu kapitalizacije rente za neka buduća vremena.

Sadržaj

str.

1. Informacija o kretanju međunarodnih šteta od automobilske odgovornosti u 1997. godini (Marijan Mihelčić)	4
2. Informacija o kretanju šteta od neosiguranih i nepoznatih motornih vozila u 1997. godini (Nikola Babić)	11
3. Trzajna ozljeda vratne kralježnice kod nas i u svijetu (dr. Viktorija Bradić)	16
4. Zapisnik o očevidu prometne nezgode (dr. Ante Divić)	29
5. Rješenje o prekršaju u slučaju kad je okrivljenik strani državljanin (Pavao Orehovec)	39
6. Način obrade i likvidacije šteta u Italiji (Marina Jurišević)	49
7. Naknada troškova vezanih uz prometnu nezgodu u Njemačkoj (Nikola Sokol)	67
8. Osiguranje od automobilske odgovornosti u BiH (Zdravka Periša)	78
9. Osiguranje od automobilske odgovornosti u SRJ (Ana Živić)	93
10. Utjecaj naknade dobivene od socijalnog osiguranja na direktno potraživanje oštećenika (Davor Dorbolo)	104
11. Naknada štete u obliku novčane rente (Nikola Babić)	114